

RWP gemeente Steenwijkerland

Riolering en Water Programma 2023-2028

Eén van de programma's in het kader van de Omgevingswet

Leeswijzer en samenvatting

In dit RWP 2023-2028 (Riolering en Water Programma) geeft gemeente Steenwijkerland aan hoe ze invulling geeft aan de wettelijke gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.

- Het afvalwater wordt (vrijwel volledig) ingezameld met riolering en getransporteerd naar een RWZI (rioolwaterzuiveringsinrichting) van het waterschap. De afvoer van afvalwater uit de directe leefomgeving is ter bescherming van de volksgezondheid en het milieu en mede bedoeld om stankoverlast tegen te gaan.
- Het hemelwater wordt van oudsher veelal ingezameld met het afvalwater. Het beleid is erop gericht hemelwater zoveel mogelijk te scheiden van afvalwater en te infiltreren of te lozen nabij de plek waar het valt, voor zover de lokale omstandigheden dit toelaten. Door de klimaatverandering komen extreme buien vaker voor. Om de bewoonbaarheid van de leefomgeving te verzorgen zijn er nieuwe of grotere opgaven vanuit klimaatadaptatie.
- Voor grondwater geldt een terughoudend beleid. Alleen bij structurele problemen wordt door de gemeente een afweging gemaakt om in te grijpen in de grondwaterstand.

De gemeente beschikt over een groot en fijnmazig systeem van riolering, rioolgemalen, kolken, wadi's, waterbergingen en dergelijke om de genoemde doelen te realiseren. In dit RWP wordt een beeld gegeven hoe

het beheer van dit systeem wordt gedaan, wat er allemaal bij komt kijken, welke afstemming en samenwerking een rol speelt en welke formatie hiertoe benodigd is.

Het RWP geeft een programmering voor de activiteiten in de planperiode. Het gaat naast het dagelijkse beheer en onderhoud om onderzoeksactiviteiten en om vernieuwing van objecten die het einde van de levensduur hebben bereikt. Het afstemmen van de vernieuwingsopgaven voor de riolering op andere opgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie, wegbeheer en stads- en dorpsvernieuwing vraagt blijvende aandacht in de gemeentelijke organisatie.

Het beheren en in stand houden van de riolering en aanverwante objecten kost geld. In het financiële hoofdstuk van dit RWP wordt inzage gegeven in de bedragen die hiermee gemoeid zijn. Deze middelen worden in de vorm van de rioolheffing opgehaald bij burgers en bedrijven. Er wordt aangegeven op welke manier de lasten worden verdeeld over de generaties en op welke manier tariefschommelingen worden gedempt. Vervolgens

wordt benoemd welk tariefsysteem wordt gehanteerd. De uitkomst van de berekeningen resulteert in de benodigde hoogte van de rioolheffing voor de planperiode. De vaststelling hiervan gebeurt jaarlijks door de gemeenteraad in de vorm van de verordening rioolheffing.

Het RWP is opgesteld vanuit het gedachtengoed van de nieuwe Omgevingswet, maar past ook in de kaders van de (oude) Wet milieubeheer. Het haakt zoveel mogelijk aan bij de gemeentelijke Omgevingsvisie en is qua beleid gericht op doorvertaling in het Omgevingsplan.

Bij het opstellen van dit RWP is samengewerkt met waterschap Drents Overijsselse Delta en met de 5 andere gemeenten uit het Fluvius werkgebied. Deze samenwerking is dezelfde als destijds bij het Watertakenplan 2016-2021, die vervangen wordt door dit RWP. De hoofdtekst van het RWP is gericht op lezers met enige afstand tot het vakgebied. Op diverse plekken kan de lezer doorklikken naar kaders met nadere uitwerking. Daar wordt meer gebruik gemaakt van vakjargon en afkortingen.

Het rioleringsbeheer in gemeente Steenwijkerland gaat verder op de weg die afgelopen jaren is ingeslagen. De toestand van de riolering is overwegend goed. Enkele punten springen eruit:

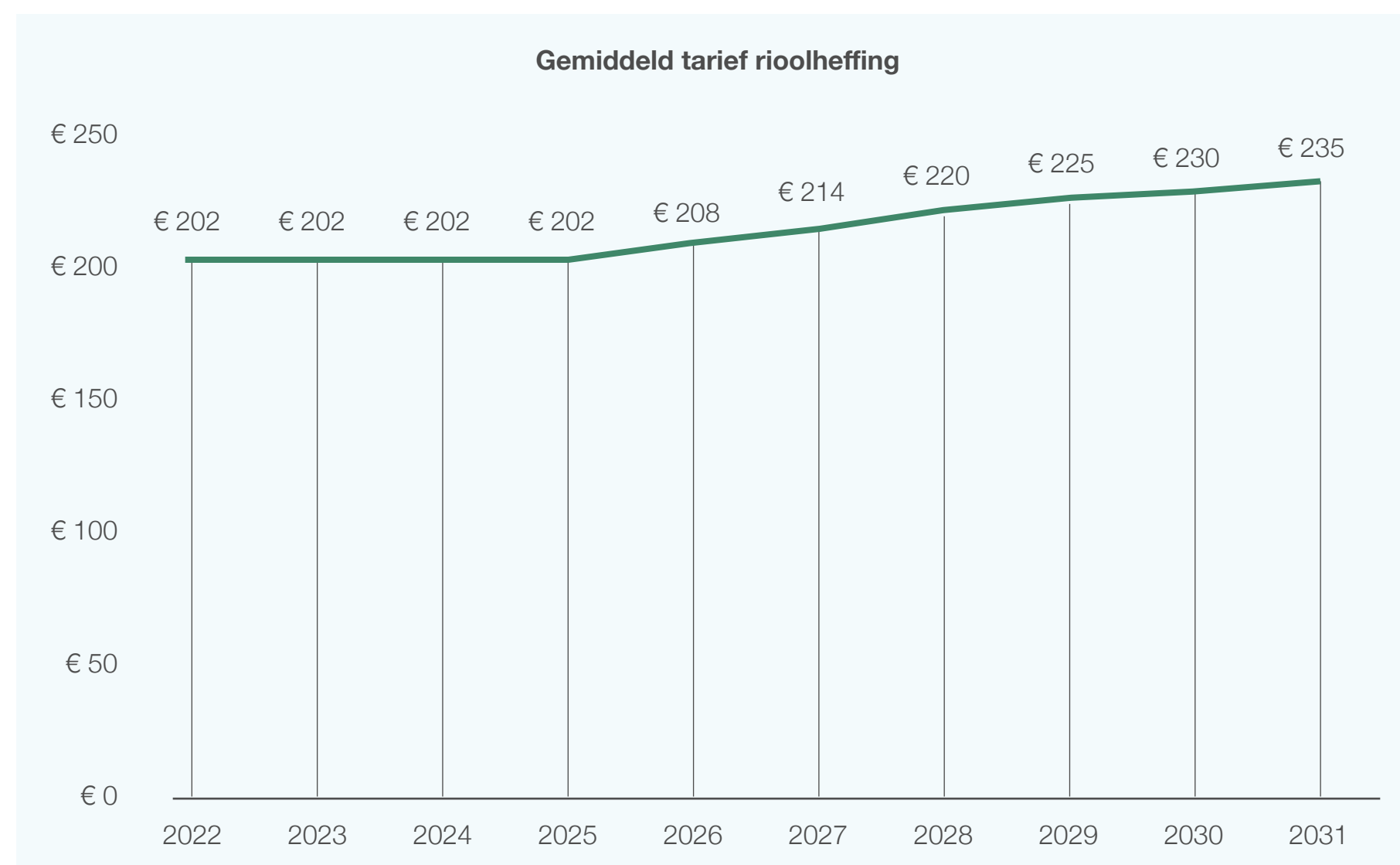
- In de planperiode 2023-2028 ligt een accent op klimaatadaptatie, met name op het beter omgaan met extreme buien. Het ► [beleid voor wateroverlast bij extreme buien](#) is concreet verwoord: zie paragraaf 3.2 “beleid hemelwater” en dan specifiek bij de “uitwerking van het hemelwaterbeleid” de doorverwijzing naar het blauwe kader met “beleid voor wateroverlast bij extreme buien”. Deze uitwerking bevat nieuw beleid en is relevant voor de komende jaren. Afgelopen jaren is overigens onbenoemd al vaak gewerkt conform dit beleid.
- De kosten voor renovatie of vervanging van de riolering hangen op lange termijn af van de mate van degradatie. Het inzicht hierin is nu nog beperkt en verdient aandacht.
- De organisatie zal uitvoeringscapaciteit moeten bijschakelen om de benodigde maatregelen voor vervanging, renovatie en klimaatadaptatie te kunnen realiseren. Afgelopen jaren bleek het moeilijk om de programmering om te zetten in realisatie.

De komende jaren zal het tarief stabiel blijven, totdat de voorziening voldoet aan de vastgestelde voorwaarden (maximaal 10% van de inkomsten). Daarna zal het tarief 5 à 6 euro per jaar stijgen om kostendekkend te zijn. Jaarlijks moet de rioolheffing worden geïndexeerd en opnieuw worden berekend met actuele cijfers.

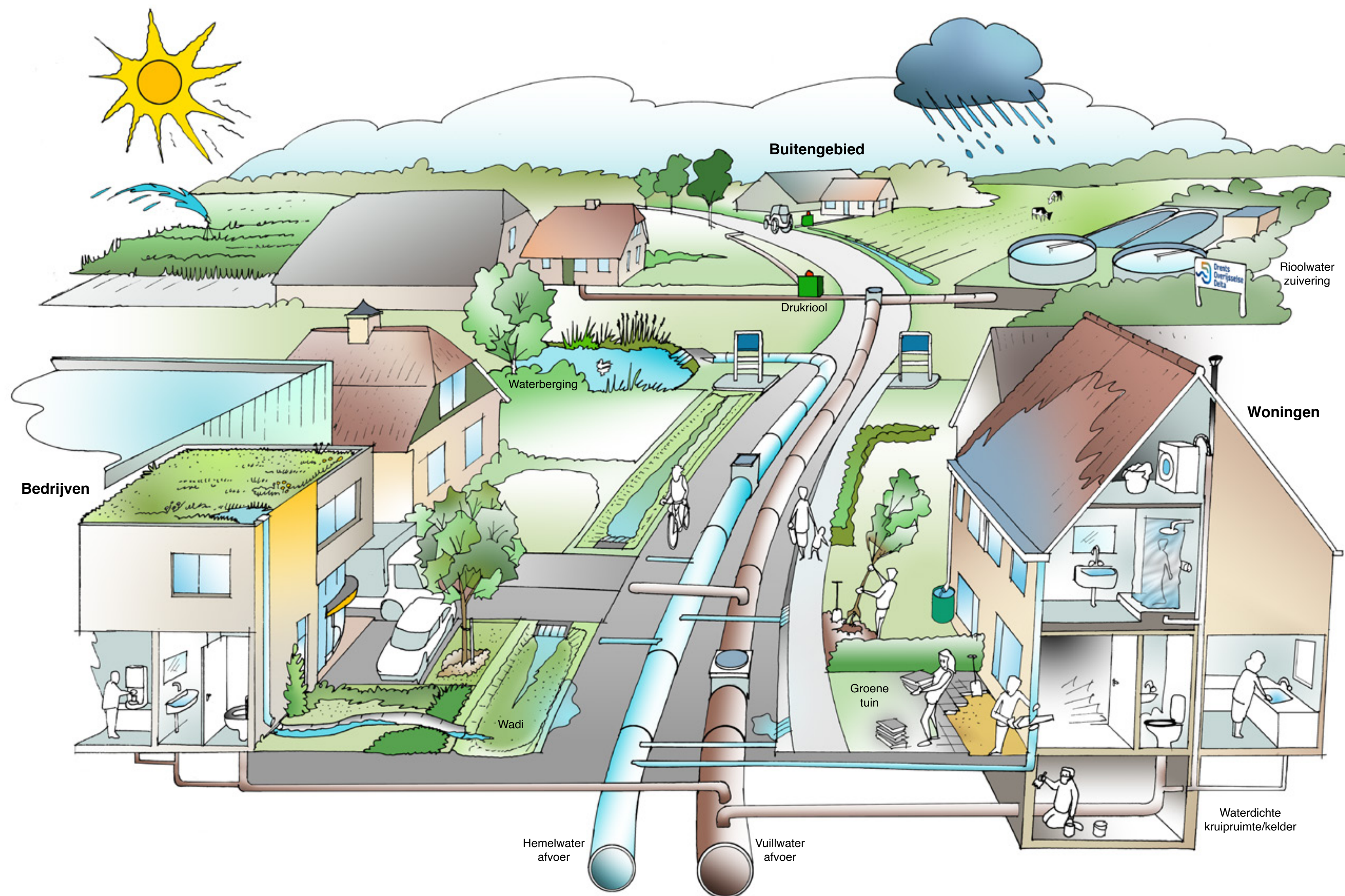

Het verloop van de benodigde rioolheffing is weergegeven in onderstaande grafiek (let op: deze waarden zijn op prijspeil 2022 en moeten jaarlijks nog worden verhoogd met de prijsindex):

X

RWP gemeente Steenwijkerland in het kort

Wet en doelstellingen	Wat doet de gemeente?	Wat kunt u doen?	Wat kost dat?
Afvalwater 	Afvalwater 	Afvalwater 	Wat kost dat?
- Afvalwater (vuil water) vanuit woningen en bedrijven inzamelen en transporteren naar de zuivering. - Deze wettelijke taak voor de gemeente is bedoeld om de volksgezondheid te beschermen. - Riolering biedt comfort en voorkomt veel stankoverlast in bebouwd gebied. - Het waterschap heeft aansluitend de wettelijke taak voor zuivering van het afvalwater. - Het drinkwaterbedrijf zorgt voor de levering van water in huis.	- Afvalwater wordt door de gemeente ingezameld met riolering. - Het rioolstelsel bestaat uit honderden kilometers riolering en vele rioolgemalen. Deze riolering wordt door de gemeente beheerd en onderhouden. - Op bepaalde momenten wordt met camera's en andere technieken gekeken naar de staat van de objecten en worden maatregelen genomen om alles op lange termijn in stand te houden.	- Loos alleen het afvalwater waarvoor de riolering is bedoeld, vanuit toilet, badkamer en keuken, zonder doekjes, verband, vet, olie, verf, zand, cement en dergelijke. - Het riool en de pompen raken verstopt als u wel doekjes, verband, olie, vet, zand of cement loost, waardoor storingen optreden en de kosten voor iedereen oplopen. - Lees de spelregels als er een verstopping is in de riolering bij uw woning.	- Riolering kost geld. Denk aan de eerste aanleg, maar ook aan het dagelijkse beheer en onderhoud en aan het vervangen van versleten onderdelen. - Riolering is er voor ons allemaal en wordt mede mogelijk gemaakt door ons allemaal. Het is een collectieve voorziening die wordt bekostigd vanuit de rioolheffing. - Burgers en bedrijven krijgen de rioolheffing opgelegd door de gemeente en dienen deze te betalen. Het is geen abonnement of collecte, maar een verplichte belasting. - Als u de rioolheffing niet kunt betalen, kijk dan of u in aanmerking komt voor kwijtschelding. - De opbrengst van de rioolheffing wordt alleen gebruikt voor de riolering. Het is wettelijk niet toegestaan er andere zaken mee te bekostigen. - De rioolheffing wordt in onze gemeente deels opgelegd aan de gebruiker van een perceel en deels aan de eigenaar. - Het tarief bestaat uit een vast gedeelte en delen gekoppeld aan de geloosde hoeveelheid afvalwater en de WOZ-waarde. Het gemiddelde tarief voor een woning in 2022 bedraagt €202. - In de planperiode 2023-2028 zal het tarief de eerste jaren stabiel blijven, maar moet het tarief op termijn enkele euro's stijgen per jaar vanwege extra opgaven die verband houden met de klimaatverandering. Daarnaast is er een jaarlijkse verhoging met de prijsindex (inflatiecorrectie). De gemeenteraad beslist jaarlijks over de hoogte van de rioolheffing.
Hemelwater	Hemelwater	Hemelwater	
- Hemelwater (regen) inzamelen en verwerken voor zover de eigenaar het niet redelijkerwijs zelf kan hergebruiken of infiltreren in de bodem of lozen op oppervlaktewater. - Deze wettelijke taak voor de gemeente is bedoeld om de bewoonbaarheid te bevorderen. Wateroverlast in bebouwd gebied wordt tot een minimum beperkt. - Hemelwater is in principe schoon en hoeft niet te worden gezuiverd. - Het waterschap heeft aansluitend de wettelijke taak voor beheer van het oppervlaktewater (kwantiteit en kwaliteit).	- Hemelwater wordt in veel buurten door de gemeente ingezameld met riolering, wadi's, goten, kolken en dergelijke voorzieningen. - Het is een omvangrijk systeem dat door de gemeente wordt beheerd en onderhouden. - De gemeente beoordeelt de staat van de objecten en neemt maatregelen om alles op lange termijn in stand te houden - De klimaatverandering leidt tot zwaardere buien en meer wateroverlast. De gemeente neemt maatregelen in de openbare ruimte om de gevolgen te beperken en vraagt om uw medewerking.	- Probeer het hemelwater nuttig te gebruiken in uw woning en uw tuin. Een regenton is de eerste stap die u kunt zetten. - Kijk of uw perceel geschikt is om het hemelwater na een bui vast te houden in lage delen van uw tuin en te infiltreren in de bodem. - Kies voor meer groen in uw tuin en minder verharding. Bij zware buien stroomt het hemelwater anders vanaf uw verharding naar de openbare ruimte en veroorzaakt extra wateroverlast. - Als u hemelwater loost vanaf uw perceel, doe dat dan op de manier die de gemeente voorschrijft voor uw buurt of straat.	
Grondwater	Grondwater	Grondwater	
- Maatregelen in openbaar gemeentelijk gebied overwegen om structurele grondwateroverlast te beperken. - Deze wettelijke taak voor de gemeente is bedoeld om bewoonbaarheid te bevorderen. - Het waterschap en de provincie hebben aansluitende wettelijke taken op het gebied van grondwater.	- Grondwaterstanden worden door de gemeente gemeten en beoordeeld. - Indien nodig neemt de gemeente maatregelen in de openbare ruimte, zoals drainage, en zorgt voor beheer en onderhoud.	- Zorg voor ventilatie in uw woning om vochtoverlast te voorkomen. - Zorg dat uw kelder waterdicht is. - Lees de beleidsregels voor vocht- of grondwateroverlast als u last heeft van vocht of grondwater. - Zorg bij houten fundering van uw woning dat deze in goede conditie blijft.	

Inhoudsopgave

Leeswijzer en samenvatting	2	4. Beheer	27
RWP gemeente Steenwijkerland in het kort	6	4.1 – Bespreking van het areaal	27
1. Context	8	4.2 – Contact met de gebruikers van de riolering	28
1.1 – Bedoeling van het RWP	8	4.3 – Gegevensbeheer, berekeningen en monitoring	29
1.2 – Positie van het RWP	9	4.4 – Integrale besluitvorming rondom rioolvernieuwing	30
1.3 – Besluitvormingstraject van het RWP	11	4.5 – Riolering en calamiteiten	30
1.4 – Evaluatie van het vorige plan	11	4.6 – Samenwerking bij het beheer van de riolering	31
2. Beleidskaders voor het RWP	14	4.7 – Formatiecheck	32
2.1 – Gemeentelijke Omgevingsvisie	14	5. Programmering	34
2.2 – Beleid stedelijk water van het waterschap	15	5.1 – Onderzoeksprojecten	35
2.3 – Klimaatadaptatie en Fluvius	15	5.2 – Vernieuwing van het areaal	35
3. Beleid gemeentelijke watertaken	18	6. Kosten en rioolheffing	38
3.1 – Beleid afvalwater	18	6.1 – Wettelijk kader voor de rioolheffing	38
3.2 – Beleid hemelwater	22	6.2 – Kosten voor het beheer	40
3.3 – Beleid grondwater	24	6.3 – Uitgaven voor investeringsprojecten	40
		6.4 – Lastenverdeling over generaties en tariefs-egalisatie	41
		6.5 – Vormgeving van het tariefsysteem van de rioolheffing	42
		6.6 – Berekening van de benodigde rioolheffing	42

1. Context

In dit eerste hoofdstuk wordt het Riolering en Water Programma (RWP) in zijn context geplaatst. Een kort hoofdstuk rondom de vraag: Wat is dit voor document? Het gaat in op bedoeling, positie en besluitvormingstraject. Verder wordt kort teruggeblikt op de voorloper van dit nieuwe RWP, het Watertakenplan 2016-2021.

1.1 – Bedoeling van het RWP

De riolering vormt een omvangrijk collectief systeem. Het hoofddoel is bescherming van de volksgezondheid door contact met afvalwater te voorkomen. Het tweede doel is het bevorderen van de bewoonbaarheid van het stedelijk gebied, door wateroverlast en stank zo veel mogelijk te voorkomen. Tot slot is het milieu gediend met riolering doordat verontreiniging van bodem en oppervlaktewater wordt tegengegaan. Het is een grote verantwoordelijkheid om dit kostbare systeem goed te beheren en door te ontwikkelen. Daarover gaat het in dit RWP.

Bij het woord riolering in dit RWP moet u niet alleen denken aan buizen. De rioolbuizen zijn weliswaar het bekendste onderdeel van de riolering, maar er is meer. Er zijn rioolgemalen, kolken, goten, drainage, wadi's, sloten en bergingsvijvers. Dit vormt een samenhangend systeem voor de inzameling van afvalwater, het verwerken van hemelwater en het regelen van de grondwaterstand.

Gemeenten hebben wettelijke taken op het gebied van waterbeheer. Beleidskeuzes moeten passen binnen de wettelijke kaders. Het gaat om afvalwater, hemelwater en grondwater. In het RWP wordt het beleid verwoord dat de gemeente voert om invulling te geven aan deze wettelijke taken.

Het RWP is geschreven voor bestuurders, gemeenteraadsleden, vakmensen van de riolering, beleidsambtenaren van andere vakgebieden, bestuurders en medewerkers van waterschap en provincie en ook voor geïnteresseerde leken. Deze brede doelgroep heeft uiteenlopende voorkennis en interesses. Er is daarom gekozen voor een beknopte hoofdtekst waarin de essenties aan bod komen. Via doorklikken zijn diepere lagen van het document te bereiken die meer details geven en logischerwijs meer jargon bevatten.

Het RWP heeft de volgende doelstellingen:

- Het beleid formuleren voor de wettelijke gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.
- De samenhang tonen met andere beleidsterreinen. Daarbij wordt ook ingegaan op de verhouding met de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.
- Verantwoording afleggen over het gevoerde beheer van het systeem.
- Laten zien welke programmering wordt aangehouden in de planperiode.
- Inzichtelijk maken welke kosten worden toegerekend aan de rioolheffing.

- Aangeven hoe schommelingen in de rioolheffing worden geëgaliseerd.
- Bespreken aan wie de rioolheffing wordt opgelegd en welk tariefsysteem geldt.
- Berekenen welke hoogte van de rioolheffing nodig is in de planperiode, inclusief een doorkijk naar een periode van 20 jaar.

1.2 – Positie van het RWP

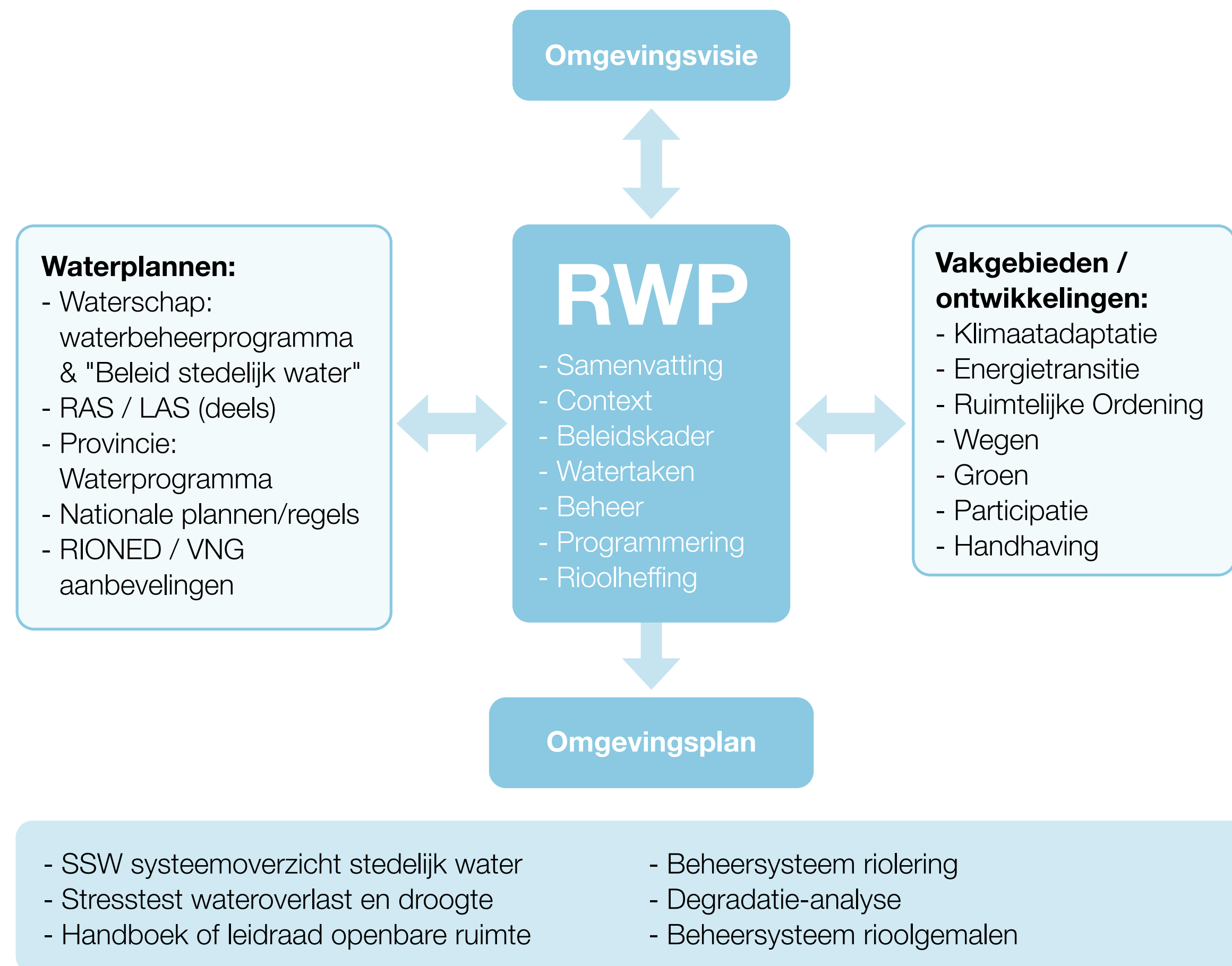
De afbeelding op de volgende pagina toont de positie van het RWP te midden van andere documenten:

- Bovenaan staat de Gemeentelijke Omgevingsvisie. In het regime van de Omgevingswet is dit één van de belangrijkste documenten voor elke gemeente. Het laat zien wat voor gemeente je bent en welke kant de gemeente op wil in de toekomst. In ► [paragraaf 2.1](#) wordt benoemd welke punten uit de Omgevingsvisie relevant zijn voor het RWP.
- Aan de linkerkant staan diverse “waterplannen”. Zowel Rijk als provincie en waterschap maken beleidsplannen op het gebied van water. Van deze plannen is het “Beleid stedelijk water” uit 2021 van waterschap Drents Overijsselse Delta het meest toegespitst op het gemeentelijke beleid en daarom wordt die in ► [paragraaf 2.2](#) belicht.
- Aan de rechterkant staan de vele onderwerpen binnen de gemeentelijke organisatie die raken aan het vakgebied riolering en stedelijk waterbeheer. Van deze onderwerpen is klimaatadaptatie momenteel erg actueel en sterk van invloed op het hemelwaterbeleid. ► [Klimaatadaptatie](#) wordt daarom uitgelicht in paragraaf 2.3.

- Aan de onderkant staat het gemeentelijke Omgevingsplan. In het omgevingsplan is te zien hoe het beleid voor riolering en water uit het RWP doorwerkt op perceelniveau. In het RWP wordt het beleid geformuleerd en onderbouwd, met op onderdelen nog een gebiedsgerichte uitwerking in de planperiode, terwijl te zijner tijd in het omgevingsplan per perceel de juridische doorwerking van dit beleid in bindende regels is te vinden.
 - Zo zal de gemeente voor een perceel in de bebouwde kom een aansluiting op de riolering aanbieden zodat het afvalwater daarop kan worden geloosd. Bij een bepaald perceel in het buitengebied kan zich de situatie voordoen dat geen riolering wordt aangeboden en dan is lozing van afvalwater alleen toegestaan via een individuele zuivering in de bodem of op oppervlaktewater.
 - Voor hemelwater kan de gemeente voor een perceel met geschikte bodemgesteldheid bijvoorbeeld eisen dat het op eigen perceel wordt geïnfiltreerd, terwijl op een andere plek een hemelwaterriool wordt aangeboden waarop kan worden geloosd.

- Het RWP is een document van beperkte omvang. In de afbeelding is te zien dat er diverse onderliggende documenten zijn. Het betreft tekeningen, databestanden, berekeningen, leidraden en geautomatiseerde beheer- en informatiesystemen voor de riolering en voor de rioolgemaal. Deze zijn op de vak-afdeling beschikbaar.

1.3 – Besluitvormingstraject van het RWP

In de loop van 2021 tot begin 2022 is in de Fluvius regio een gezamenlijk basisdocument opgesteld voor de nieuwe RWP's. Elke gemeente heeft dit basisdocument in 2022 toegespitst op hun eigen situatie en uitgewerkt tot een eigen RWP.

Onder de Omgevingswet is het opstellen van een programma een autonome gemeentelijke bevoegdheid. Het nieuwe RWP is opgesteld in een periode van overgang naar de Omgevingswet. Het past in de geest van de Omgevingswet. Maar tegelijk is gekeken naar de (oude of nog steeds geldende) eisen vanuit de Wet milieubeheer. In de

► [Wet milieubeheer artikel 4.22](#) staan inhoudelijke eisen aan een GRP (Gemeentelijk rioleringsplan = voorloper van het RWP) en in de

► [Wet milieubeheer artikel 4.23](#) staat voorgeschreven welke instanties moeten worden betrokken bij het opstellen van een GRP. Er is gehandeld conform de Wet milieubeheer, zowel wat betreft inhoud als proces.

Het waterschap Drents Overijsselse Delta is betrokken geweest bij het opstellen van het RWP:

- Zowel in zijn rol als beheerder van een zuiveringstechnisch werk, als die van beheerder van oppervlaktewater.
- Zowel bij het opstellen van het Fluvius basisdocument, alsook bij de uitwerking in het onderhavige RWP.

Het RWP is op de volgende data behandeld:

- B&W
- Gemeenteraad.

Na vaststelling van het RWP wordt een exemplaar toegezonden aan de provincie.

1.4 – Evaluatie van het vorige plan

Voorafgaand aan dit RWP was er het Watertakenplan 2016-2021. Medio 2021 is de looptijd hiervan verlengd tot en met 2022, vanwege de wens om relevante resultaten uit de RAS (regionale adaptatie strategie als reactie op de klimaatverandering) mee te nemen in het RWP. In deze paragraaf wordt teruggekeken op het Watertakenplan.

Het Watertakenplan 2016-2021 stond in het teken van het Nationaal Bestuursakkoord Water uit 2011. Hierin werd een belangrijke rol gespeeld door besparingsdoelen, te behalen door betere samenwerking in de waterketen. De oprichting van het samenwerkingsverband Fluvius is daarvan een gevolg. Bij de samenwerking was veel aandacht voor de 3 K's, te weten kwaliteit, kosten en kwetsbaarheid.

Bijgaand kader toont het ► [“Overzicht investeringen tijdens planperiode Watertakenplan”](#). De conclusie is dat een groot aantal projecten zijn “aangevraagd” en gerealiseerd en in de pas lopen met de uitgangspunten uit het Watertakenplan 2016-2021. Opgemerkt hierbij dient te worden dat de voorbereiding van projecten veel tijd in beslag neemt en het vaak lastig is projecten in hetzelfde jaar van aanvraag krediet ook te realiseren. Hierdoor staat de planning regelmatig onder druk om de projecten binnen het planjaar te realiseren.

Bijgaand kader toont de ► [“Ontwikkeling rioolheffing tijdens planperiode Watertakenplan”](#). Te zien is dat het tarief fors lager is gebleven dan eerder is berekend. De belangrijkste reden voor de daling van de rioolheffing is de daling van de rente tijdens de planperiode 2016-2021.

In de aanloop naar het nieuwe RWP heeft een serie interviews plaatsgevonden. Deze zijn medio 2021 afgenomen bij collega's die direct of indirect betrokken zijn bij riolering en stedelijk waterbeheer. Het ging van rioolmedewerker tot wethouder. In bijgaand kader een ► [“Samenvatting van de uitkomsten van de interviews”](#). De overheersende indruk is dat het goed gaat met het rioleringsbeheer in gemeente Steenwijkerland. Er staat een goed team dat bewust veel in eigen beheer uitvoert.

Enkele punten springen eruit als aandachtspunt voor het nieuwe RWP:

- Aandacht voor klimaatadaptatie. Zorg dat we klaar zijn voor extremen die vaker voorkomen dan vroeger. Stimuleer particulieren tot infiltratie van hemelwater in de eigen tuin, want dit is goed bij droogte en bij extreme buien.
- Duidelijk maken welke activiteiten onder de rioleringszorg vallen en welke kosten je kunt toerekenen. Graag een samenhangend overzicht maken van de kostentoerekening, van de investeringen, van de boekwaarde, van de spaarvoorziening en de daaruit te berekenen hoogte van de rioolheffing.
- Programmering maken van activiteiten voor de planperiode. Zorg dat deze is afgestemd op andere vakdisciplines en let op de realiseerbaarheid en betaalbaarheid.

RZWI

Samenvatting

Inhoud

1. Context

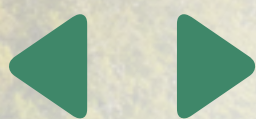
2. Beleidskaders voor het RWP

3. Beleid gemeentelijke watertaken

4. Beheer

5. Programmering

6. Kosten en rioolheffing

2. Beleidskaders voor het RWP

Dit hoofdstuk beschrijft het beleidskader voor het RWP, dus het beleid dat mede sturend is. Het gaat om de gemeentelijke Omgevingsvisie, om het Beleid stedelijk water van waterschap Drents Overijsselse Delta en om documenten van Fluvius.

2.1 – Gemeentelijke Omgevingsvisie

In de filosofie van de Omgevingswet is de gemeentelijke Omgevingsvisie het belangrijkste beleidsdocument van elke gemeente. Het laat zien wat voor gemeente je bent en welke ontwikkelingen je belangrijk vindt. In gemeente Steenwijkerland gaat het om de Omgevingsvisie uit 2017 met de titel “Waardevast landschap”. In dit RWP lichten we de zaken eruit die mede sturend zijn voor riolering en water:

- De groene gemeente Steenwijkerland heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid. De uitwerking daarvan is te zien in het landelijk gebied, in de kernen en in Steenwijk. Waar omgevingswaarden het toelaten, wordt duurzame energie opgewekt. De kwaliteit van het landschap is steeds intact gebleven. Het meest zien we kleinschalige initiatieven, bijvoorbeeld van bewonerscorporaties, die goed zijn ingepast. Op veel daken liggen zonnepanelen, vooral op die van het gemeentelijk vastgoed. Gebouwen die recent getransformeerd zijn en een nieuwe functie hebben gekregen, zijn bij de verbouwing ook meteen verduurzaamd.

- Steenwijkerland bereidt zich voor op de klimaatverandering. Door de klimaatverandering krijgen we vaker te maken met hevige regenbuien, periodes van droogte en hitte en de gevolgen van een mogelijke overstroming. Ook hebben we te maken met bodemdaling in de veengebieden. We zijn ons er van bewust dat dit om nieuwe oplossingen vraagt. Om ook in de toekomst prettig te kunnen wonen, werken en recreëren moeten we werken aan een klimaatbestendige en water robuuste inrichting van ons grondgebied. Samen met andere partijen bereiden we ons hierop voor.
- De manier waarop we uitvoering willen geven aan de Omgevingsvisie sluit naadloos aan op onze identiteit. De manier waarop het in Steenwijkerland al jaren werkt: met veel particulier initiatief, veel inzet en betrokkenheid van inwoners en ondernemers. De inbreng van burgers, bedrijven en andere belanghebbenden is bepalend geweest in de totstandkoming van de visie. Die inbreng willen we bij de realisatie van de Omgevingsvisie natuurlijk voortzetten.

2.2 – Beleid stedelijk water van het waterschap

Het waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD) heeft zijn brede algemene beleid vastgelegd in het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Daarnaast heeft het waterschap in 2021 de “Kadernotitie Stedelijk Water” vastgesteld en begin 2022 de “Uitwerkingsnotitie Stedelijk Water”. Deze documenten raken direct aan het RWP omdat riolering en stedelijk water nauw met elkaar zijn verweven

2.3 – Klimaatadaptatie en Fluvius

Fluvius is het samenwerkingsverband tussen waterschap en gemeenten in de regio van het voormalige waterschap Reest en Wieden. Voorheen begaf Fluvius zich vooral op het terrein van de afvalwaterketen. De voorloper van dit RWP, het Watertakenplan, was daarvan een concreet resultaat. Inmiddels is het werkterrein van Fluvius verbreed en gaat het ook over klimaatadaptatie.

Eind 2021 is in de werkregio Fluvius het rapport “Samen werken aan klimaatbestendigheid – Regionale adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda 2022-2027” vastgesteld, het zogenaamde RAS. Per gemeente wordt het RAS uitgewerkt tot een LAS (Lokale Adaptatie Strategie).

Het vastgestelde RAS raakt aan het beleid in het onderhavige RWP:

- Het hemelwaterbeleid voor extreme buien, zie de uitwerking in [▶ paragraaf 3.2.](#)
- De bekostiging van maatregelen tegen wateroverlast, zie de uitwerking in [▶ hoofdstuk 6.](#)

Steenwijkerland werkt samen in de werkregio Fluvius. Hierbij zijn naast enkele andere gemeenten ook het waterschap en de provincies Drenthe en Overijssel betrokken. Met elkaar is een Regionale Adaptatiestrategie gemaakt. Daaraan gekoppeld is een Regionale Uitvoeringsagenda voor de periode 2022-2027. Als eerste gemeente binnen de werkregio heeft Steenwijkerland de regionale uitgangspunten vertaald naar de lokale situatie. In deze Lokale Adaptatiestrategie staat per thema (wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen) waar de uitdagingen liggen, welke risico's er zijn en wat prioriteit heeft. In de bijbehorende uitvoeringsagenda staan de doelen die betrekking hebben op de thema's:

- **leefbare steden en dorpen** - gezond en prettig wonen en werken ondanks het veranderende klimaat;
- **nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen** - we houden rekening met het extremere weer van de toekomst;
- **betrokken en actieve mensen** - iedereen is nodig om onze gemeente klimaatbestendig te maken;
- **landelijk gebied** - een toekomstbestendig buitengebied voor landbouw, natuur en recreatie;
- **vitale functies** - binnen onze gemeente beschermen we deze functies

Putdeksels

Per thema zijn de inspanningen die we hiervoor in de periode van 2022-2027 gaan doen, vertaald in concrete maatregelen. Daarbij zetten we in op het verzilveren van ‘koppelkansen’ bij projecten en ontwikkelingen, op het verankeren van de klimaatadaptatie in onze organisatie en op het verhogen van bewustwording en het urgentiegevoel zowel binnen als buiten onze organisatie. We doen dat door de dialoog op te zoeken.

De Lokale Adaptatiestrategie ligt er in concept. Het document is tot stand gekomen nadat de kwetsbaarheden rondom de thema's wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen in kaart zijn gebracht. Vervolgens zijn die vertaald in een klimaatatlas en is tijdens interne risicodialogen gesproken over de risico's en de prioriteiten. Nu is het tijd om een externe consultatie te doen. In dat participatieproces willen we inwoners, ondernemers en stakeholders betrekken. We stellen daarbij de vraag: zitten we op de goede weg, zijn we compleet en hebben we de kansen en risico's nu goed in beeld. Na deze consultatie leggen we de documenten ter vaststelling voor aan de gemeenteraad eind 2022.

Riooloverstort

Samenvatting

Inhoud

1. Context

2. Beleidskaders voor het RWP

3. Beleid gemeentelijke watertaken

4. Beheer

5. Programmering

6. Kosten en rioolheffing

3. Beleid gemeentelijke watertaken

Dit hoofdstuk behandelt het beleid voor de gemeentelijke watertaken, voorheen aangeduid als de zorgplichten riolering. Het gaat om afvalwater, hemelwater en grondwater. Deze watertaken hebben een wettelijke basis. Die wordt bij elke watertaak als eerste benoemd. Daarna volgt de uitwerking tot concreet beleid. Bij de uitwerking wordt het beleid uiteengerafeld tot afzonderlijke specifieke punten. Over al die punten heen staat echter de bedoeling om het systeem integraal te benaderen, om samen met het waterschap de laagst maatschappelijke kosten te zoeken, om burgers en bedrijven zo goed mogelijk te bedienen en om te handelen met oog voor klimaat, energie en biodiversiteit. Deze brede bedoeling wordt niet bij elk punt herhaald, maar dient er wel bij in gedachten te zijn.

3.1 – Beleid afvalwater

In deze paragraaf staat het gemeentelijke beleid voor afvalwater.

De basis voor dit beleid staat in de ► [Omgevingswet artikel 2.16](#). De wet gaat uit van inzameling van het afvalwater door de gemeente met een openbaar vuilwaterriool, behoudens enkele uitzonderingen.

Totdat de Omgevingswet van kracht wordt, is er een vergelijkbare formulering opgenomen in de ► [Wet milieubeheer artikel 10.33](#). Het staat bekend als de gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater.

Kernformulering van het afvalwaterbeleid

Gemeente Steenwijkerland voert als beleid om het huishoudelijk afvalwater en het bedrijfsafvalwater voor bijna 100% in te zamelen met riolering. Het belangrijkste motief hiervoor is het beschermen van de volksgezondheid, door afvalwater te verwijderen uit de directe leefomgeving. Daarnaast gaat het om leefbaarheid (voorkomen stankoverlast), bescherming van de waterkwaliteit en milieubescherming. Het stedelijk afvalwater (dat is de mix van afvalwater en (zo min mogelijk) hemel- en grondwater) wordt getransporteerd naar een overnamepunt en daar overgedragen aan het waterschap, die zorg draagt voor het verdere transport naar en de zuivering op de RWZI. Het is voor eigenaren van gebouwen vrijwel altijd verplicht om een aansluiting te hebben op de riolering.

Uitwerking van het afvalwaterbeleid

Hierna volgen enkele gebiedsgerichte en thematische uitwerkingen van het afvalwaterbeleid. Per onderwerp wordt de essentie kort vermeld.

Gedetailleerde informatie is verkrijgbaar door te klikken op de link.

- Afvalwaterbeleid voor woningen binnen de bebouwde kom.
 - Gemeenten hebben de plicht om afvalwater in te zamelen in de bebouwde kom. Voor lozers geldt een vrijwel volledig lozingsverbod

richting bodem en oppervlaktewater. Het is daarmee vrijwel 100% verplicht om woningen binnen de bebouwde kom aan te sluiten op de riolering. Dit beleid geldt vanwege de volksgezondheid en de leefbaarheid in de zin van het voorkomen van stankoverlast. Zie

► [bijgaand kader](#) voor meer informatie.

- Afvalwaterbeleid voor niet-woningen binnen de bebouwde kom.
 - Voor niet-woningen geldt in principe hetzelfde beleid als voor woningen, namelijk aansluiten op de riolering vanwege de volksgezondheid. Het ligt alleen anders bij gebouwen waar geen afvalwater vrijkomt en bij bedrijven met bijzonder afvalwater of grote hoeveelheden afvalwater. Zie ► [bijgaand kader](#) voor meer informatie.
- Afvalwaterbeleid in het buitengebied.
 - In het buitengebied wordt in de meeste deelgebieden (druk)riolering aangeboden. In die gebieden geldt door de aanwezigheid van riolering een lozingsverbod richting bodem en oppervlaktewater. In de gebieden zonder (druk)riolering is een individuele zuiveringsvoorziening (IBA) verplicht, die gezuiverd water loost in de bodem of op het oppervlaktewater. Zie ► [bijgaand kader](#) voor meer informatie. Het is de vraag welke veranderingen komende jaren optreden in het buitengebied en hoe de voorzieningen voor afvalwater eventueel worden aangepast. Denk aan ontwikkelingen op het rond het boerenerf zoals nieuwe verdienmodellen. Denk ook aan de veroudering van bestaande systemen met de vraag

of bij vernieuwing wordt gekozen voor bestaande of nieuwe oplossingen. Dit vergt gebiedsgerichte uitwerking in de planperiode in samenwerking tussen gemeente en waterschap.

- Beleid voor nieuwe aansluitingen of grotere lozingen op bestaande riolering.
 - Het bestaande rioolstelsel, het transportsysteem van gemalen en persleidingen en de RWZI hebben een bepaalde capaciteit. Nieuwe aansluitingen zijn niet zomaar mogelijk en bestaande lozingen mogen niet zomaar worden vergroot. Eerst moet de gemeente checken wat de mogelijkheden zijn. Bij grote lozingen moet ook het waterschap worden betrokken. Het gaat naast technisch inhoudelijke zaken ook over de kosten. Als een bestaande lozing aanmerkelijk wordt verzaamd, dan geldt dit als een nieuwe aansluiting. Zie ► [bijgaand kader](#) voor meer informatie.
- Beleid voor nieuw aanleg in uitbreidingswijken.
 - In nieuwe gebieden is aanleg van nieuwe riolering vereist. Dit gaat in nauw overleg tussen gemeente en waterschap. Zie ► [bijgaand kader](#) voor meer informatie.
- Beleid voor lozingen op de riolering.
 - Riolering is bedoeld voor huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater dat daarop lijkt. Andere lozingen zijn niet zomaar toegestaan omdat het schade kan berokkenen aan de riolering en/of aan de zuivering en/of aan het milieu. Het gaat om de algemene zorgplicht om de goede werking van riolering en zuivering niet te

verstoren. Specifiek gelden eisen voor olie- en vetafscheiders. Zie

► [bijgaand kader](#) voor meer informatie.

- Beleid om foutaansluitingen tegen te gaan.
 - Foutieve aansluitingen kunnen problemen veroorzaken. Bij gescheiden systemen zijn er zijn 3 soorten foutaansluitingen die verschillende problemen veroorzaken:
 1. Er is in de bebouwde kom afvalwater aangesloten op het hemelwaterstelsel. Er wordt dan ongezuiverd afvalwater geloosd. Dit geeft vervuiling van het oppervlaktewater.
 2. Er is hemelwater aangesloten op het afvalwaterstelsel. De riolering kan dan overbelast raken bij neerslag. Het afvalwater treedt uit bij een gebouw of bij een nood-overstort. Ook kunnen volgende stelsels en de RWZI overbelast raken.
 3. Er is in het buitengebied hemelwater aangesloten op de drukriolering. Het systeem raakt hiervan overbelast en er treden storingen op, soms op de locatie met de foutaansluiting, maar soms ook pas verderop.
 - Foutieve aansluitingen zijn verboden (of op zijn minst ongewenst) en dienen te worden rechtgezet. In de praktijk wordt gekeken naar de omvang van de problemen. Als het probleem te groot wordt, moeten de foutieve aansluitingen worden aangepakt. Het loopt vanaf het constateren van een knelpunt, via onderzoek en communicatie tot aan een eventuele juridische aanpak. Zie ► [bijgaand kader](#) voor meer informatie.

3.2 – Beleid hemelwater

In deze paragraaf staat het gemeentelijke beleid voor hemelwater.

De basis voor dit beleid staat in de ► [Omgevingswet artikel 2.16](#). De wetgever heeft gezocht naar balans tussen de eigen verantwoordelijkheid van de particulier en de collectieve verantwoordelijkheid van de gemeente. Het is aan de gemeente om hierin lokale afwegingen te maken. Totdat de Omgevingswet van kracht wordt, is er een vergelijkbare formulering opgenomen in de ► [Waterwet artikel 3.5](#). Het staat bekend als de gemeentelijke zorgplicht voor hemelwater.

Kernformulering van het hemelwaterbeleid

Gemeente Steenwijkerland voert als beleid om het hemelwater zoveel mogelijk lokaal te benutten, te infiltreren in de bodem of te lozen op oppervlaktewater. Als lokale oplossingen ontoereikend zijn, zamelt de gemeente het overtollige hemelwater in, liefst gescheiden van het afvalwater, om het op een geschikte plek te lozen op oppervlaktewater. Hemelwater wordt in veel oudere gebieden gemengd met afvalwater afgevoerd naar de RWZI, met overstorten naar het oppervlaktewater. De klimaatverandering noopt ons tot klimaatadaptatie, zoals infiltratie en buffering van hemelwater. De openbare ruimte wordt in de loop der jaren zodanig ingericht dat overlast bij extreme buien beperkt blijft. Bewoners en bedrijven worden gevraagd om maatregelen te treffen op eigen terrein.

GMB wagen (relinen)

Uitwerking van het hemelwaterbeleid

Hierna volgen enkele specifieke uitwerkingen van het hemelwaterbeleid.

Per onderwerp wordt de essentie kort vermeld. Gedetailleerde informatie is verkrijgbaar door te klikken op de link.

- Principes voor het hemelwaterbeleid.
 - Bij de opvang en verwerking van hemelwater zijn diverse keuzes te maken en er zijn uiteenlopende combinaties van keuzen mogelijk. Het hangt af van de lokale omstandigheden welke combinatie van keuzen de voorkeur verdient. Daarbij is het volgen van enkele principes behulpzaam. Het gaat om de principes schoonhouden, benutten, vertragen, infiltreren, direct lozen en inzamelen. Zie [▶ bijgaand kader](#) voor meer informatie.
- Gebiedsgerichte uitwerking van het hemelwaterbeleid.
 - Per buurt of wijk zijn er uiteenlopende omstandigheden die maken dat je tot andere keuzes komt voor de omgang met hemelwater. Op een hoge zandgrond wil je het hemelwater bijvoorbeeld infiltreren op de plek waar het valt. Maar in een diepe polder met kwel en kleigrond is een traditioneel gescheiden rioolstelsel juist een goede keuze. Een volgend punt is dat je in een nieuwe wijk meer mogelijkheden hebt om duurzaam hemelwaterbeleid te voeren dan in bestaande situaties. Bijgaand kader geeft een [▶ checklist](#) om per buurt of wijk tot goede keuzes te komen.
 - Tijdens de planperiode van dit RWP kan deze gebiedsgerichte uitwerking plaatsvinden.
- Het beleid per buurt laat zich naderhand uitwerken tot perceelniveau in het Omgevingsplan. Bij een perceel staat dan aangegeven welk beleid er geldt en welke voorzieningen worden aangeboden. Op dat moment wordt het beleid voor afvalwater, hemelwater en grondwater concreet toegespitst op de betreffende omstandigheden. Zie een voorbeeld in het [▶ kader](#).
- In gemeente Steenwijkerland is een aantal rioolstelsels van het gemengde type. Hierin wordt hemelwater in dezelfde buis afgevoerd als afvalwater. Gemengde stelsels hebben overstorten. In enkele kaders wordt nader ingegaan op deze overstorten:
 - Kader met uitleg over de [▶ functie en problematiek van overstorten](#).
 - Kader over de [▶ basisinspanning](#) bij overstorten.
 - Kader met het [▶ overzicht van de overstorten](#) in gemeente Steenwijkerland.
- Hemelwaterbeleid kan worden ondersteund door particulier initiatief, vooral bij de gemengde rioolstelsels. Dit geeft kleine voordeeltjes per keer, maar kan op termijn een krachtig middel vormen om het bestaande gemengde rioolstelsel te ontlasten. Klik hier voor de [▶ voor- en nadelen van afkoppelen](#).
- Extreme buien geven steeds vaker problemen met wateroverlast. Het geeft een nieuwe opgave en is onderdeel van de klimaatadaptatie. Zie bijgaand kader met het [▶ beleid voor wateroverlast bij extreme buien](#). Hierin staat wateroverlast gedefinieerd.
- De gemeente heeft een wettelijke taak voor hemelwater, het waterschap voor beheer van het watersysteem, zowel kwantitatief als

kwalitatief. Tussen deze taken bestaat een overgangsgebied, waarin lokale keuzes moeten worden gemaakt. Zie bijgaand kader met de ► [taken in het oppervlaktewater vanuit de hemelwatertaak](#).

3.3 – Beleid grondwater

In deze paragraaf staat het gemeentelijke beleid voor grondwater.

De basis voor dit beleid staat in de ► [Omgevingswet artikel 2.16](#). De gemeentelijke grondwatertaak is beperkt van omvang en staat in relatie tot de verantwoordelijkheid van de perceeleigenaar en in relatie tot de taken van waterschap, provincie en Rijk. Het komt er op neer dat de gemeente een taak heeft voor het beïnvloeden van de grondwaterstand in openbaar gebied en voor het aanbieden van een afvoeroute voor grondwater vanaf aanliggende percelen, voor zover doelmatig. Het is aan de gemeente om hierin lokale afwegingen te maken.

Totdat de Omgevingswet van kracht wordt, is er een vergelijkbare formulering opgenomen in de ► [Waterwet artikel 3.6](#). Het staat bekend als de gemeentelijke zorgplicht voor grondwater.

Kernformulering van het grondwaterbeleid

Gemeente Steenwijkerland voert als beleid om te overwegen om de grondwaterstand in het openbare gemeentelijke gebied te beteugelen op die plekken waar zonder ingrijpen sprake is van structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. Bij deze overweging spelen de vragen

Wadi

of maatregelen doelmatig zijn, of het niet de verantwoordelijkheid is van de eigenaar/gebruiker van een perceel en of het niet hoort bij de taak van waterschap, provincie of Rijk.

Uitwerking van het grondwaterbeleid.

Hierna volgen enkele specifieke uitwerkingen van het grondwaterbeleid. Per onderwerp wordt de essentie kort vermeld. Gedetailleerde informatie is verkrijgbaar door te klikken op de link.

- Meldingen over vocht of grondwater.
 - Meldingen van burgers of bedrijven die overlast ervaren van vocht of grondwater worden zorgvuldig getoetst. Bouwkundige gebreken vormen vrijwel nooit een legitieme reden voor de gemeente om maatregelen te treffen maar zijn vrijwel altijd de verantwoordelijkheid van de eigenaar. Naast de verantwoordelijkheid voor de eigenaar is er een verantwoordelijkheid voor de bewoner, met name ventilatie.
▶ [Zie bijgaand kader met uitgewerkt beleid bij meldingen over vocht of grondwater.](#)
- Gemeente Steenwijkerland heeft een notitie Grondwaterzorgplicht (maart 2021) met grondwaterbeleid. Deze ambtelijke notitie geeft informatie over wat wij verstaan onder grondwater, hoe het zich gedraagt en hoe wij daar baat bij hebben, maar ook hoe wij daar hinder van kunnen ondervinden. Die hinder is het hoofdthema van deze notitie, en we gaan dan ook in op de oorzaken van bodemdaling

en grondwateroverlast, de verantwoordelijkheden van betrokkenen en geeft handreikingen wat u zelf kunt doen bij verzakkingen of bij grondwateroverlast op uw perceel.

- Het veranderende klimaat kan leiden tot langere droge perioden in het zomerhalfjaar. De zomers van 2018, 2019 en 2020 illustreerden dit. Het leidt onder meer tot verdord gras, een droogvallend watersysteem, vissterfte, lage grondwaterstanden, boomsterfte, verminderde opbrengsten in de landbouw en kans op bodemdaling en als gevolg daarvan funderings-schade. Provincies, waterschappen en de landbouwsector hebben in Nederland de knoppen in handen om te acteren tegen de gevolgen van langdurige droogte. Gemeenten hebben nauwelijks invloed tegen de gevolgen van droogte.
▶ [Zie bijgaand kader met meer informatie over droogte.](#) Gemeenten kunnen beleid tegen droogte steunen met communicatie en door het stimuleren van infiltratie van hemelwater in bebouwd gebied.

Aanleg pompput rioolgemaal

4. Beheer

Dit hoofdstuk gaat in op het beheer van de riolering en van de voorzieningen die hier aan gerelateerd zijn. Dit wordt ook wel assetmanagement genoemd, ofwel het goed omgaan met hetgeen je in beheer hebt. Het gaat daarbij niet alleen om de afzonderlijke objecten maar om het functioneren van het hele systeem en van de organisatie die met het beheer is belast. Dus beheer in brede zin van het woord. Eerst wordt het beheerde areaal vermeld, daarna wordt ingegaan op het contact met de gebruikers van de riolering. Vervolgens wordt stilgestaan bij het systeembeheer, inclusief besluitvorming bij rioolvervanging en omgang met calamiteiten. Tot slot wordt ingegaan op het samenwerken met andere disciplines en wordt de omvang van de formatie belicht. Al deze onderwerpen worden kort belicht om het RWP compact te houden en toch verantwoording af te leggen. In onderliggende documenten en systemen is meer informatie beschikbaar.

4.1 – Bespreking van het areaal

Goed beheer begint met weten wat je hebt. In ► [bijgaand kader](#) een overzicht van de voorzieningen die de gemeente in eigendom en beheer heeft om invulling te geven aan de gemeentelijke watertaken. Het gaat om een beschrijving van het areaal op hoofdlijnen. Gedetailleerde informatie is te vinden in de beheersystemen.

Ter informatie wordt een korte toelichting gegeven op essentiële onderdelen van de riolering. Riolering bestaat uit diverse objecten, zoals:

- ▶ [Huis- en bedrijfsaansluitingen](#)
- ▶ [Kolken en lijngoten](#)
- ▶ [Vrij-verval riolen](#)
- ▶ [Gemalen en persleidingen](#)
- ▶ [Riolering buitengebied](#)
- ▶ [Drainage](#)

Klik op genoemde objecten voor een toelichting.

4.2 – Contact met de gebruikers van de riolering

Deze paragraaf gaat in op de enkele contactmomenten die er zijn tussen de gebruikers van de riolering en de gemeente. Rioleringsbeheer kent niet veel contactmomenten met de gebruikers en juist daarom moet je er zorgvuldig mee omgaan.

Meldingen van burgers en bedrijven

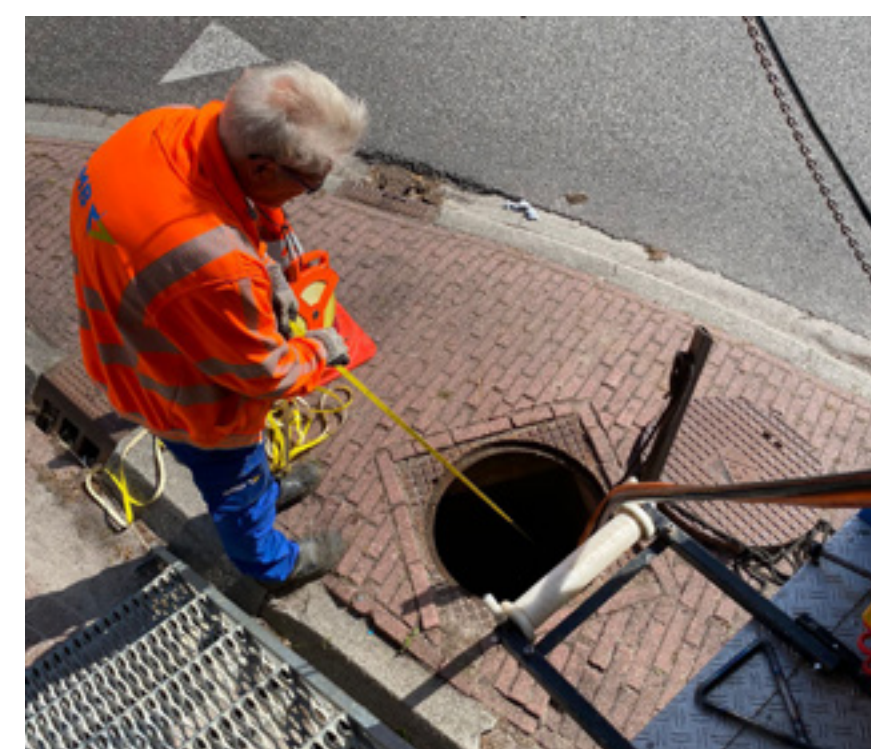
Meldingen van burgers en bedrijven zijn een belangrijke bron van informatie en dikwijls reden om in actie te komen. Denk aan een verstopte kolk, een probleem dat vlot door de gemeente kan worden verholpen. Klachten over water op straat bij zware buien zijn minder makkelijk te verhelpen, maar van belang bij het valideren van hydraulische berekeningen en bij het zoeken naar oplossingen.

Binnenkant wagen rioolwerzaamheden

Kabeltrekkar Relinen

Relinen

Afkoppelen goot

Zorgvuldige registratie van meldingen heeft als voordeel dat op termijn bepaalde trends zichtbaar worden die van belang zijn voor inzicht in het functioneren van de riolering. Een lastig punt bij registratie van meldingen is dat burgers niet altijd zuivere meldingen doen. Wateroverlast door riolering is iets anders dan last hebben van een lekkende kelder of een lekkende dakgoot, maar door leken kan dit op één hoop worden gegooid. In gemeente Steenwijkerland komen meldingen centraal binnen via het Meldingenportaal.

Spelregels bij verstoppingen

Woningen en overige panden zijn op de riolering aangesloten met aansluitleidingen. Hierin kan onverhoopt een verstopping ontstaan. Zo'n situatie gaat vaak gepaard met stress en is een belangrijk moment van contact met de gemeente. Duidelijkheid is op zo'n moment van belang. Op of nabij de erfgrens is op particulier terrein veelal een ontstoppingsstuk ingebouwd. ► [De spelregels bij verstopping](#) staan aangegeven in bijgaand kader. De hoofdregel is dat de lozer opdraait voor de kosten van het opsporen en oplossen van de verstopping, tenzij het probleem aan de kant van de gemeente ligt.

Communicatie en bewustwording

Burgers zijn zich dikwijls nauwelijks bewust van de aanwezigheid van riolering. Slechts een deel van de mensen weet hoe belangrijk de riolering is voor de volksgezondheid en voor de bewoonbaarheid van de leefomgeving. ► [Bewustwording](#) is belangrijk voor draagvlak voor

de rioolheffing en om achteloos lozingsgedrag te voorkomen. Naast bewustwording over het belang van goed lozingsgedrag kan worden aangesloten bij initiatieven voor educatie gericht op het bredere spectrum van duurzaamheid, circulariteit en biodiversiteit.

Communicatie bij de aanslag rioolheffing

Veel burgers en bedrijven komen vrijwel nooit in contact met de gemeente over de riolering. Het enige moment is dan die van de aanslag rioolheffing. De burger of het bedrijf wordt geacht te betalen voor het in stand houden van de riolering. Dit moment kan worden aangegrepen om enige uitleg te geven over nut en noodzaak van de riolering, over het gesloten huishoudboekje van de rioleringszorg en dus over de redelijkheid van de rioolheffing. Naast uitleg in algemene zin kunnen enkele projecten uit het afgelopen jaar worden benoemd zodat men enig heeft waaraan het geld wordt besteed.

4.3 – Gegevensbeheer, berekeningen en monitoring.

In deze paragraaf draait het om het systeem als geheel, dus niet om losse objecten. Inzicht in het functioneren van het systeem in z'n geheel, is essentieel om te weten wanneer onderhoud, reparatie, vervanging, verbetering of andere maatregelen noodzakelijk zijn. Het gaat onder meer om de volgende zaken:

- De basis is het ► [gegevensbeheer](#), weten wat je hebt. De uitdaging is om te werken volgens standaarden zoals GWSW en uitwisseling van gegevens met derden mogelijk te maken.

- ► [Hydraulische berekeningen](#) helpen om het systeem-functioneren te begrijpen en te toetsen. Het nieuwe SSW kijkt naar het systeem als geheel en past daarmee bij het samenwerken tussen gemeente en waterschap.
- ► [Monitoring](#) is gericht op de vraag hoe het systeem in de praktijk functioneert. Hier liggen kansen voor verbetering door de monitoring op te pakken in samenwerking tussen gemeenten en waterschap in de Fluvius regio.
- Degradatie-analyse en ► [risicogestuurd beheer](#) zijn methoden die helpen om de kosten op lange termijn te beperken en inzichtelijk te maken.

In dit RWP worden deze berekeningen en beschouwingen slechts kort aangetipt. Elk onderwerp gaat gepaard met modellen, berekeningen en rapportages. Deze zijn aanwezig op de beherende afdeling.

4.4 – Integrale besluitvorming rondom riool vernieuwing

Het besluit om een ► [rioolbuis te repareren, relinen of vervangen](#) staat meestal niet op zichzelf. Gezien de consequenties van de rioolvervanging qua omvang van de werkzaamheden (straat open, brede sleuf en wegdek vervangen) hangt het besluit samen met andere aspecten die spelen in de openbare ruimte, zoals de kwaliteit en ouderdom van de weg, plannen om openbare ruimte anders in te richten, al of niet via burgerinitiatieven, en nieuwe opgaven zoals klimaatadaptatie, aanleg warmtenet of uitbreiding

elektriciteitsnet. Het gaat bij de besluitvorming over rioolvervanging dus om meer dan alleen de riolering! Het figuur op de volgende pagina illustreert het proces om te komen tot een besluit over het vervangen van riolering.

In de praktijk is sprake van een besluit dat is gebaseerd op een meervoudige optimalisatie van aspecten die spelen in de openbare ruimte in een buurt of wijk. Vanuit het perspectief van de riolering is er dus sprake van optimalisaties op twee niveaus:

1. Niveau riolering: deze is gericht op de programmering van het in stand houden van de vrij verval riolering. Het optimum komt voort uit het risico-gestuurde rioolbeheer.
2. Niveau openbare ruimte: deze is gericht op een bredere programmering van opgaven. Het optimum komt voort uit de met elkaar samenhangende opgaven in een buurt of wijk.

4.5 – Riolering en calamiteiten

In de praktijk komen calamiteiten voor. Dat kan zijn door het ► [falen van een object in de riolering](#) zelf (defect of storing), waardoor het functioneren van het gehele systeem in het geding is. Maar een calamiteit kan ook worden veroorzaakt door een ► [externe gebeurtenis](#), waarbij de riolering een rol speelt bij de gevolgen ervan. Bij grote calamiteiten moet worden opgeschaald. Het valt buiten het RWP om dit te beschrijven. In de Fluvius werkregio is nader ingegaan op incidenten en calamiteiten in de riolering. Dit heeft geleid tot een handboek per gemeente.

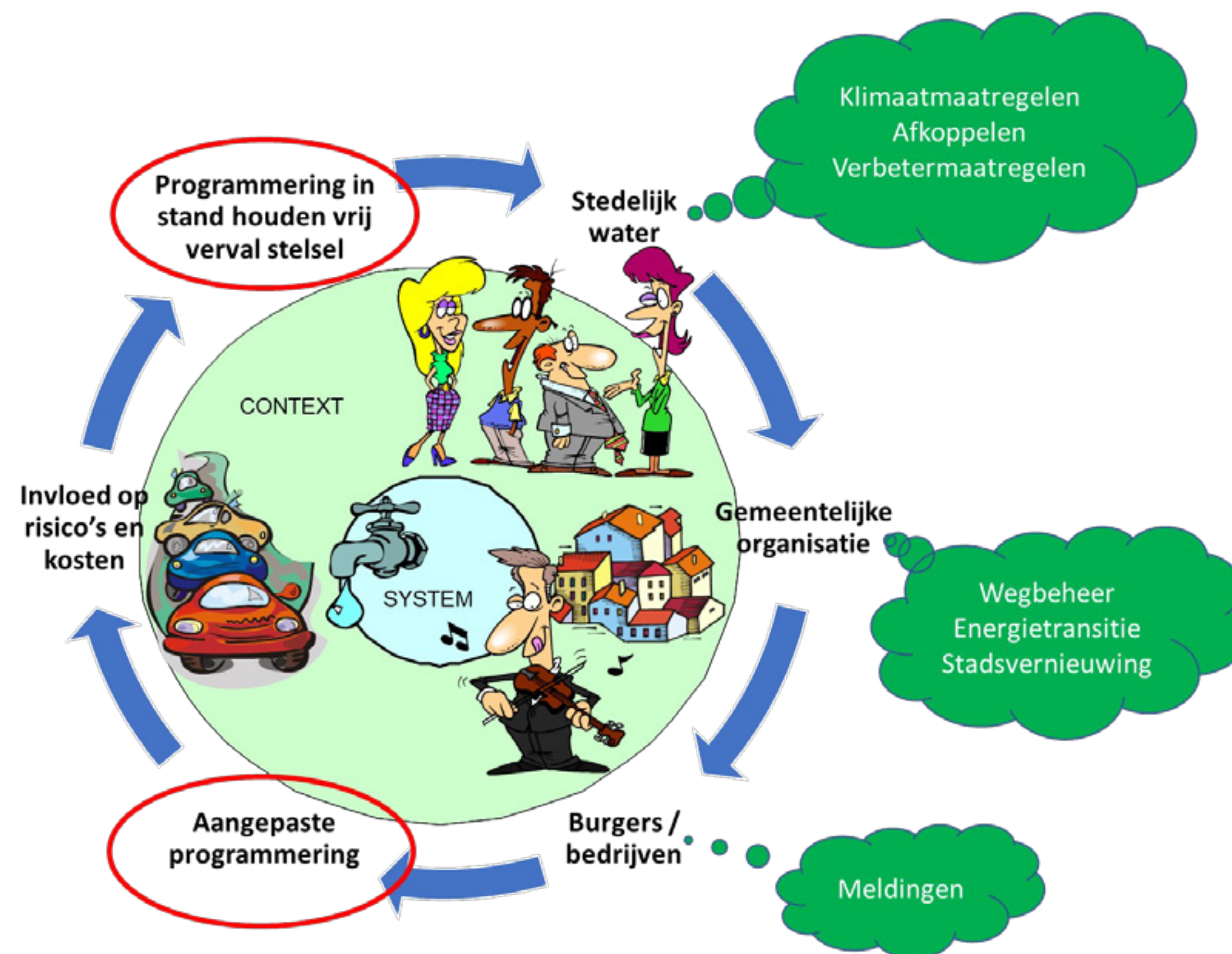
4.6 – Samenwerking bij het beheer van de riolering

Het beheren van de riolering is een eigen vakgebied, maar geen sectorale aangelegenheid. Op diverse punten bestaan raakvlakken met andere afdelingen binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. In het overzicht staan ► [relaties van rioleringsbeheer met aanpalende gemeentelijke vakgebieden](#).

Al deze relaties vragen direct of zijdelings aandacht van de rioleringsbeheerder.

Gemeenten en waterbeheerders komen elkaar op diverse punten tegen. Goede ► [samenwerking met de waterbeheerder](#) is van groot belang gezien de vele raakvlakken tussen gemeente en waterbeheerders. Het managen van deze relaties vergt aandacht van beide kanten en in beide organisaties van verschillende betrokken collega's. Goede samenwerking tussen gemeente en waterschap past bij de geest van de Omgevingswet. De overheid mag niet versnipperd optreden, maar verschillende overheidsinstanties werken samen ten behoeve van de maatschappij.

► [Fluvius is de naam van het regionale samenwerkingsverband](#) tussen 6 gemeenten en het waterschap. Het onderhavige RWP is één van de producten van deze samenwerking. In de planperiode van dit RWP wordt deze samenwerking voortgezet.

4.7 – Formatiecheck

Rioleringsbeheer is een veelomvattende aangelegenheid en vraagt inzet van menskracht. Bijgaand kader geeft een overzicht van de personele aspecten van de rioleringszorg. Het overzicht volgt de indeling van de Kennisbank van RIONED. De methode geeft een onafhankelijke globale check op de omvang van de beherende organisatie van de gemeente.

Voor het uitvoeren van maatregelen wordt de theoretische capaciteit berekend op basis van de omvang van investeringen in de planperiode. Voor de uitvoering van beheersactiviteiten in het onderhoud wordt de theoretische capaciteit berekend op basis van areaalgegevens. Er worden door de gemeente veel zaken uitbesteed.

Uit de globale check van de ► [personele aspecten van de rioleringszorg](#) blijkt dat de personele capaciteit van gemeente Steenwijkerland aan de krappe kant is. Voor het opstellen van een vergelijking is gebruik gemaakt van de opgave van de gemeente van de werkelijke capaciteit (gebaseerd op het jaarprogramma). Met 8,5 fte en de werkwijze van veel uitbesteden is de formatie wel boven het minimale, maar een kanttekening hierbij is dat de rekentool geen rekening houdt met brede watertaken en toenemende activiteiten aangaande bijvoorbeeld klimaatadaptatie. Bij gemeente Steenwijkerland zijn de watertaken een groot deel van de totale taken.

Bovengenoemde formatiecheck beperkt zich tot het vakgebied van riolering en gemeentelijk waterbeheer. Bij de voorbereiding van integrale projecten spelen meerdere vakdisciplines een rol. De organisatie zal uitvoeringscapaciteit moeten bijschakelen om de benodigde maatregelen voor vervanging, renovatie en klimaatadaptatie te kunnen realiseren. Afgelopen jaren bleek het moeilijk om de programmering om te zetten in realisatie.

Wadi

Samenvatting

Inhoud

1. Context

2. Beleidskaders voor het RWP

3. Beleid gemeentelijke watertaken

4. Beheer

5. Programmering

6. Kosten en rioolheffing

5. Programmering

Dit hoofdstuk bevat de programmering van voorgenomen activiteiten in de planperiode. Het gaat daarbij niet om het dagelijkse beheer en onderhoud, maar om projecten. Het gaat enerzijds om projecten gericht op onderzoek en anderzijds op vernieuwing van gedeelten van het areaal.

De samenwerking in de waterketen blijkt een grote meerwaarde op te leveren. Ambtelijk is al voorgesorteerd op continuering doordat de gemeenten een gezamenlijk Riolerings- en Waterprogramma (RWP) 2023-2028 opstellen. De aanvullende afspraken uit het BAW uit 2018 gaan we in de komende periode nader uitwerken.

Op 31 oktober 2018 hebben de landelijke waterpartners aanvullende afspraken gemaakt op het Bestuursakkoord Water. Dit omdat nieuwe opgaven vragen om nieuwe afspraken. Het addendum bevat nieuwe en hernieuwde afspraken over de volgende onderwerpen:

- De kansen van de informatiesamenleving
- Risico's van digitale dreigingen
- Het succes van regionale samenwerking
- Implementatie van de Omgevingswet

5.1 – Onderzoeksprojecten

Onderzoek en planvorming zijn nodig om goed zicht te houden op de ontwikkeling van het rioolstelsel. Het helpt om de goede koers te houden binnen de rioleringszorg. Bijgaand overzicht toont de geplande projecten. Doorklikken op een onderwerp brengt u bij een kader met extra informatie. Het is goed denkbaar dat tijdens de looptijd van dit RWP nog enkele acties worden toegevoegd vanuit actuele ontwikkelingen.

Onderzoeksprojecten met een regionaal karakter worden uitgevoerd onder de paraplu van Fluvius.

Programma onderzoeksprojecten in de planperiode 2023-2028			
Onderwerp	Periode		
	2023-2024	2025-2026	2027-2028
▶ Branchestandaard gemeentelijke watertaken	Fluvius		
▶ Doorvertaling afvalwaterbeleid buitengebied	Fluvius		
▶ Taakopvatting hemelwater buitengebied		Fluvius	
▶ Variantenstudie tariefsysteem rioolheffing			Fluvius
▶ Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) opstellen			
▶ Hemelwaterbeleid regionaal opstellen en gebiedsgericht uitwerken		Fluvius	
▶ Rioleringsbeleid concreet verwoorden per perceel voor Omgevingsplan			
▶ Degradatie-analyse			
▶ Onderzoek persleidingen			Fluvius
▶ Monitoring systeem-functioneren door-ontwikkelen		Fluvius	
▶ Opzetten grondwatermeetnet			

5.2 – Vernieuwing van het areaal

Uit de inspecties van de riolering blijkt dat de meeste riolering nog enkele tientallen jaren mee kan gaan. Grootschalige rioolvernieuwing is daarom niet aan de orde in de planperiode. Incidenteel kan een riool afwijken van dit gemiddelde

beeld en vragen om een ingreep.

De technische levensduur van de gemalen en persleidingen met hun onderdelen is divers. De bouwkundige constructie van de gemalen en de persleidingen hebben een theoretische levensduur van 60 jaar. Het werktuigbouwkundige deel, zoals leidingwerk, de pomp, schakelkast, besturing en telemetrie heeft een theoretische levensduur van 15 jaar. In deze planperiode verwachten we nog relatief weinig (mini)gemaalrenovaties.

Rioolput

Lijngoot

Samenvatting

Inhoud

1. Context

2. Beleidskaders voor het RWP

3. Beleid gemeentelijke watertaken

4. Beheer

5. Programmering

6. Kosten en rioolheffing

6. Kosten en rioolheffing

Dit hoofdstuk draait om de bekostiging van de gemeentelijke watertaken. Als eerste wordt ingegaan op het wettelijke kader voor de rioolheffing. Daarna komen de kosten aan bod voor dagelijks beheer en onderhoud; de exploitatie. Vervolgens wordt gekeken naar de investeringen. Daarna staan wij stil bij de vraag welke generatie opdraait voor kosten van investeringen en hoe je jaarlijkse schommelingen in de rioolheffing kunt voorkomen. Vervolgens komt aan de orde welk tariefsysteem de gemeente hanteert voor de rioolheffing. Tot slot volgt de doorrekening tot de benodigde rioolheffing.

6.1 – Wettelijk kader voor de rioolheffing

De wettelijke basis voor de rioolheffing is opgenomen in ► [artikel 228a](#) van de Gemeentewet.

De rioolheffing is een bestemmingsheffing. De inkomsten uit de rioolheffing zijn alleen beschikbaar voor uitgaven gerelateerd aan de gemeentelijke zorgplichten. De inkomsten uit de rioolheffing mogen wel aangevuld worden met inkomsten uit de algemene middelen. In fiscaal-juridische zin betekent dit dat de heffing een zuivere belasting is. Belangrijke aandachtspunten van de rioolheffing zijn:

- De opbrengsten zijn bestemd voor het doel waarvoor de heffing in het leven is geroepen:
 - het inzamelen en transporteren van afvalwater;
 - het verwerken van hemelwater;
 - het ingrijpen in de grondwaterstand.
- De heffing mag niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente voor dit doel maakt (maximaal 100% kostendekkend). Ook mag de gemeente de opbrengst niet aan andere zaken uitgeven.
- De vormgeving van de heffing moet een relatie hebben met de gemeentelijke watertaken. De gemeente treft de voorzieningen in het algemeen belang, maar zij moet de kosten wel op een aanvaardbare manier verdelen. Dit houdt in dat er een zekere relatie moet zijn tussen het kostenverhaal via de rioolheffing en het belang dat de belastingplichtige heeft bij de voorzieningen (profijtbeginssel).

De kaders van de begrotingsregels liggen vast in:

- Gemeentewet
- Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Notitie riolering commissie BBV
- Jurisprudentie (i.o.)

In bijgaand kader wordt in negen onderwerpen ingegaan op de specifieke onderdelen van de ► [begrotingsregels voor de rioolheffing vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#).

Rioolgemaal met een ondergrondse besturingskast

6.2 – Kosten voor het beheer

Het dagelijkse beheer van de riolering, ook wel aangeduid als beheer en onderhoud, is van essentieel belang om het systeem goed te laten functioneren. Activiteiten die worden uitgevoerd ten behoeve van gemeentelijke watertaken mogen worden toegerekend aan het rioleringsbeheer. Sommige activiteiten worden enkel uitgevoerd ten behoeve van de gemeentelijke watertaken en worden daaraan geheel toegerekend, bijvoorbeeld het inspecteren en reinigen van de riolering. Daarnaast zijn er ► [gemengde activiteiten](#), zie bijgaand kader. Voor deze activiteiten geeft de begroting aan welk gedeelte van de kosten ten laste van de rioolheffing wordt gebracht, op basis van het beleid uit het RWP. Tot slot zijn er activiteiten die niet bij de riolering horen. Deze zijn natuurlijk niet uitputtend op te sommen. Enkele worden wel aangetipt in hetzelfde kader, omdat er discussie over kan ontstaan. Hiernaast staat een overzicht met de jaarlijkse uitgaven op het gebied van beheer en onderhoud. Voor een overzicht van inkomsten en uitgaven klikt u ► [hier](#).

Jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Exploitatie						
Riolering	€ 145.700	€ 145.700	€ 140.700	€ 140.700	€ 140.700	€ 140.700
Riolering Elektra	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000
Riolering Onderzoek	€ 270.000	€ 210.000	€ 235.000	€ 235.000	€ 235.000	€ 265.000
Riolering Planvorming	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900
Riolering Onderhoud	€ 593.000	€ 593.000	€ 593.000	€ 593.000	€ 597.000	€ 597.000
Riolering OS (exclusief btw, overhead en kapitaallasten)	€ 622.381	€ 623.574	€ 623.716	€ 623.716	€ 622.865	€ 622.865
Waterweg en stedelijk waterbeer	€ 556.167	€ 586.167	€ 556.167	€ 556.167	€ 556.167	€ 556.167
Kwijtschelding en belastingen	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000

6.3 – Uitgaven voor investeringsprojecten

Riolering heeft geen oneindige levensduur. Om kwalitatieve redenen moeten onderdelen van de riolering (putten, buizen, gemalen, persleidingen, e.d.) na verloop van tijd worden gerenoveerd of vervangen. Het betreft investeringsprojecten die bedoeld zijn om langjarig te functioneren. Het gaat om grote bedragen die binnen de begrotingsregels van de BBV een aparte plek hebben ten opzichte van het dagelijkse beheer en onderhoud.

Onderstaande tabel geeft aan met welke investeringen gemiddeld per jaar wordt gerekend in de planperiode:

6.4 – Lastenverdeling over generaties en tariefs-egalisatie

Het berekenen van de benodigde rioolheffing is in essentie het in balans brengen van de inkomsten en uitgaven. Tussen beide staat de keuze van afschrijven en/of sparen. Deze keuze heeft een dempend effect maar omvat ook een keuze welke generatie profijt heeft van een werk en welke

ervoor betaalt. Daarnaast is een demper gewenst als tariefs-egalisatie zodat de heffing niet van jaar tot jaar varieert afhankelijk van de projecten van dat jaar en van eventuele mee- of tegenvallers. In bijgaand kader meer informatie over ► [verdeling van de lasten over huidige en toekomstige generaties](#).

In de gemeente Steenwijkerland werken we met een voorziening riolering. Deze heeft als doel: het dempen van tariefschommelingen met betrekking tot de rioolheffing. De voorziening is genormeerd met een bovengrens van 10% van de inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. Op grond van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) mag de voorziening niet negatief staan. Jaarlijks wordt bij de bepaling van de tarieven beoordeeld of de voorziening van voldoende omvang is.

In de gemeente Steenwijkerland kennen we een afschrijvingstermijn van 60 jaar voor vervangingen, 15 jaar voor het technisch deel van gemalen en 30 jaar voor het bouwkundig onderdeel van gemalen.

Investeringsprojecten:	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Investeringsprojecten drukriool	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000
Investeringsprojecten vrijvervalriool	€ 1.157.719	€ 1.157.719	€ 1.157.719	€ 1.157.719	€ 1.157.719	€ 1.157.719
Investeringsprojecten watersysteem	€ 332.500	€ 332.500	€ 332.500	€ 332.500	€ 332.500	€ 332.500
Investeringsprojecten afkoppelproject	€ 186.621	€ 186.621	€ 186.621	€ 186.621	€ 186.621	€ 186.621
Totaal	€ 2.276.840	€ 2.276.840	€ 2.276.840	€ 2.276.840	€ 2.276.840	€ 2.276.840

De grafiek hiernaast toont de stand van de voorziening(en) plus eventuele reserve en de boekwaarde van de activa. Populair gezegd: het geld in de portemonnee en de restschuld van de hypotheek van oude investeringen. Het gaat om een voorziening/reserve van 3,7 miljoen euro, versus een boekwaarde van 37,5 miljoen euro, beide waarden per 1 januari 2022. Deze grafiek kan sterk verschillen van gemeente tot gemeente. Sommige hebben vooral schulden, andere vooral spaargeld. Belangrijk is wel om hierbij op te merken dat het totaalplaatje van een gemeente meer omvat dan alleen de riolering.

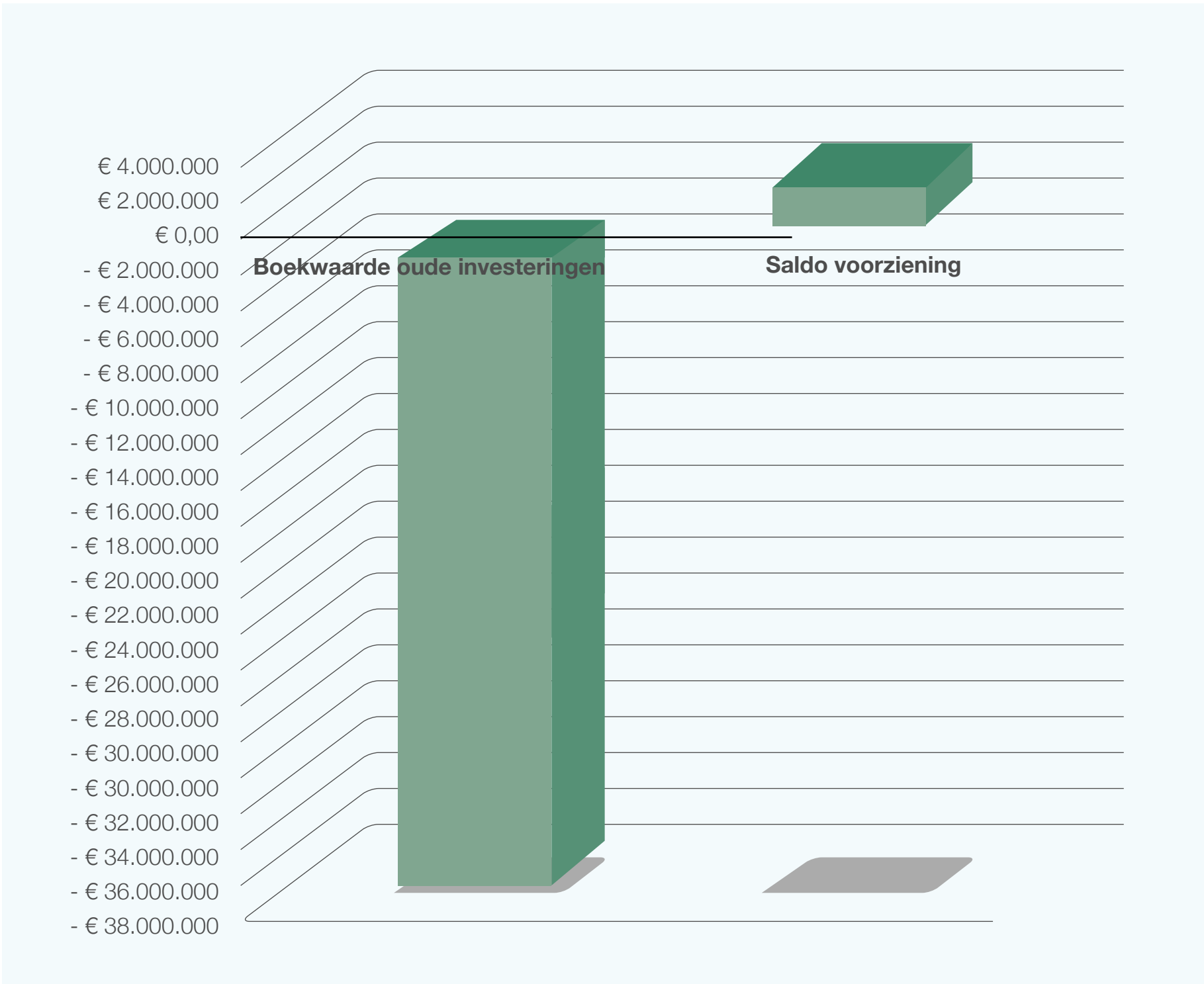
6.5 – Vormgeving van het tariefsysteem van de rioolheffing

Gemeenten hebben vanuit de [Gemeentewet – artikel 2.28](#) de mogelijkheid tot een heffing om de kosten voor de gemeentelijke watertaken te bestrijden.

Bijgaand kader schetst [enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing](#) en mogelijke varianten. In het volgende kader staat een overzicht van de belangrijkste [kenmerken van de verordening](#) rioolheffing in onze gemeente.

6.6 – Berekening van de benodigde rioolheffing

Deze paragraaf geeft de doorrekening naar de benodigde rioolheffing om voldoende geld te hebben voor het beheer en de geplande projecten. De gegevens en de keuzes van de voorgaande paragrafen komen hier bij elkaar en leiden tot de benodigde rioolheffing.

De rioolheffing is over een periode van 20 jaar berekend. Er is gekeken naar eventuele investeringspieken buiten deze periode (doordat veel riolen tegelijk aan het eind van hun levensduur komen). Deze pieken worden pas verwacht na 2045. Er is een kostendekkende rioolheffing berekend over de periode tot en met 2041.

Zowel de baten (tarief rioolheffing en aantal heffingseenheden) als een overzicht van alle lasten zijn in het berekeningsmodel gebracht. De lasten betreffen de lopende kapitaallasten, de exploitatiekosten (met onder andere doorberekening van personeelskosten), de beheer- en onderhoudskosten (zoals reiniging en inspectie), benodigde onderzoekskosten en investeringen. Uitgangspunt is dat het tarief 100% kostendekkend is. Er is in de berekening gerekend zonder inflatie-correctie. Bij de tariefstelling wordt dat jaarlijks bepaald. [▶ Klik hier voor een samenvatting van het kostendekkingsmodel gedurende de planperiode.](#)

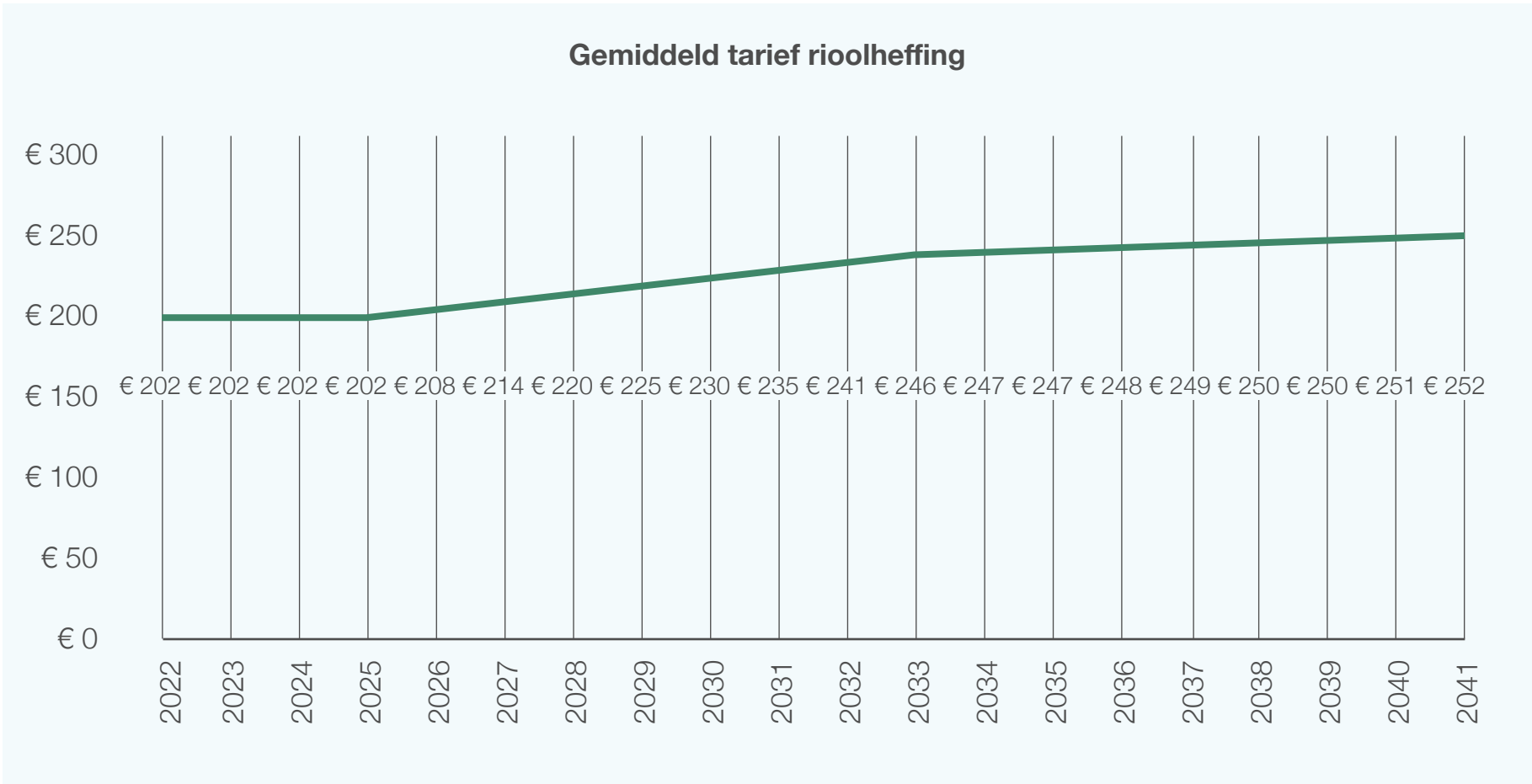
Er is voor de rioolheffingsberekening gebruik gemaakt van het rioleringsmodel van gemeente Groningen dat zij zelf hebben ontwikkeld om niet afhankelijk te zijn van externe adviesbureaus. Dit model is getoetst en goedgekeurd door een accountant.

Afgesproken is dat de voorziening terugloopt naar circa € 500.000. De komende jaren wordt de voorziening ingezet om het tarief stabiel te houden. Daarmee in de berekende rioolheffing in de eerste periode dus niet volledig 100%. Uiteindelijk groeit het tarief daar wel naartoe. In 2023 bedragen de totale lasten € 5,2 miljoen. Er wordt € 0,55 miljoen uit de

voorziening onttrokken. De totale inkomsten bedragen in 2023 € 4,7 miljoen met een gemiddeld tarief van € 202.

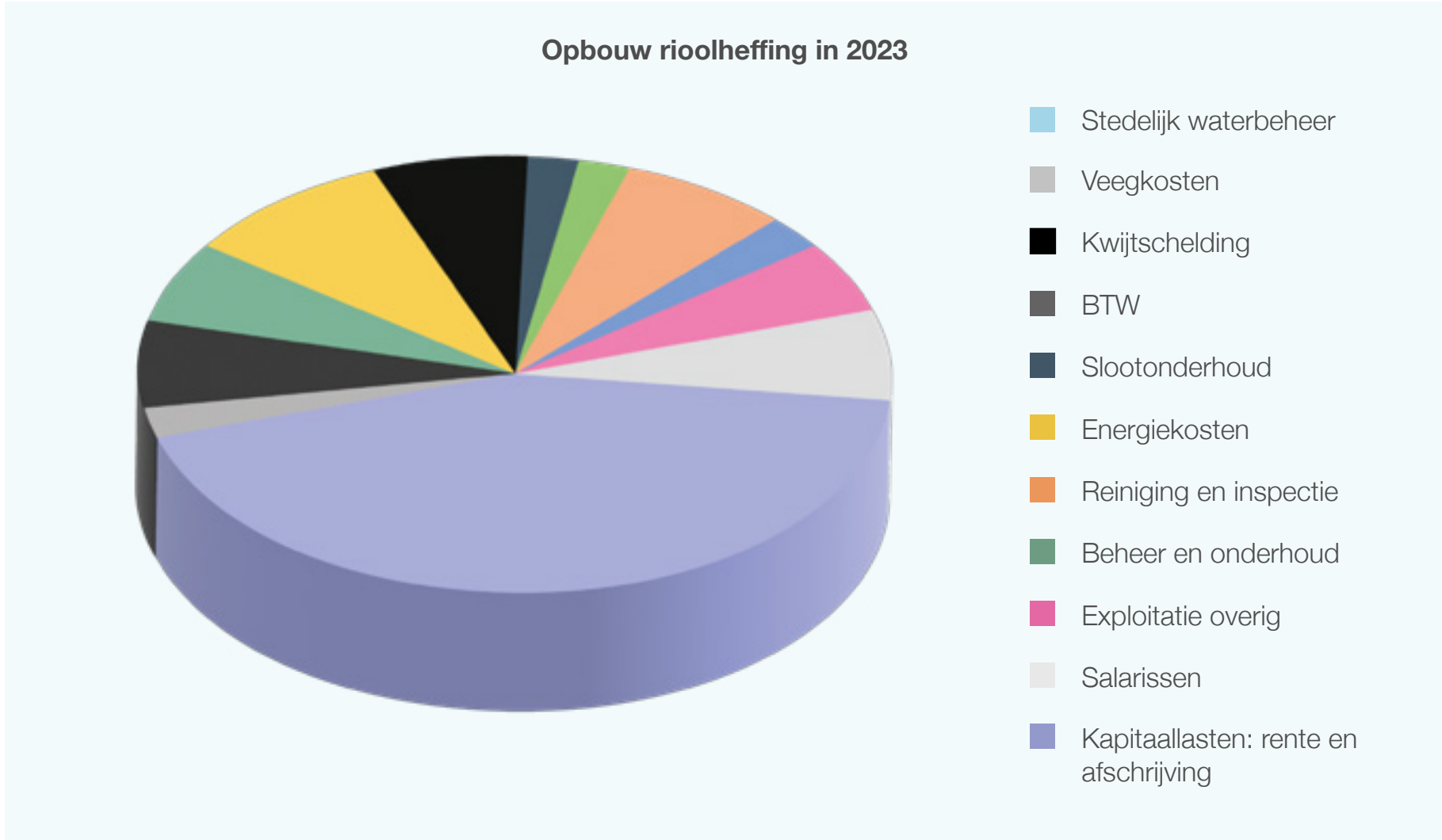
De komende jaren blijft het tarief stabiel, vanaf 2026 is de voorziening op het vastgestelde niveau en zal het tarief jaarlijks 5 tot 6 euro moeten stijgen. De noodzakelijke stijging vlakkt op den duur af. Jaarlijks moet de rioolheffing worden geïndexeerd en opnieuw worden berekend met actuele cijfers. Inflatie kan een belangrijke rol spelen de komende jaren in het tarief, mede als stijging in rente.

Het verloop van de benodigde rioolheffing is weergegeven in onderstaande grafiek (let op: deze waarden zijn op prijspeil 2022 en moeten jaarlijks nog worden verhoogd met de prijsindex):

In de volgende grafiek is te zien hoe de rioolheffing in 2023 is opgebouwd.

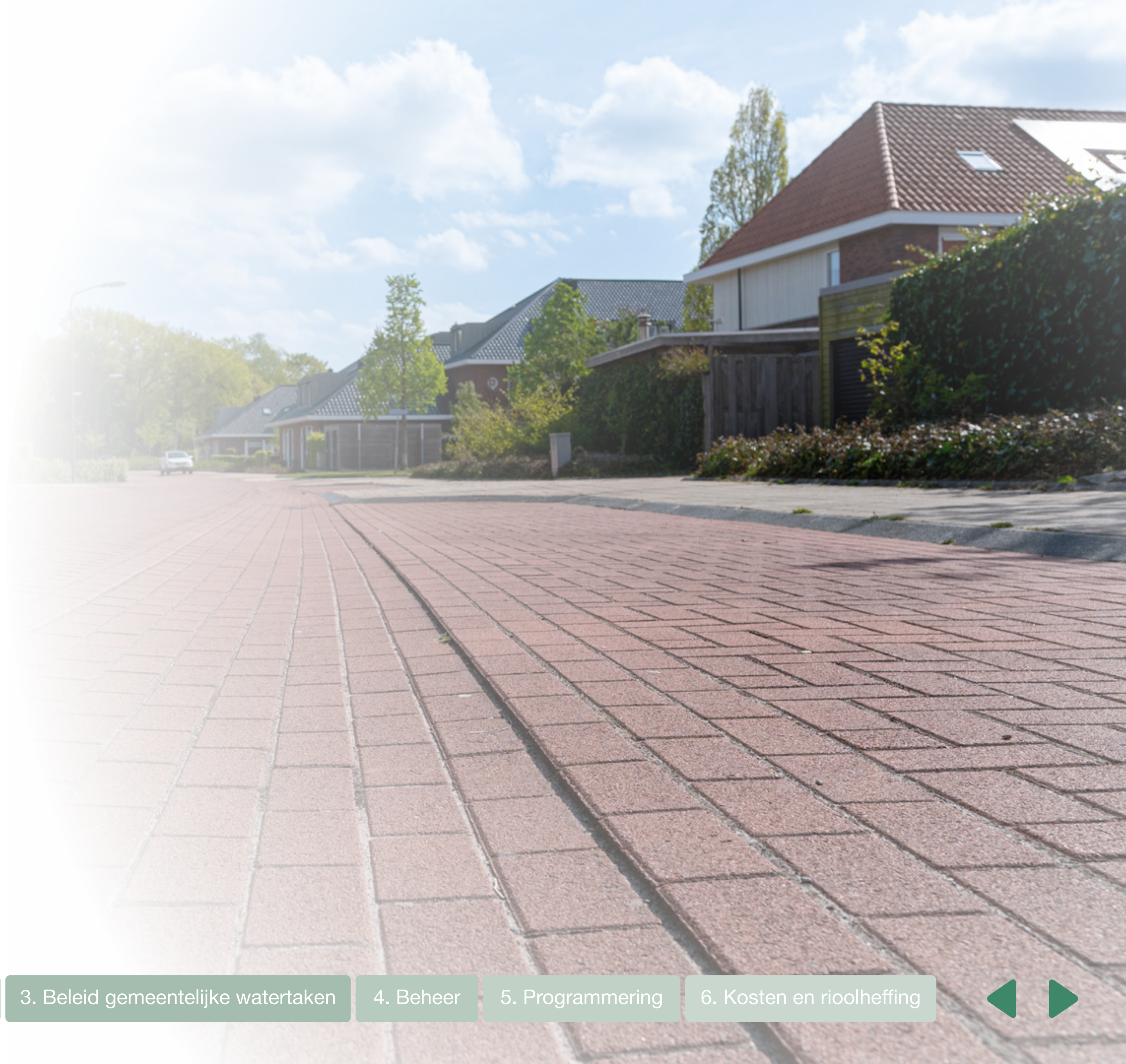
Colofon

Tekst: Rob van der Velde, WATERmaat
Diane Schepers, Waterbureau Schepers
Fluvius projectgroep RWP

Vormgeving: fresh focus

Fotografie: Thomas Klomp, Scherpgesteld

Illustratie: Wilfried Jansen of Lorkeers

Gemeente Steenwijkerland

Vendelweg 1
8331 XE Steenwijk

Tel. | **14 0521**

Mail | **info@steenwijkerland.nl**

Artikel 4.22 Wet milieubeheer

1. De gemeenteraad stelt telkens voor een daarbij vast te stellen periode een gemeentelijk rioleringsplan vast.
2. Het plan bevat ten minste:
 - a. een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater als bedoeld in artikel 10.33, alsmede de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater als bedoeld in artikel 3.5 van de Waterwet, en maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, als bedoeld in artikel 3.6 van laatstgenoemde wet en een aanduiding van het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe zijn;
 - b. een overzicht van de in de door het plan bestreken periode aan te leggen of te vervangen voorzieningen als bedoeld onder a;
 - c. een overzicht van de wijze waarop de voorzieningen, bedoeld onder a en b , worden of zullen worden beheerd;
 - d. de gevolgen voor het milieu van de aanwezige voorzieningen als bedoeld onder a, en van de in het plan aangekondigde activiteiten;
 - e. een overzicht van de financiële gevolgen van de in het plan aangekondigde activiteiten.
3. Indien in de gemeente een gemeentelijk milieubeleidsplan geldt, houdt de gemeenteraad met dat plan rekening bij de vaststelling van een gemeentelijk rioleringsplan.
4. Onze Minister kan, in overeenstemming met Onze Minister van Verkeer en Waterstaat, aan gemeenten de plicht opleggen tot prestatievergelijking ten aanzien van de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 10.33, alsmede de taken, bedoeld in de artikelen 3.5 en 3.6 van de Waterwet. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de frequentie, inhoud en omvang van de prestatievergelijking.

Artikel 4.23

Wet milieubeheer

1. Het gemeentelijke rioleringsplan wordt voorbereid door burgemeester en wethouders. Zij betrekken bij de voorbereiding van het plan in elk geval:
 - a. gedeputeerde staten,
 - b. de beheerders van de zuiveringstechnische werken waarnaar het ingezamelde afvalwater wordt getransporteerd, en
 - c. de beheerders van de oppervlaktewateren waarop het ingezamelde water wordt geloosd.
2. Zodra het plan is vastgesteld, doen burgemeester en wethouders hiervan mededeling door toezending van het plan aan de in het eerste lid, onder a tot en met c, genoemde instanties, en Onze Minister.
3. Burgemeester en wethouders maken de vaststelling bekend in één of meer dag- of nieuwsbladen die in de gemeente verspreid worden. Hierbij geven zij aan op welke wijze kennis kan worden gekregen van de inhoud van het plan.

Overzicht investeringen tijdens planperiode Watertakenplan

Investeringsafgelopen planperiode – 2016 t/m 2021

Totaal bijdragen derden inzake riolering 2016 (K)	1.084.000,00	2016
Gemalen 2016: verv. gemalen en minigemalen (K)	400.000,00	2016
Vorbereidingskrediet riolering 2016 (K)	35.000,00	2016
Nazorgkrediet riolering 2016 (K)	9.000,00	2016
Vorbereidingskrediet riolering 2017 (K)	30.000,00	2017
Nazorg krediet riolering 2017 (K)	11.500,00	2017
Afkoppelmaatregelen riolering Bilderdijkstraat (K)	45.000,00	2017
RWA riool Torenlanden 2017 (K)	671.000,00	2017
Verbeteren waterhuishouding De Hare(K)	200.000,00	2017
Vervangen vrij vervalriool Belt-Schutsloot (K)	431.000,00	2017
Aanv. krediet riolering Blankenham (K)	1.100.000,00	2017
Verv. riolering Torenlanden 2017 (K)	1.292.000,00	2017
Verv. riolering Voorpoort fase 4 (K)	160.000,00	2017
Verv. gemalen en minigemalen 2017 (K)	400.000,00	2017
Riolering Oldemarktseweg Steenwijkerwold 2017 (K)	250.000,00	2017
Relinen riolering Goeman Borgesiusstraat 2018 (K)	80.000,00	2018
Relinen riolering 7 locaties Giethoorn 2018 (K)	120.000,00	2018
Verv. vrijvervalriool Steenwijkerdiep-Noord 2018 (K)	140.000,00	2018
Vervangen gemalen en minigemalen 2018 (K)	400.000,00	2018

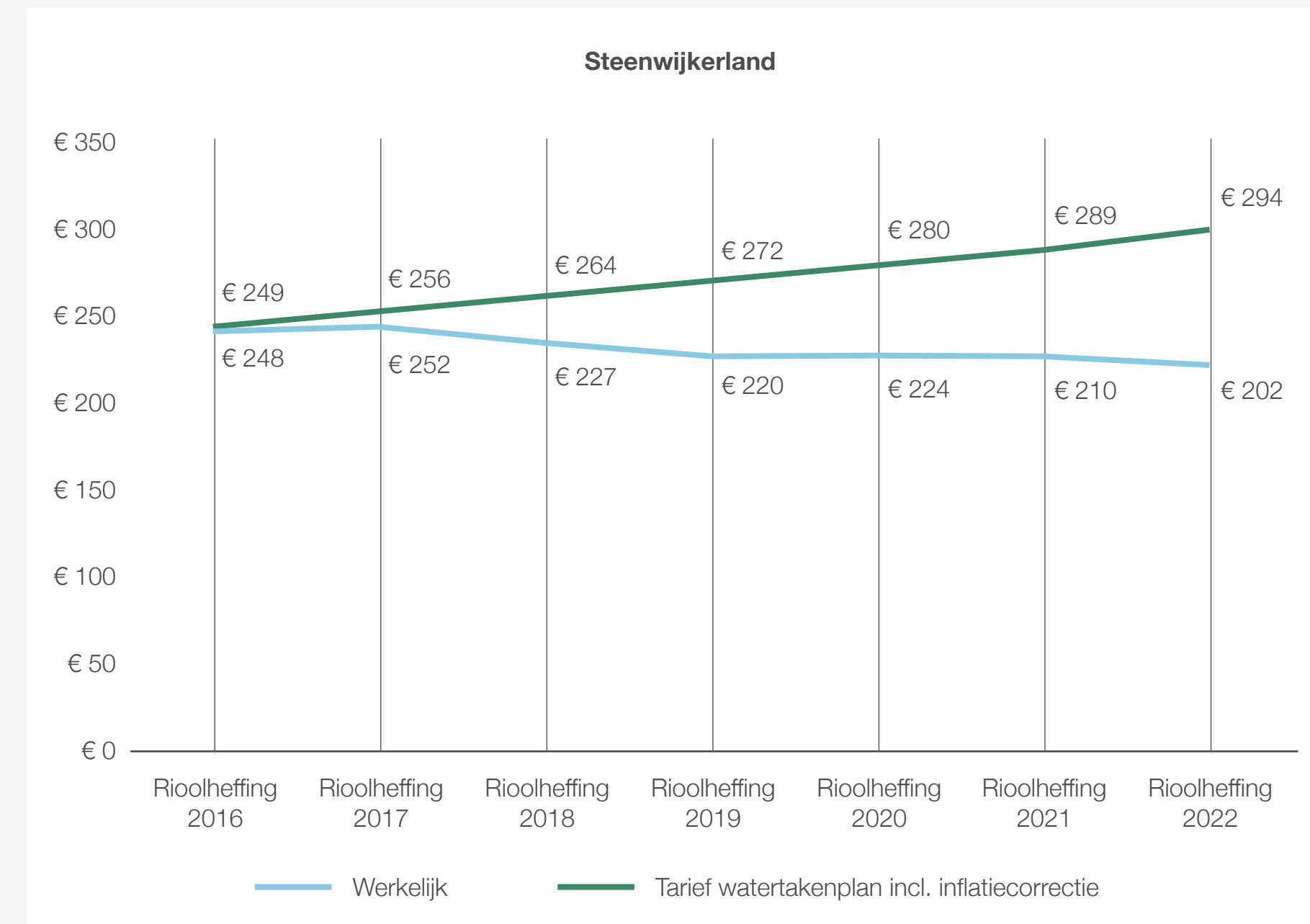

Bijdr. Riolering Bergweg en Turkseweg (K)	200.000,00	2019
Vervangen riolering Binnenpad Giethoorn 2019 (K)	500.000,00	2019
Div.kl.proj.riolering(Slingerland, Gagelsweg ca) (K)	100.000,00	2019
Verv. gemalen en minigemalen 2019 (K)	300.000,00	2019
Verv. Riolering Hagebroekplan Ossenzijl	300.000,00	2020
Bijdr. Riolering Clarenbergenlaan Vollenhove	200.000,00	2020
Verv. riolering Wetering 2020 (K)	1.400.000,00	2020 + 2022
Verv. Riool v. Speijk- en Piet Heinstraat Steenwijk	32.000,00	2020
Verv. gemalen en minigemalen 2020 (K)	400.000,00	2020
Verv. afkopp.riolering Bloemstraat 2021 (K)	187.500,00	2021
Verv. afkopp.riolering Accaciastraat 2021 (K)	256.000,00	2021
Verv. riolering Dolderkanaal 2021(K)	710.000,00	2021
Vorbereidingskred. riolering Blokzijl - oude kern(K)	25.000,00	2021
Gemalen 2021(K)	400.000,00	2021
Verv. kolkenafvoer De Sleep (K)	100.000,00	2021
Verb. Waterafv. Kornputkwartier 2021(K)	300.000,00	2021
Verv. Riol. Meppelerweg 2021 (K)	335.000,00	2021

Ontwikkeling rioolheffing tijdens planperiode Watertakenplan

De belangrijkste reden voor de daling van de rioolheffing is de daling van de rente. Waar oorspronkelijk rekening werd gehouden met 3,5% aan omslagrente is dit percentage uiteindelijk gedaald naar 1%. Daarnaast spelen ook de jaarlijkse positieve exploitatieresultaten een rol. Hierdoor ontwikkelt het verloop van de voorziening zich positiever dan gedacht. Het saldo van de voorziening kan vervolgens weer worden ingezet voor een gunstige tarief ontwikkeling.

Samenvatting van de uitkomsten van de interviews

In 2021 zijn interviews afgenomen bij 10 personen die betrokken zijn bij de riolering en het stedelijk waterbeheer in gemeente Steenwijkerland. Hieronder volgt een overzicht van de gestelde vragen en veelgehoorde of opvallende antwoorden. Een compleet overzicht van alle interviews is desgevraagd beschikbaar.

- Wat gaat volgens jou goed of niet goed in het rioleringsbeheer van Steenwijkerland?
 - Vrijwel alle geïnterviewden zijn positief over het rioleringsbeheer in Steenwijkerland.
 - Achterstanden van eind vorige eeuw met gaten in de weg en dergelijke zijn weggewerkt.
 - Er wordt gesproken over vakbekwame, toegewijde en benaderbare medewerkers bij het team van riolering.
 - Programmering en realisatie daarvan kunnen beter.
- Ken je het huidige Watertakenplan? Was het voor jou een gids bij problemen, een programmering of iets anders?
 - Veel geïnterviewden zijn niet bekend met het Watertakenplan of kennen het op afstand.
 - Wie het wel kent, gebruikt het in de praktijk om de volgende redenen:

1. De doelen van riolering en water staan er goed in.
 2. Het geeft overzicht over hetgeen je in beheer hebt.
 3. Het geeft een programmering die je kunt aanhouden.
 4. Bij problemen of klachten werkt het als gids.
- Graag één nieuw document met opnieuw mooie illustraties en een goede samenvatting.

- Hoe gaat het met de afstemming op andere vakdisciplines, waaronder ook het waterschap?
 - Veel projecten van riolering zijn integraal met wegen en groen, dus werk met werk maken.
 - Op beheerniveau weten de collega's elkaar goed te vinden; korte lijnen.
 - Duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit raken aan veel disciplines en zijn dus complexer.
 - Samenwerking met waterschap gaat beter dan vroeger, maar verloopt soms traag. Data delen s.v.p.

► Verwijzing van pagina 12

- Welke tips geeft u ons mee voor het nieuwe RWP?
 - Aandacht voor klimaatadaptatie. Zorg dat we klaar zijn voor extremen die vaker voorkomen dan vroeger.
 - Stimuleer particulieren tot infiltratie van hemelwater in de eigen tuin. Goed bij droogte en extreme buien.
 - Evaluatie wateroverlast 28 juni en 4 juli 2021, met aandacht voor be- en ontluchting.
 - Duidelijk maken welke activiteiten onder de rioleringszorg vallen en welke kosten je kunt toerekenen.
 - Samenhangend overzicht maken van kostentoerekening, investeringen, boekwaarde, voorziening en heffing.
 - Programmering maken voor de planperiode, afgestemd en realiseerbaar.
 - Aandacht voor wateroverlast Oostwijken en voor krappe situatie in Blokzijl.
 - Check energieverbruik rioolgemalen.
 - Monitoring van het systeem-functioneren inclusief real-time gemaaldata van het waterschap.

Artikel 2.16 Omgevingswet

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken: a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:
Lid 1.a.3 - de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater,
2. Op grond van het eerste lid, onder a, onder 3°, wordt stedelijk afvalwater ingezameld en getransporteerd naar een zuiveringstechnisch werk als dat vrijkomt:
 - a. op de percelen, gelegen binnen een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van ten minste tweeduizend inwonerequivalenten als bedoeld in de richtlijn stedelijk afvalwater wordt geloosd, door middel van een openbaar vuilwaterriool,
 - b. op andere percelen, voor zover dit doelmatig kan worden uitgevoerd door middel van een openbaar vuilwaterriool.
3. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringstechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt.

Artikel 10.33 Wet milieubeheer

1. De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in artikel 3.4 van de Waterwet.
2. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkens het gemeentelijk rioleringsplan eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt.
3. Op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen gedeputeerde staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor:
 - a. een gedeelte van het grondgebied van een gemeente, dat gelegen is buiten de bebouwde kom, en
 - b. een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van minder dan 2000 inwonerequivalenten wordt geloosd.
4. De ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door gedeputeerde staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.

Afvalwaterbeleid voor woningen binnen de bebouwde kom

- Gemeenten hebben de plicht om afvalwater in te zamelen binnen de bebouwde kom. Zie artikel 2.16 van de Omgevingswet.
- Voor lozers geldt binnen de bebouwde kom een vrijwel volledig lozingsverbod richting bodem en oppervlaktewater. Dit is geregeld in Artikel 7 en Artikel 10 Blah, het Besluit lozing afvalwater huishoudens. Onder de nieuwe wetgeving van de Omgevingswet is dit geregeld in de Bruidsschat voor het omgevingsplan. Dit beleid geldt vanwege de volksgezondheid en bewoonbaarheid. Afvalwater in de leefomgeving kan aanleiding geven tot ziekten. Gemeenten hebben beleidsvrijheid om de Bruidsschat aan te passen.
 - Het lozingsverbod geldt niet als de riolering op meer dan 40 meter afstand ligt (zie Blah).
 - Het lozingsverbod kan tijdelijk worden opgeheven met een maatwerkvoorschrift als er sprake is van een aanwezige zuiveringsvoorziening die nog niet is afgeschreven (zie Blah).
- Beide bovengenoemde punten leiden samen tot de conclusie dat in de bebouwde kom aansluiting op de riolering vrijwel altijd verplicht is.
- Voor woningen met focus op duurzaamheid, circulariteit en/of het zogenaamde “off-grid” streven, gelden dezelfde regels. Er geldt een lozingsverbod voor afvalwater naar de bodem en het oppervlaktewater.
- Het afzien van een aansluiting op de riolering kan als er geen afvalwater vrijkomt uit de woning. Dit is in de huidige westerse manier van wonen ondenkbaar. Experimenteel kun je denken aan het volgende:
 - De woning is niet aangesloten op het drinkwaternet. Aansluiting op het drinkwaternet geeft gerede kans op grote hoeveelheden afvalwater.
 - De woning heeft een droog toilet met separate opvang en verwerking van de droge en de natte fractie. Fecaliën zijn te verwerken in de tuin. Urine heeft potentie voor verwerking.
 - De woning heeft geen bad of douchevoorziening. Bad en douche gaan gepaard met grote hoeveelheden afvalwater. Wil je zonder riolering, dan ga je naar een centrale badplaats.
 - De woning heeft geen wasmachine. Een wasmachine leidt tot een grote hoeveelheid afvalwater met zeepresten. Wil je zonder riolering, dan maak je gebruik van een centrale wasserette.
 - De keuken heeft water uit een jerrycan. Een klein beetje afvalwater uit de keuken kan worden benut voor plantenbakken in huis of in de tuin.

► Verwijzing van pagina 20

- Lid 3 van artikel 2.16 van de Omgevingswet geeft een opening voor alternatieve systemen: In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringstechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt.
 - Opgemerkt moet worden dat recent in Almere Oosterwold slechte ervaringen zijn opgedaan met individuele systemen voor afvalwater in een woongebied. Gemeente en waterschap zijn teruggekomen op toestemming en eisen alsnog aansluiting op de riolering.

Afvalwaterbeleid voor niet-woningen binnen de bebouwde kom

Bedrijven

Voor bedrijfsafvalwater geldt dat de gemeente afvalwater inzamelt dat qua biologische afbreekbaarheid vergelijkbaar is met huishoudelijk afvalwater. Ook ander bedrijfsafvalwater dat niet lokaal kan worden teruggebracht in het milieu wordt ingezameld, tenzij dit ten koste gaat van het doelmatig functioneren van de vuilwaterriolering of de rioolwaterzuivering. De gemeente en het waterschap treden hierin gezamenlijk op en kunnen nadere voorwaarden verbinden aan nieuwe of bestaande aansluitingen van bedrijven of deze weigeren of beëindigen.

Evenementen

Voor evenementen geldt de plicht om afvalwater op verantwoorde wijze in te zamelen. De verantwoordelijkheid ligt bij de organisator. In sommige gevallen kan er direct worden geloosd op putten, maar het kan ook zijn dat het afvalwater per as wordt afgevoerd naar de zuivering. Soms zie je innovaties zoals gescheiden inzameling van urine.

Woonboten

Een woonboot wordt beschouwd als woning. Dit volgt uit het Besluit Lozing Afvalwater Huishoudens, Artikel 1, lid 1b. Aansluiting op de riolering is verplicht bij een vaste ligplaats. Lozing vanuit de woonboot op het oppervlaktewater is verboden.

Boten

Een varende boot wordt niet gezien als woning en kan niet worden aangesloten op de riolering. Lozing van afvalwater op oppervlaktewater is echter wel verboden. De bestuurder van de boot dient er op toe te zien dat afvalwater wordt geloosd op een geschikte locatie.. De gemeente ontvangt het afvalwater vanuit een haven net zoals een bedrijfsmatige lozing. De eigenaar/beheerder van een haven is verantwoordelijk voor een inzamelsysteem in de haven.

Gebouwen zonder afvalwater

Diverse gebouwen hebben in principe geen afvalwater, zoals trafohuisjes zonder drinkwater en garageboxen zonder drinkwater. Deze behoeven geen verplichte aansluiting op de riolering.

Afvalwaterbeleid in het buitengebied

Onderstaand het beleid voor afvalwater voor woningen en niet-woningen buiten de bebouwde kom.

Buiten de bebouwde kom is niet vanzelfsprekend riolering aanwezig. De gemeente bepaalt, veelal in overleg met waterschap en provincie of in een gebied riolering wordt aangelegd of niet. Deze keuze is doorslaggevend voor de situatie van de lozer:

- Als er riolering in de buurt is, dan valt de lozer onder een lozingsverbod. Zie de afstandscriteria hieronder. De lozer zal dan veelal kiezen voor aansluiting op de riolering onder voorwaarden die de gemeente daaraan stelt. Soms is afvoer per as of lozing in de mestkelder een alternatief.
- Is er geen riolering in de buurt, dan is een individuele zuivering toegestaan, van waaruit het gezuiverde water wordt geloosd in de bodem of op het oppervlaktewater. Ook hier kan afvoer per as of de mestkelder een alternatief zijn.

Het beleid wordt als volgt uitgewerkt:

- De gemeente hanteert in het buitengebied een gebiedsgerichte benadering. Dit komt erop neer dat per gebied wordt bekeken of riolering zinvol is of niet. Dit hangt af van de aantallen lozers, de

lozingshoeveelheden en de kwetsbaarheid van het gebied voor de toepassing van individuele zuiveringen. De begrenzing van de gebieden en de keuze om al of niet riolering aan te bieden wordt in de planperiode gemaakt door de gemeente in overleg met het waterschap.

- In gebieden met riolering geldt voor afvalwater een lozingsverbod in de bodem. In overleg met het waterschap geldt tevens een lozingsverbod voor afvalwater op oppervlaktewater. Lozen van huishoudelijk afvalwater of daarop gelijkend bedrijfsafvalwater in de bodem of op oppervlaktewater is alleen toegestaan als de riolering verder weg ligt dan:
 1. 40 m bij lozingen tot en met 10 i.e.
 2. 100 m bij lozingen van 11 tot 25 i.e.
 3. 600 m bij lozingen van 25 tot 50 i.e.
 4. 1500 m bij lozingen van 50 tot 100 i.e.
 5. 3000 m bij lozingen van 100 tot 2000 i.e.
 6. Deze afstandscriteria zijn afkomstig uit artikel 3.4 van het Activiteitenbesluit en krijgen opvolging in de Bruidsschat voor het omgevingsplan.
- In gebieden zonder riolering is een individuele voorziening voor de zuivering van afvalwater (IBA) vereist. Afhankelijk van de soort en hoeveelheid afvalwater worden hieraan eisen gesteld.
- Veranderende omstandigheden kunnen voor de gemeente

► [Verwijzing van pagina 20](#)

aanleiding geven om extra riolering aan te leggen. Een gebied verandert dan van de status “zonder riolering” naar “met riolering”. Aansluiten op de riolering wordt daarmee verplicht. Eventueel wordt een overgangstermijn in acht genomen om bestaande goed functionerende IBA's eerst af te schrijven.

- De uitwerking per gebied en perceel wordt opgenomen in het Omgevingsplan.
- Riolering in het buitengebied betreft meestal drukriolering, een stelseltype waarmee grote afstanden kunnen worden overbrugd. Daarnaast zijn andere systemen mogelijk zoals vacuüm of luchtpers.
- Het lozen van hemelwater of grondwater of oppervlaktewater op de (druk)riolering is verboden omdat het systeem dan overbelast raakt. Dergelijke overbelasting treedt soms op bij de pompunit op de betreffende locatie maar soms ook op andere plekken dan de lozingslocatie doordat pompen elkaar wegdrukken.

Beleid voor nieuwe aansluitingen of grotere lozingen op bestaande riolering

- Hoofregel is dat een bouwwerk zodanige voorzieningen voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater moet hebben dat het water zonder nadelige gevolgen voor de volksgezondheid is af te voeren. Deze bepaling uit het Bouwbesluit 2012 wordt overgenomen in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Regels voor de terreinriolering komen terug via artikel 22.12 van de Bruidsschat voor het omgevingsplan. Met een algemene regel of met een maatwerkvoorschrift wordt bepaald op welke plaats, op welke hoogte en met welke afmeting moet worden aangesloten met de voorzieningen voor afvalwater en hemelwater.
- De gemeente brengt kosten in rekening voor een nieuwe aansluiting op de riolering. Dit kan via de grondexploitatie of via een individuele overeenkomst of via een verordening eenmalig aansluitrecht. Voor de aanvrager zijn er daarnaast de kosten voor de aansluitleiding op het eigen terrein. In gemeente Steenwijkerland is er geen aansluitverordening, werkelijke kosten worden in rekening gebracht.
- Voor lozingen groter dan 1 m³/dag, dus meer dan een normale huishoudelijke lozing, geldt dat de eventuele kosten die gemaakt worden om het stelsel geschikt te maken voor deze grotere lozing, in rekening worden gebracht bij de initiatiefnemer. Denk hierbij aan een grotere leiding, rioolgemaal met dubbele pompen en extra elektronica. Dit geldt zowel voor nieuwe lozingen als voor bestaande lozingen die worden uitgebreid.
- In gemeente Steenwijkerland wordt gewerkt aan een nieuwe verordening eenmalig aansluitrecht en een aansluitverordening. De afgelopen jaren is gebleken dat er soms onduidelijkheid is over de realisatie van rioolaansluitingen. In een aansluitverordening staat aan welke eisen een nieuw aan te brengen rioolaansluiting moet voldoen. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan toe te passen materialen en de rioolaansluitingskosten.

Beleid voor afvalwater bij nieuwe aanleg in uitbreidingswijken

In uitbreidingswijken wordt nieuwe riolering aangelegd. Dit gebeurt in overleg met het waterschap, in zijn rol als waterbeheerder en in zijn rol als zuiveringsbeheerder. De hoofdregel is dat de gemeente gaat over de stelselkeuze en zorgt voor de bekostiging van de riolering. Het afvalwater wordt door de gemeente getransporteerd naar een bestaand overnamepunt. Het waterschap is verantwoordelijk voor eventuele aanpassingen vanaf het overnamepunt. Bij grote uitbreidingsplannen kan een nieuw overnamepunt aan de orde zijn. Ook dan is het overnamepunt de grens tussen de verantwoordelijkheid van de gemeente en die van het waterschap.

Beleid voor lozingen op de riolering

- Er geldt een zorgplichtbeginsel voor afvalwaterlozingen, zie artikel 2.1 Activiteitenbesluit:
 - Het voorkomen van het ontstaan van afvalwater;
 - Het gescheiden houden van verschillende soorten water.
 - Het voorkomen of beperken van bodemverontreiniging op het perceel;
 - Het voorkomen of beperken van oppervlaktewaterverontreiniging vanaf het perceel;
 - Het beschermen van de doelmatige werking van de voorzieningen voor afvalwaterbeheer, zoals de riolering en de zuivering;
 - Geen lozingen zoals olie en vet in het riool. Bij horeca, garages en andere lozers van olie- en vethoudend afvalwater is een olie- en vetafscheider verplicht.
 - Geen afvalwater lozen in het hemelwaterriool.
 - Geen hemelwater in het afvalwaterriool.
- Hemelwater mag bij een gemengd rioolstelsel worden afgevoerd via hetzelfde riool als het afvalwater. Het heet dan geen afvalwaterriool, maar riool voor stedelijk afvalwater.
- Soms wordt hemelwater vanaf een risicovol oppervlak bewust afgevoerd via hetzelfde riool als het afvalwater ook al is er geen gemengd stelsel maar een gescheiden stelsel. Hiermee moet terughoudend worden omgegaan omdat anders het afvalwaterstelsel overbelast raakt en gaat functioneren als gemengd stelsel.
- Het beleid is uitgewerkt in specifieke eisen aan lozingen op de riolering. Deze worden via de zogenaamde Bruidsschat opgenomen in het gemeentelijk omgevingsplan.
- Voor de meeste lozingen in de riolering is de gemeente bevoegd gezag. De Omgevingsdienst voert taken uit in opdracht van de gemeente. Het waterschap heeft een adviserende rol. Voor lozingen op oppervlaktewater is het waterschap bevoegd gezag.

Beleid tegen foutaansluitingen

Bij gescheiden rioolstelsels liggen aparte buizen in de straat voor afvalwater en hemelwater. Het afvalwater wordt afgevoerd naar de zuivering en het hemelwater wordt geloosd op oppervlaktewater. Bij dit stelseltype bestaat het risico op foutieve aansluitingen:

- Als afvalwater wordt geloosd op het hemelwaterstelsel, dan vindt er een ongezuiverde lozing plaats, herkenbaar aan stank en grijs water bij het lozingspunt.
- Als hemelwater wordt geloosd op het afvalwaterstelsel, dan raakt deze overbelast en treedt afvalwater uit bij een nood-overstort of op straat of in een gebouw.

Bij het vermoeden van foutaansluitingen wordt de volgende werkwijze gehanteerd:

- Eerst inschatten hoe groot de problematiek is, al of niet in overleg met de waterbeheerder en met de zuiveringsbeheerder (waterschap DOD. Vervolgstappen alleen zetten als er een reëel probleem is:
 - bijvoorbeeld grijs water bij de lozingspunten van het hemelwaterstelsel.
 - Bijvoorbeeld een gemaal voor afvalwater dat duidelijk meer draait als er neerslag valt.

- Onderzoeken welke opsporingstechniek in de gegeven omstandigheden het beste past. De afgelopen jaren zijn meerdere technieken op de markt gekomen om foutieve aansluitingen op te sporen.
- Communicatietraject ingaan waarbij je de eigenaren of bewoners eerst aanspreekt op de ongewenstheid van foutieve aansluitingen en daarbij laat merken dat de gemeente desnoods met juridische middelen kan ingrijpen. Veelal zullen mensen onbewust foutief lozen en meewerken aan opsporing en herstel.
- Het feitelijke opsporingsonderzoek. Dit is vaak arbeidsintensief spoorwerk.
- Herstel van foutieve aansluitingen. Dit hoort in principe op kosten van de eigenaar. Soms voelt de gemeente zich betrokken bij het ontstaan van de foutieve aansluitingen. Zij kan er voor kiezen om het te bekostigen vanuit de rioolgelden en het te zien als verbeteringsmaatregel voor de bestaande riolering.
- Als een eigenaar of gebruiker niet wil meewerken, dan kan het juridische traject worden bewandeld. Medewerking van de eigenaar en eventuele gebruiker van een pand is veelal vereist. Dit is juridisch afdwingbaar. Juridische aanpak kan:

► Verwijzing van pagina 21

- via het bouwspoor vanwege een foutieve aansluiting, uitgaande van NEN3215 die is opgenomen in het Bouwbesluit 2012, afdeling 6.4.
- via het milieuspoor vanwege een ontoelaatbare lozing, uitgaande van het Besluit lozing afvalwater huishoudens die lozing of infiltratie van afvalwater verbiedt als een vuilwaterriool in de buurt is.
- via de hemelwaterverordening van gemeente Steenwijkerland, die is gericht op het goed reguleren van aansluitleidingen in gebieden waar de gemeente heeft gekozen voor gescheiden riolering.
- Naderhand beoordelen hoe groot het effect is geweest. Leerpunten vastleggen voor toekomstige projecten.

► [Verwijzing van pagina 22](#)

Artikel 2.16

Omgevingswet

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken: a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

Lid 1.a.1 - de doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater, voor zover de houder het afvloeiend hemelwater redelijkerwijs niet op of in de bodem of een oppervlaktewaterlichaam kan brengen, en het transport en de verwerking daarvan.

► [Verwijzing van pagina 22](#)

Artikel 3.5

Waterwet

- 1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden geleverd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen.
- 2. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen tevens zorg voor een doelmatige verwerking van het ingezamelde hemelwater. Onder het verwerken van hemelwater kunnen in ieder geval de volgende maatregelen worden begrepen: de berging, het transport, de nuttige toepassing, het, al dan niet na zuivering, terugbrengen op of in de bodem of in het oppervlaktewater van ingezameld hemelwater, en het afvoeren naar een zuivering technisch werk.

Thematische uitwerking met principes voor het hemelwaterbeleid

Schoonhouden

Hemelwater is vrijwel schoon als het valt. De opgave is om dit zo te houden. Onderstaande keuzes dragen bij aan het schoonhouden van hemelwater.

- Vermijd het gebruik van uitlogende materialen, zoals on-gecoate metalen.
- Houdt hemelwater zoveel mogelijk bovengronds. Zichtbaarheid bevordert een zorgvuldige omgang met het water zonder ongewenste lozingen.
- Vermijd activiteiten die afstromend hemelwater verontreinigen. Dergelijke activiteiten dienen plaats te vinden in afgesloten inrichtingen.
- Zorg dat er geen afvalwater wordt geloosd op voorzieningen voor hemelwater. Foutieve aansluitingen van afvalwater komen helaas voor in de praktijk.

Benutten

Hemelwater is te benutten voor bijvoorbeeld tuinsproeien of toiletspoeling.

- Vanwege de lage prijs voor drinkwater in Nederland is het economisch nauwelijks interessant om hemelwater te benutten.

- Mensen met oog voor duurzaamheid kunnen zelf kiezen om hemelwater te benutten en zodoende minder drinkwater te verbruiken.
- In gebieden met een duurzaamheidsdoelstelling en/of in gebieden met beperkingen op het gebied van de drinkwatervoorziening kan de gemeente het benutten van hemelwater inzetten als instrument.

Vertragen

Zware buien leiden tot piekbelasting. Soms geeft dit problemen in de vorm van overbelasting van riolen of infiltratievoorzieningen waardoor water op straat ontstaat. Of er ontstaat inundatie vanuit oppervlaktewater. Deze problemen treden minder op als de afstroming van hemelwater wordt vertraagd. Liefst zo lokaal mogelijk. Maar anderzijds is inzet op vertraging niet nodig als het benedenstroomse systeem ruim is gedimensioneerd.

- Groene of blauwe daken of berging op eigen perceel geven lokaal vertraging.
- Op buurniveau is vertraging te realiseren door bergingsgebieden, zoals wadi's.
- In het watersysteem is vertraging te realiseren door ruimte voor water.

Infiltreren

Infiltratie van hemelwater leidt tot aanvulling van het grondwater. Het is nuttig in gebieden met droogte en draagt lokaal bij aan de watervoorziening van struiken en bomen. Bovendien kan het bijdrage leveren aan het lokaal remmen van bodemdaling. In gebieden met een kleine onverzadigde zone (o.a. als gevolg van kwel) is infiltreren lastiger. De geohydrologische omstandigheden zijn hierin bepalend.

- Infiltratie kan op particuliere schaal met een laagte in de tuin of een ondiep kratje. Bij nieuwbouw kan het direct worden gerealiseerd. Bij bestaande bebouwing kan het worden toegevoegd om het afvoersysteem te ontlasten.
- Infiltratie kan in de openbare ruimte door infiltrerende verharding of door afstroming naar lage groenstroken of door wadi's of andere voorzieningen.

Direct lozen

Directe lozing van hemelwater op oppervlaktewater klinkt vanzelfsprekend, mits het watersysteem de piekafvoer kan verwerken en de lozing niet verontreinigd is.

- Directe lozing is mogelijk vanaf daken en/of verharding, mits vlakbij het water en in overleg met de beheerder van het betreffende water.

Inzamelen

De gemeente kan hemelwater inzamelen via een systeem in de openbare ruimte om het verderop te lozen. Diverse stelseltypen kennen specifieke voor- en nadelen.

- Gotensysteem waarbij het hemelwater bovengronds blijft en verderop wordt geloosd.
- HWA-stelsel (incl. IT/DT-leidingen) met bovengrondse inloop via goten en roosters.
- HWA-stelsel (incl. IT/DT-leidingen) met ondergrondse aansluitleidingen. Ook geschikt voor drainage. Veel toegepast stelseltype. Achilleshiel zijn de foutieve aansluitingen.

Checklist omstandigheden per buurt voor hemelwaterbeleid

Check grondwaterstanden

Kijk naar de grondwaterstanden inclusief het verloop over een jaar. Bekijk vanuit de regionale context of infiltratie wenselijk is of niet.

Check bodemgesteldheid

Bekijk de opbouw van de bodem, inclusief diepere lagen. Kijk of infiltratie mogelijk is. Kijk naar de chemische samenstelling van de bodem, inclusief verontreinigingen en de verspreiding daarvan.

Check het watersysteem

Bekijk de mogelijkheden voor directe lozing van hemelwater. Is er sprake van een robuust watersysteem met ruimte voor extreme buien? Of is piekafvlakking nodig?

Check maaiveldhoogten

Kijk waar tijdelijke berging mogelijk is en waar bijvoorbeeld wadi's kunnen komen. Kijk ook naar de gradiënten zodat je weet of oppervlakkige afstroming realiseerbaar is.

Check het bestaande stelsel

Kijk of er knelpunten zijn. Denk aan wateroverlast en vuiluitworp. Beoordeel de kwaliteit van het stelsel en bekijk of grootschalige renovatie aan de orde is.

Check toegepaste funderingstechnieken

Fundering op staal is gevoelig voor dalende grondwaterstanden, vooral bij slappe bodem. Fundering op houten palen is kwetsbaar voor dalende grondwaterstanden vanwege paalrot. Muren zonder vochtbarrière zijn gevoelig voor hogere grondwaterstanden.

Check gebruik van de bovengrond

Kijk of er plekken zijn die kansen bieden voor een betere omgang met hemelwater.

Voorbeeld uitgewerkt beleid voor een perceel in het Omgevingsplan

- Rietstraat 15 in de Kwelwijk.
- Aangeboden voorzieningen en het daarbij geldende beleid:
 - Ondergrondse DWA aansluitleiding.
 1. Het huishoudelijke afvalwater dient te worden geloosd via deze aansluitleiding.
 2. Lozing van hemelwater en/of grondwater via deze aansluitleiding is verboden.
 - Ondergrondse HWA aansluitleiding.
 1. Via deze aansluitleiding mag hemelwater en grondwater worden geloosd.
 2. Lozing van afvalwater via deze aansluitleiding is verboden.

Functie en problematiek van riooloverstorten

Riolering is tegenwoordig in de eerste plaats bedoeld voor inzameling en transport van afvalwater. In de vorige eeuw was het gebruikelijk om hemelwater met dezelfde riolering in te zamelen als het afvalwater. Dit betreft het zogenoemde gemengde rioolstelsel. Het brengt in feite al het water waar je vanaf wilt naar de randen van stad of dorp. In de loop van de 20ste eeuw werden aan de stadsranden zuiveringen gebouwd omdat ongezuiverde lozing van afvalwater ontoelaatbaar werd voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. De waterkwaliteit is daarna sterk verbeterd. Overigens is de sanering van bedrijfslozingen ook van grote invloed geweest op de waterkwaliteit. In de loop van de jaren werden alle steden en dorpen en ook veel buitengebied via riolering aangesloten op de zuiveringen.

Het zuiveringsproces is gebaat bij een vrij constante aanvoer van afvalwater en niet bestand tegen de piek van al het hemelwater. Om die reden wordt er naast het echte afvalwater slechts een beperkte hoeveelheid extra water vanuit de riolering naar de zuivering geleid. Dit wordt de pompovercapaciteit genoemd. De rest wordt tijdelijk geborgen in de riolering. Dit wordt de berging genoemd. Maar bij zware buien of langdurige neerslag schiet deze bergings-capaciteit tekort en raakt het stelsel geheel gevuld. Om wateroverlast te voorkomen zijn overstorten aangebracht in speciale putten. Deze lozen dan verdund doch ongezuiverd afvalwater op het oppervlaktewater. Bovendien

komt dikwijls rioolslib mee door de hoge stroomsnelheden bij zware buien. Het resulteert tijdens en na de overstorting in stank en visuele overlast. Bij grote overstortingen kan sprake zijn van een verminderde waterkwaliteit. Soms leidt dit tot vissterfte, verarming van ecosystemen en verontreinigde baggerspecie. De riooloverstorten leiden in sommige gevallen dus tot problemen.

De riooloverstorten kunnen echter niet worden gemist omdat het gemengde stelsel dan meerdere keren per jaar leidt tot water op straat, inclusief afvalwater op straat. Riooloverstorten zijn dus noodzakelijk vanuit een historisch gegroeide situatie, maar vormen soms een probleem vanuit huidig perspectief.

Basisinspanning

Vanaf de jaren '90 is door waterschappen aangedrongen op de basisinspanning bij gemengde rioolstelsels. Dit betreft het zogenoemde saneren van riooloverstorten, soms door volledige sluiting, soms door afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering, soms door grote bergbezinkbassins.

In 1995 is landelijk besloten dat de vuilemissie vanuit gemengde rioolstelsels naar oppervlaktewater 50% gereduceerd moet worden. Deze wens werd bekend als de “basisinspanning”. Als na het behalen van de basisinspanning nog steeds knelpunten ten aanzien van oppervlaktewaterkwaliteit worden ervaren, kunnen gemeente en waterbeheerder gezamenlijk besluiten om aanvullende maatregelen te nemen.

In de gemeente Steenwijkerland is de basisinspanning al jarenlang voltooid. Er zijn geen aanwijzingen dat de resterende overstorten een groot probleem vormen.

Naast de basisinspanning is er het waterkwaliteitsspoor. Er kunnen ondanks het voldoen aan de basisinspanning problemen zijn met riooloverstorten. Het water uit de overstorten is namelijk in zekere mate verontreinigd. Het oppervlaktewater waarop wordt overgestort is bijvoorbeeld niet altijd geschikt voor recreatief gebruik. Gemeente

en waterschap kunnen in overleg besluiten dat extra maatregelen gewenst zijn. Vooralsnog lijkt dit niet aan de orde en kan worden gesteld dat in gemeente Steenwijkerland de basisinspanning en het waterkwaliteitsspoor zijn voltooid.

Overzicht van de overstorten vanuit gemengde stelsels

Het overzicht van de overstorten is van belang vanwege het Besluit Lozen Buiten Inrichtingen, het BLBI. Zie in het BLBI artikel 3.15, de algemene toelichting in paragraaf 5.6.3 en 7.1.2 en de artikelsgewijze

toelichting bij artikel 3.14 en 3.15. Het doel was om de administratieve last van overstortvergunningen terug te dringen. Hiernaast het overzicht van de overstorten vanuit de gemengde rioolstelsels:

Belt Schusloot	Belter weg
Belt Schusloot	Noorderweg
Blokzijl	Breestraat
Blokzijl	Lagewal
Blokzijl	Mauritsstraat
Eesveen	Meester Gerritsstraat
Giethoorn	Beulakerweg WS gemaal
Giethoorn	Sportvelden Giethoorn Noord
Giethoorn	Van der Gootplantsoen
Heetveld	BBB Bergkampen
Kalenberg	Kalenberg Noord
Kuinre	Bouwdijk
Kuinre	De Sas
Kuinre	BBB bij nr. 80
Kuinre	voetpad langs de Linde (nr 38)
Oldemarkt	Frieseweg Zw. Hofslaan
Oldemarkt	BBB Mallegat
Onna	Dorpshuis
Ossenzijl	BBB Hellingstraat

Ossenzijl	Loswal Opdijk
Scheerwolde	BBB Scheerwolderweg
Sint Jansklooster	BBB Flevoweg
Steenwijk	Dolderbrug ZZ
Steenwijk	Dolderbrug NZ
Steenwijk	Dolderkan. Z ter Steghestraat
Steenwijk	E. Hiddesstraat
Steenwijk	Houthaven
Steenwijk	Kornputsingel
Steenwijk	Parallelweg/Gagelsweg
Steenwijk	Balkengat / Steenwijkerdiep
Steenwijk	Hogewal / Westwijkstraat
Steenwijkerwold	Bakkersteeg
Steenwijkerwold	De Beek
Steenwijkerwold	Gelderingensteeg
Steenwijkerwold	Holtinge Kampweg
Tuk	Berg en Bos
Tuk	Spitzen / Hooipad
Vollenhove	De Voorst

Vollenhove	Godfried van Rhenenlaan
Vollenhove	Jan v Reasfeltlaan
Vollenhove	Laan van Toutenburgh
Wanneperveen	BBB Bovenboerseweg
Willemsoord	Pr. Frederikstraat
Zuidveen	Langesloot

Voor- en nadelen van afkoppelen hemelwater bij gemengde rioolstelsels

Het afkoppelen van hemelwater bij bestaande gemengde rioolstelsels biedt de volgende voordelen:

- Minder afvoer van hemelwater naar de zuivering die daardoor beter of goedkoper werkt.
- Minder vaak en minder heftig werken van de riooloverstorten.
- Verminderde kans op wateroverlast bij extreme buien.
- Kans tot gebruik van het hemelwater in tuin en/of woning.
- Kans op aanvulling van het grondwater.
- Kans tot integrale keuzes gericht op klimaatadaptatie, duurzaamheid en biodiversiteit.

De keerzijde van de medaille is dat er nadelen zijn:

- Aanleg van een eventueel extra stelsel voor hemelwater is kostbaar, met name in bestaande gebieden.
- Er ontstaat kans op foutieve aansluitingen.
- Er bestaat risico op ontluchtingsproblemen.
- In sommige situaties risico op grondwateroverlast of schijnspiegels.

De weging van de voor- en nadelen kan per situatie verschillend uitpakken. Het is aan de gemeente om hierin gebiedsgericht keuzes te maken.

De nadelen spelen minder een rol als wordt gekozen voor afkoppelen van hemelwater op particuliere schaal, dus per kavel. Ook hier geldt dat de gemeente vaak het beste overzicht heeft over de voor- en nadelen. Zowel gemeente als waterschap hebben baat bij afkoppelen en kunnen daarom het beste in samenwerking tot keuzes komen. Keuzes in specifieke projecten en keuzes om bijvoorbeeld particulieren te verleiden tot afkoppelen.

Beleid voor wateroverlast bij extreme buien

Rioolstelsels zijn veelal ontworpen voor probleemloze afvoer van hemelwater tot een neerslagintensiteit van ongeveer 20 mm/uur. Dit is voldoende voor alle normale dagen en ook voor de meeste zware en/of langdurige neerslag.

Af en toe, vooral bij zomerse donderbuien, komen hogere neerslagintensiteiten voor, tot wel 100 mm/uur. Het is erg kostbaar om rioolstelsels daarop te dimensioneren. Als zo'n bui (of hevige cel in een bui) slechts enkele minuten duurt is er weinig aan de hand. Het wordt een probleem als het langer aanhoudt. De verwachting is dat door de klimaatverandering extreme buien vaker voorkomen. Het is geen wettelijke eis dat de gemeente het systeem zodanig ontwerpt dat zo'n bui probleemloos verwerkt kan worden, maar wel een opgave voor de inrichting van de openbare ruimte om overlast en schade te beperken. Deze ambitie is uitgewerkt in de RAS (Regionale Adaptatie Strategie). In de daarbij behorende klimaatstresstest is uitgegaan van een bui van 70 mm in 1 uur tijd. Deze heeft rond het jaar 2050 naar verwachting een kans op voorkomen van eens per 100 jaar.

Het belangrijkste kenmerk van dergelijke extreme buien is dat het water niet in de riolering past en dus op straat blijft staan en daar gaat stromen richting lage plekken. Op de lokaal laagste plekken komt alles bijeen en ontstaat overlast en soms ook schade. De nieuwe opgave wordt:

- het water overal vasthouden, liefst op elke kavel, zodat het nergens te veel wordt, en/of:
- het water her en der te geleiden naar geschikte laag gelegen plekken.
- Bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen dient deze nieuwe opgave mee te spelen.
- Hemelwaterafvoer wordt steeds meer een bovengrondse aangelegenheid met invloed op de inrichting van de particuliere kavel en de openbare ruimte.

In de RAS is door Fluvius het volgende gesteld: Als regio geven we bij kortdurende hevige neerslag prioriteit aan:

- Begaanbare snelwegen, provinciale wegen en andere hoofdroutes, en daarmee bewoonde gebieden, voor calamiteitenverkeer.
- Het creëren van bewustwording bij inwoners en ondernemers die weten hoe te handelen bij wateroverlast.
- Beperkte schade door wateroverlast bij vitale netwerken en objecten.

In het RAS staat aangegeven dat gemeenten een en ander buiten de RAS nader uitwerken met lokale afwegingen en vastleggen in de Lokale Adaptatie Strategie (LAS).

Uitwerking van het beleid voor wateroverlast bij extreme buien

De gemeente spreekt van ernstige regenwateroverlast indien één van onderstaande situaties optreedt:

- Het water maakt het functioneren van vitale netwerken en objecten onmogelijk.
- Het water stroomt via de straat gebouwen binnen.
- Water blokkeert de doorgang in verkeersaders, doorgaande wegen en (fiets)tunnels.
- Water levert langer dan 4 uur hinder op voor het verkeer, inclusief fietsers of voetgangers.
- Hemelwater (anders dan gewone plassen) blijft langer dan 4 uur op straat staan.
- Water afkomstig uit het rioleringssysteem blijft langer dan 4 uur in een tuin staan.
- Het water op straat stinkt en/of bevat toiletpapier en andere visuele verontreinigingen.
- Putdeksels komen omhoog en leveren gevaarlijke situaties.

Naast ernstige overlast kan er sprake zijn van hinderlijke wateroverlast. Voorbeelden hiervan zijn water tussen de trottoirbanden en ondergelopen plantsoenen, achterpaden of tuinen gedurende beperkte tijd. Ernstige hemelwateroverlast vraagt om actie van de gemeente, maar bij hinderlijke wateroverlast is geen actie vereist.

De gemeente neemt de volgende uitgangspunten tot beleid, met de aantekening dat het meerdere jaren kan duren voordat bestaande knelpunten worden opgelost vanwege de vaak hoge kosten die ermee gepaard gaan:

- Bij riolering in bestaand en nieuw bebouwd gebied is de bedoeling dat bui 8 (20 mm in 1 uur) via de riolering of andere voorzieningen kan worden afgevoerd zonder water op straat of andere hinder (dus binnen de beoogde kaders van de voorziening).
- In bebouwde gebieden is de bedoeling dat de stresstest met een bui van T=100 met 70 mm in 1 uur tijd, niet leidt tot ernstige wateroverlast.
- Als er maatregelen nodig zijn, dan maakt de gemeente een doelmatigheidsafweging. Situaties met mogelijke schade aan of in gebouwen hebben hoge prioriteit.

Taken in het oppervlaktewater vanuit de hemelwatertaak

De gemeente heeft een wettelijke taak voor hemelwater, het waterschap voor beheer van het watersysteem, zowel kwantitatief als kwalitatief. Tussen deze taken bestaat een overgangsgebied, waarin lokale keuzes moeten worden gemaakt. Hieronder een overzicht van enkele punten die vragen om afstemming.

Baggeren

Waterpartijen moeten geregeld worden gebaggerd omdat ze anders dichtslibben in ons vlakke land. De aanwas met slib kent meerdere bronnen waaronder de riolering. Het open houden van het systeem dient meerdere doelen, waaronder de afvoer van hemelwater. Baggeren in stedelijk gebied komt ten laste van de rioolheffing i.v.m. de relatie hemelwaterzorgplicht. Het baggeren in het landelijk gebied komt ten laste van de algemene middelen.

Waterlopen en sloten in de bebouwde kom

Waterlopen, grachten, beken en sloten vervullen in de bebouwde kom een rol bij het bergen en afvoeren van hemelwater en voor het reguleren van de grondwaterstand. Ze horen daarmee bij de gemeentelijke watertaken, voor zover ze niet in eigendom en beheer zijn bij het waterschap. Gemeenten en waterschappen stemmen dit per geval af.

Waterlopen en sloten buiten de bebouwde kom

Waterlopen in het buitengebied zijn in het algemeen in eigendom en beheer bij het waterschap. Voor de kleinere sloten en greppels liggen de zaken anders. Die zijn vaak in eigendom en beheer bij de gemeente, al dan niet gedeeld met een aanliggende particuliere grondbezitter. De functie is het drooghouden van het weglichaam en ontwatering van het aanliggende perceel.

Duikers

Duikers zijn essentieel voor de waterafvoer op plekken waar waterlopen en wegen kruisen. Ze hebben beheer en onderhoud nodig.

Oeverconstructies

Oeverconstructies/beschoeiingen dienen ter bescherming van de oevers (voorkomen afkalving en verontdiepen van de watergang. Het beleid rondom de oeverconstructies is vastgelegd in het Beleidsplan Oeverconstructies 2021-2026. Aangezien oeverconstructies zorgdragen voor het op orde houden van het watersysteem en daarbij dimensionering/capaciteit voor het afvoeren van hemelwater wordt een deel van de hierbij de horende onderhouds- en vervangingskosten betaald uit de rioolheffing.

► [Verwijzing van pagina 24](#)

Stedelijk Water maaien

Voor het op orde hebben en houden van het stedelijk water is het maaien van waterplanten noodzakelijk. Het op orde hebben van stedelijk water is noodzakelijk om voldoende capaciteit te behouden van het stedelijk water(systeem) voor de opvang van hemelwater en komt ten laste van de rioolheffing.

Stedelijk Water bestrijding exoten

We zien een sterke toename van exoten in het stedelijk watersysteem met alle schadelijke gevolgen van dien. Deze maatregel dient voor het op orde houden van het watersysteem en heeft een directe relatie met de hemelwaterzorgplicht.

► [Verwijzing van pagina 24](#)

Artikel 2.16

Omgevingswet

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken: a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

Lid 1.a.2 - het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de op grond van deze wet aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet op grond van artikel 2.17, 2.18 of 2.19 tot de taak van een waterschap, een provincie of het Rijk behoort.

► [Verwijzing van pagina 24](#)

Artikel 3.6

Waterwet

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort.
2. De maatregelen, bedoeld in het eerste lid, omvatten mede de verwerking van het ingezamelde grondwater, waaronder in ieder geval worden begrepen de berging, het transport, de nuttige toepassing en het, al dan niet na zuivering, op of in de bodem of in het oppervlaktewater brengen van ingezameld grondwater, en het afvoeren naar een zuivering technisch werk.

Beleid bij meldingen over vocht of grondwateroverlast

1. Kelders en souterrains horen waterdicht te zijn, zodat ze geen last hebben van hogere grondwaterstanden. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.
2. Kruipruimten horen ondiep te zijn. Een redelijke maat is 100 cm vanaf vloerpeil, dus vanaf de bovenzijde van de vloer van de begane grond. Diepe kruipruimten waarin grondwater voorkomt, kunnen beter worden opgevuld. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.
3. Woningen horen voorzieningen te hebben waardoor vocht vanuit de fundering niet optrekt in de muren. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.
4. Vochtoverlast in de woning wordt soms veroorzaakt door onbewust bewonersgedrag, zoals te weinig ventileren, geen afzuigkap gebruiken of de was drogen in huis. Dit is een verantwoordelijkheid van de bewoner.
5. Eigenaren of gebruikers van percelen kunnen zelf drainage aanleggen op eigen erf. De afvoer regelen in overleg met de gemeente, naar oppervlaktewater of op de eigen hemelwaterafvoer binnen de erfgrens.
6. Bij bovengenoemde punten kan de gemeente voorlichtingsmateriaal verstrekken.
7. Structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies is aan de orde als:
 - De overlast vrijwel jaarlijks voorkomt, gedurende minstens 4 aaneengesloten weken en;
 - de overlast blijvend van aard is, dus niet tijdelijk zoals bijvoorbeeld bij nieuwbouw en;
 - de overlast doorwerking heeft in de woonruimten en;
 - bouwkundige ingrepen onmogelijk of onredelijk kostbaar zijn.
8. In het geval van structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies ligt het in de rede dat de gemeente maatregelen in de openbare ruimte treft zoals bijvoorbeeld de aanleg van drainage en/of afvoer van aangeboden drainagewater mede mogelijk maakt.
9. Zie voor meer informatie de notitie Grondwaterzorgplicht van gemeente Steenwijkerland (maart 2021).

Informatie over droogte in relatie tot het RWP

Regionaal probleem met lokale verschillen

Het uitblijven van regen is geen lokaal probleem maar is regionaal van aard. Hele gebieden ontvangen in zo'n periode minder neerslag dan gebruikelijk. Maar de manier waarop het probleem zich manifesteert is wel lokaal. De ene boom kan er wel tegen en de andere niet. Een hoge zandkop in het buitengebied heeft eerder last van droogte dan een laagte in het beekdal. Boeren maken van oudsher gebruik van deze kennis.

Droogvallende beken

Langdurige droogte leidt tot droogval van watergangen en het wegvallen van de stroming. In een normale zomer treedt dit op in de haarvaten van het watersysteem. Bij extreme droogte kan droogval ook in grote waterlopen optreden met vissterfte tot gevolg en allerhande overlast.

Hoger peil in de winter of niet?

Het waterschap en de grondeigenaren of -gebruikers kunnen een grote bijdrage leveren aan het beperken van droogteschade door de keuze van het waterpeil. Men kan in de winter in de bodem forse hoeveelheden opsparen door te kiezen voor een hoger peil in watergangen, sloten en drainage. Maar de tegenhanger hiervan is dat akkers en weilanden

dan minder begaanbaar zijn als er veel regen valt. Daarnaast is relevant dat een natte akker of weiland in de lente minder vlot opwarmt en dus tot minder opbrengst leidt. Het is een lastige keuze om hierin de beste balans te vinden.

Sturen in de gewaskeuze of niet?

Een volgend punt is de gewaskeuze. Je ziet bijvoorbeeld maisteelt in gebieden die vroeger in de winter onder water stonden als beekdal. Tegenwoordig is de grond goed ontwaterd met drainage om vroeg in het voorjaar met de teelt te starten. Een begrijpelijke keuze, maar de tegenhanger is extra verdroging tijdens een droge periode. De vraag is of je als overheid hierin sturend wilt optreden. Dit is een moeilijke kwestie met veel kanten. In dit RWP gaan we hier niet verder op in. Op dit moment volstaat de notie dat gewaskeuze ertoe doet.

Omgang met een schaarse watervoorraad

We zijn in Nederland niet gewend om water te zien als een schaarse grondstof. Van oudsher hebben we een nat land en willen we juist van het water af. Maar door de klimaatverandering kunnen droge zomers vaker voorkomen en dus moeten we leren omgaan met een beperkte watervoorraad. Het vraagt een andere omgang met water. Nu vinden

► [Verwijzing van pagina 24](#)

we het nog vanzelfsprekend dat we de WC doorspoelen met drinkwater, dat we de tuin onbeperkt kunnen sproeien en dat het vrijwel niets kost. Er valt veel te winnen door een betere omgang met drinkwater. In het buitengebied kunnen landbouwers een grote bijdrage leveren door bewuster het gewas water te geven. Denk aan druppel-irrigatie in plaats van grote sproeiers. En bij boomkeuze geldt dat naaldbomen in het algemeen meer water uit de grond onttrekken dan loofbomen.

Hemelwater infiltreren in bebouwd gebied

In bebouwd gebied kunnen particulieren en de gemeente een bijdrage leveren aan het beperken van de gevolgen van de droogte door te zorgen dat hemelwater infiltreert. Dus niet afvoeren via de riolering, maar het hemelwater ten goede laten komen aan de grondwatervoorraad. Veel tuinen en bermen in het Fluvius werkgebied zijn hiertoe geschikt. Natuurlijk zijn niet alle tuinen geschikt, het is maatwerk. Het vergt een cultuuromslag in bebouwd gebied om hemelwater in beginsel te infiltreren in plaats van af te voeren via de riolering. Communicatie is een sleutelwoord.

Schade aan fundering

Het uitzakken van de grondwaterstand tot een lager peil kan leiden tot zetting van de bodem. Als een gebouw op staal is gefundeerd, dan kan dit leiden tot verzakking en scheurvorming. Dit behoort tot het risico van de eigenaar van het gebouw. Bij bewuste peilverlaging kan er sprake zijn van aansprakelijkheid.

Overzicht van de voorzieningen

Areaal		
Type object	Aantal	Opmerkingen
Hoofdpiolering voor afvalwater	160 km.	
Hoofdpiolering voor hemelwater	130 km.	IT-riolen hierbij gerekend
Gemengde hoofdpiolering voor afval- en hemelwater	143 km.	
Kolken	17.100 st.	
Rioolgemalen	115 st.	Afvalwater en drukpiolering
Persleidingen	335 km.	Persleidingen incl. drukpiolering
Pompunits drukpiolering (buitengebied)	1183 st.	
Bergbezinkbassins	12 st.	
Externe overstorten	44 st.	Gemengd rioolstelsel

► [Verwijzing van pagina 28](#)

Huis- en bedrijfsaansluitingen

Woningen en overige panden zijn meestal op de riolering aangesloten met aansluitleidingen. Via deze aansluitleidingen zamelt de gemeente het afvalwater in om het daarna door de riolering te transporteren. Elke aansluiting vormt in feite een beginpunt voor gebruikmaking van het openbare rioolstelsel.

Bij gescheiden stelsels is meestal sprake van twee aansluitingen, namelijk één voor afvalwater en één voor hemelwater. Als het hemelwater niet direct is aangesloten met een aansluitleiding, dan is er sprake van een indirecte aansluiting. Het stroomt dan niet weg via een aansluitleiding, maar stroomt bijvoorbeeld bovengronds af naar de openbare ruimte.

Het eigendom van de aansluitleiding(en) is in veel gevallen tot en met het ontstoppingsstuk op of nabij de erfgrens van de perceeleigenaar en vanaf dat punt tot aan het hoofdriool van de gemeente.

► [Verwijzing van pagina 28](#)

Kolken en lijngoten

Kolken en lijngoten vormen een essentieel element van de riolering. Op deze plekken kan straatwater in de riolering stromen. Ook dit zijn beginpunten van het openbare rioolstelsel.

Mee-stromend straatvuil bezinkt grotendeels in de bak van de kolk of de lijngoot. Deze moeten regelmatig worden leeg gezogen. In gemeente Steenwijkerland gebeurt dat eenmaal per jaar. De gemeente besteedt het kolken zuigen en goten reinigen uit aan marktpartijen die tevens zorg dragen voor afvoer en verwerking (inclusief mogelijk hergebruik) van het slib. De handmatig te reinigen kolken worden gedaan door de NoordWestGroep (sociaal werkontwikkelingsbedrijf).

Kolken en goten moeten niet alleen onderhouden worden, soms moeten we ook reparaties uitvoeren. Tijdens het reinigen van de kolken worden eventuele gebreken aan de kolken en goten geregistreerd. Deze gebreken worden jaarlijks verholpen. De aansluitleidingen van kolken en goten kunnen ook verstopt raken. Deze verstoppingen herstelt de gemeente zelf.

Vrij-verval riolen

Vrij-verval riolen vormen het meest omvangrijke, het meest kostbare en het meest bekende onderdeel van de gemeentelijke rioleringsvoorzieningen.

Riolen raken in de loop der jaren vervuild en kunnen zonder onderhoud zelfs dichtslibben. Dit speelt in Nederland sterk door het geringe afschot van onze riolen en soms door zonken ten gevolge van verzakking bij slappe bodems. Riolen moeten daarom regelmatig worden gereinigd, in Steenwijkerland eens per 15 jaar. De gemeente besteedt het reinigen uit aan marktpartijen die tevens zorg dragen voor afvoer en verwerking (inclusief mogelijk hergebruik) van het slib.

Riolering dient met enige regelmaat te worden geïnspecteerd om de toestand vast te stellen inclusief de mate van degradatie. De gemeente besteedt de inspecties uit aan gespecialiseerde marktpartijen. Het inspecteren gebeurt eens per 15 jaar, gecombineerd met reinigen.

Kleine ad hoc inspecties worden uitgevoerd door medewerkers van de gemeente of een lokale aannemer waar we een onderhoudscontract mee hebben.

Riolen verouderen in de loop der jaren. Het is vooraf nauwelijks te voorspellen hoelang een riool zal kunnen functioneren. Dit is onder meer afhankelijk van de kwaliteit van de buis, de zorgvuldigheid van de aanleg, de toestand van de ondergrond (ongelijkmatige zetting / bodemdaling), eventuele wortelingroei en de aard van het geloosde afvalwater. Daarnaast is van grote invloed of er op het riool wordt geloosd vanuit een persleiding met grote verblijftijden en de daaruit voortvloeiende H₂S vorming die leidt tot stank en aantasting nabij het injectiepunt.

Gemalen en persleidingen

Rioolgemalen vormen een essentieel onderdeel van de riolering. Het ingezamelde afvalwater loopt via de riolen, die onder afschot liggen, vanzelf (oftewel onder vrij verval) naar het laagste punt. De rioolgemalen pompen vanuit de diepste punten van het rioolstelsel het water omhoog naar een volgend rioleringsgebied of naar de zuivering. Aan de drukzijde van het (eind)gemaal zit een persleiding, soms kilometers lang.

Onverhoopt uitvallen van rioolgemalen door een defect of door stroomstoring kan ertoe leiden dat het rioolstelsel geheel gevuld raakt en na verloop van tijd ongezuiverd afvalwater loost in een gebouw, of op straat of op het oppervlaktewater. Dit vormt een risico voor de volksgezondheid en het milieu. Gemalen dienen daarom voortdurend in goede staat te verkeren en de beheerder hoort te waken voor calamiteiten.

1x/jaar worden aan rioolgemalen (grote of hoofdgemalen) in het voorjaar gereinigd en geïnspecteerd door een aannemer. Hiervoor is een meerjarig contract afgesloten.

1x/jaar worden alle rioolgemalen die snel vervuild raken in het najaar gereinigd. Hiervoor is een meerjarig contract afgesloten met een hierin gespecialiseerde aannemer.

5-jaarlijks worden de besturingskasten(elektrische installaties) gekeurd (NEN3140)

Alle gemalen zijn opgenomen in het beheerpakket H2GO. De hoofdgemalen kunnen vanuit dit pakket bestuurd worden (telemetrie). Naast rioolgemalen zitten overstortloggers en grondwatermeters in dit beheerpakket.

Alle storingen worden verholpen door medewerkers van de gemeente. Storingen van hoofdgemalen komen via het beheerpakket, middels telemetrie binnen.

Naast zogenaamd dagelijks onderhoud hebben de gemalen periodiek groot onderhoud nodig, waarbij de pompen en elektrische aansturing worden gerenoveerd of vervangen.

Naast de gemeente beheert het waterschap ook rioolgemalen. Deze eindgemalen voeren het stedelijk afvalwater vanaf de kernen naar de RWZI.

► [Verwijzing van pagina 28](#)

Buitengebied met pompunits en drukriool

De drukriolering in het buitengebied vormt een systeem op zichzelf. Langs de weg bij de woningen staan pompunits die het afvalwater onder druk over grote afstanden verpompen. Drukriolering is alleen bedoeld voor het lozen van huishoudelijk afvalwater, niet voor mest, hemelwater, grondwater of oppervlaktewater.

1x/jaar worden alle goed bereikbare minigemalen (onderdeel drukrioolstelsel) in het voorjaar gereinigd en geïnspecteerd door een aannemer. Hiervoor is een meerjarencontract afgesloten.

1x/jaar worden de slecht bereikbare minigemalen (300 stuks) gereinigd en geïnspecteerd door medewerkers van de gemeente. Dit zijn gemalen die bijvoorbeeld alleen met boot of qaud bereikbaar zijn.

Storingen aan drukrioolgemalen worden doorgegeven door aanwonenden. Een rode signaleringslamp laat zien dat een drukrioolgemaal in storing staat. Medewerkers van de gemeente zijn binnen 30 minuten ter plekke om de storing aan deze installaties te verhelpen.

► [Verwijzing van pagina 28](#)

Drainage

Drainage is bedoeld om de grondwaterstand te reguleren. In diepe polders, in laaggelegen beekdalen, op sommige sportvelden en speelterreinen en op slecht doorlatende grond is dit een essentiële voorziening. De gemeente zorgt eens per 3 à 15 jaar voor het doorspuiten van drainage in openbaar gebied om verstopping te voorkomen.

Daarnaast hebben particulieren soms drainage op eigen perceel in eigen beheer. Drains mogen in principe niet aangesloten worden op het riool. In een groot deel van onze gemeente bevindt zich namelijk veel ijzer in de grond.

Spelregels bij verstopping in de aansluitleiding

Onderstaande tekst is afkomstig van de website van gemeente Steenwijkerland. Vanaf de website werken de links naar actuele informatie.

Problemen met het riool?

Stroomt het water in uw riool niet goed weg? Dan zit er waarschijnlijk een verstopping. Deze verstopping kan in uw eigen riool zitten, maar het kan ook zijn dat er een verstopping in het gemeentelijk riool zit. Hoe kunt u dat zien en wat kunt u doen?

Waar zit de verstopping?

Hoe komt u erachter waar de verstopping zit? En wat kunt u vervolgens doen? Dit kunt u lezen in het stroomschema op de volgende pagina.

Riooltekeningen

Van veel overnameputjes zijn riooltekeningen, zogenaamde 'huisaansluitingsschetsen' gemaakt. Op deze tekening staat waar uw overnameputje in de grond zit. Bent u zelf niet in het bezit van een huisaansluitingsschets? Bekijk dan de schets (als deze beschikbaar is) via onze website met huisaansluitingsschetsen voor het riool.

Is er geen tekening van een overnameputje?

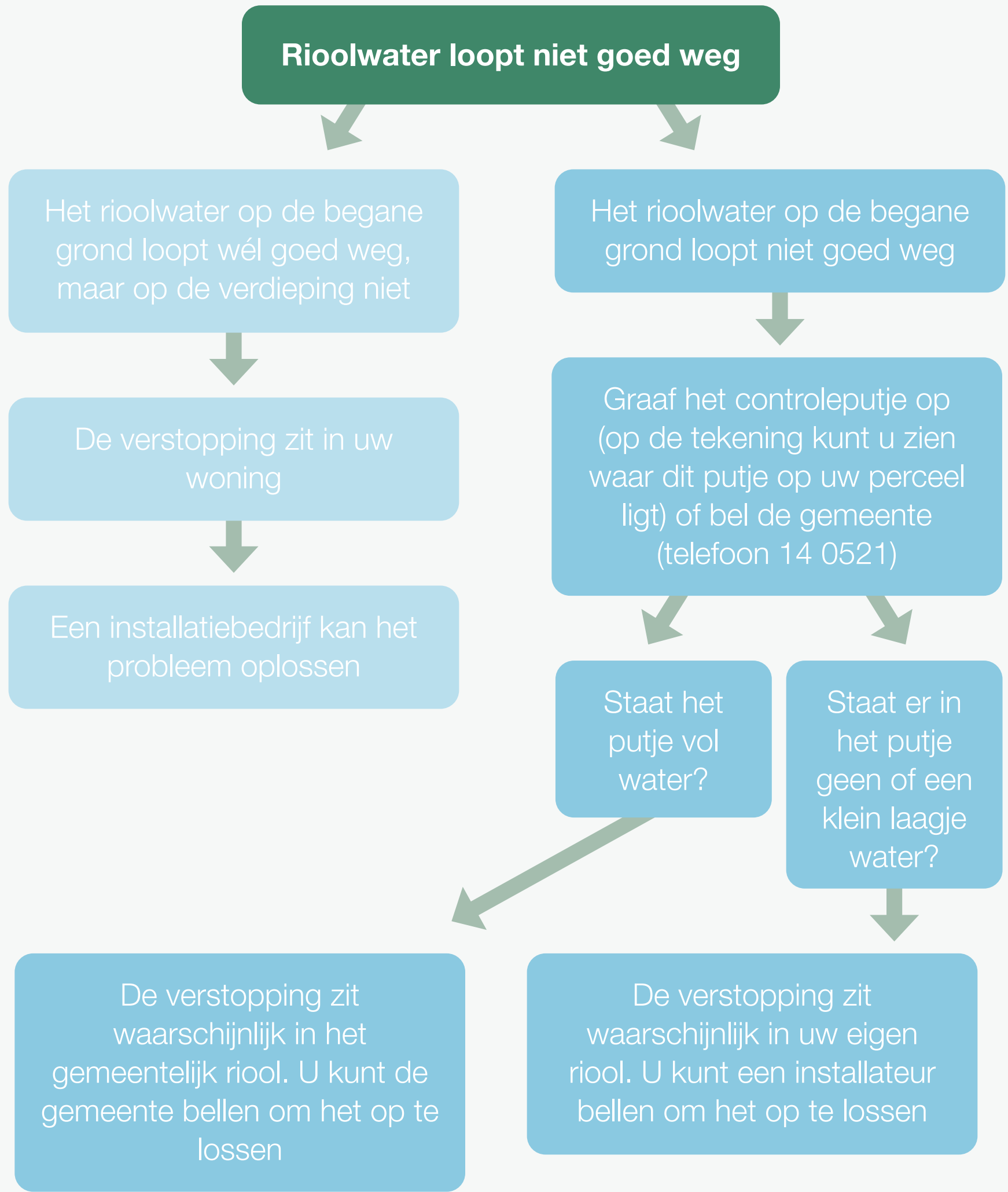
U kunt dan een gat boren in de rioolbuis, 50 cm binnen de perceelsgrens. Staat de buis vol water? Neem dan contact met ons op via telefoonnummer 14 0521 om het probleem op te lossen. Staat de buis niet vol water? Bel dan een installatiebedrijf. Zij kunnen het probleem oplossen.

Heeft u vragen?

Neem dan contact met ons op via telefoonnummer 14 0521.

► [Verwijzing van pagina 29](#)

► [Verwijzing van pagina 29](#)

Bewustwording lozingen

Verstopte rioolgemalen door zaken die niet in de riolering thuishoren, zoals doekjes

Een groot deel van de storingen bij rioolgemalen bestaat uit verstopping door restanten van doekjes. Het gaat om niet afbreekbare toiletdoekjes, damesverband en een enkele keer een verloren dweil. In tegenstelling tot toiletpapier lossen deze doekjes niet op in het afvalwater waardoor sommige pompen verstopt raken en/of onnodig veel draaiuren maken. In enkele gevallen raken de pompen ernstig beschadigd, waardoor dure reparaties nodig zijn. In het buitengebied is dit soms direct terug te voeren tot de betreffende lozer op de unit van de drukriolering. In stedelijk gebied weet je haast nooit wie de lozer is geweest.

Vet en olie niet in het riool

Vet en olie horen niet thuis in het riool omdat het verstoppingen veroorzaakt. Op de website www.frituurvetrecyclehet.nl/ is informatie beschikbaar over de gevolgen van vetlozingen en over methoden van inzameling.

► [Verwijzing van pagina 29](#)

Gegevensbeheer

Correcte gegevens van de te beheren objecten vormen de basis voor goed beheer. De objectgegevens zijn opgenomen in de volgende systemen:

- Beheerpakket GBI voor de gegevens van riolen, inspectieputten, kolken, etc.
- Huisaansluitleidingen worden bijgehouden in een speciale website van de gemeente.
- Pakket H2GO voor het gemalenbeheer en voor data analyse van gemalen en andere meetpunten.

► [Verwijzing van pagina 30](#)

Hydraulische berekeningen

Rioleringsvoorzieningen moeten voldoende capaciteit hebben om naar behoren te kunnen functioneren.

Bij het dimensioneren van deze voorzieningen worden daarom hydraulische ontwerpberekeningen uitgevoerd. Periodiek worden controleberekeningen uitgevoerd om te bezien of de voorziening nog voldoet als er gewijzigde omstandigheden zijn in de praktijk of andere aanleidingen.

Het gaat onder meer om de volgende berekeningen:

- Berekening van de afvoer (debieten, afschot, stroomsnelheden, verloren berging, aantal uren berging, etc.) van afvalwater richting RWZI.
- Berekening van rioolgemalen (pompcurves, pomptypen, pendelberging, samenloop) en persleidingen (snelheid, weerstand, waterslag).
- Berekening van de afvoer in de riolering met de zware ontwerpbuizen 8 en 9.
- Berekening van de afvoer met afvoer over straat bij een extreme bui van 70mm/1uur.
- Berekening van bijzondere voorzieningen als wadi's, retentievijvers, infiltratiesystemen, stuwputten en dergelijke.
- Waterbalans van een stedelijk gebied.
- Grondwaterberekeningen, onder meer gericht op benodigde drooglegging en drainage.

Monitoring van het systeem-functioneren

Monitoring is het waarnemen van het feitelijke gedrag en dit in relatie brengen met het beoogde gedrag.

Rioleringsvoorzieningen zoals gemalen, pompunits, overstorten en drainage worden gedimensioneerd op basis van theoretische berekeningen met diverse aannamen. Deze werkwijze is heel gebruikelijk in de civiele techniek. Het is in feite de enige bruikbare manier om grootschalige voorzieningen te ontwerpen. Het is ook gebruikelijk dat het feitelijke functioneren enigszins afwijkt van de ontwerputgangspunten. Zolang dit binnen redelijke marges blijft is er niets aan de hand en voldoet het systeem aan de verwachtingen. Maar als het feitelijke functioneren fors afwijkt van de verwachting, dan kan het nodig zijn om in te grijpen. Het kan gaan om afvoerhoeveelheden die afwijken of om plekken met water op straat terwijl het stelsel wel voldoet aan ontwerp-bui 8 en 9.

Gemalen en persleidingen zijn een essentieel onderdeel in het transport van afvalwater. Het zijn de meet en monitor punten in het systeem en van daaruit ook de plekken waar je kan sturen, mocht dat nodig zijn. Een scherp beeld hoe het afvalwatersysteem werkt wordt alleen maar belangrijker. Samenwerking met andere gemeenten of met het

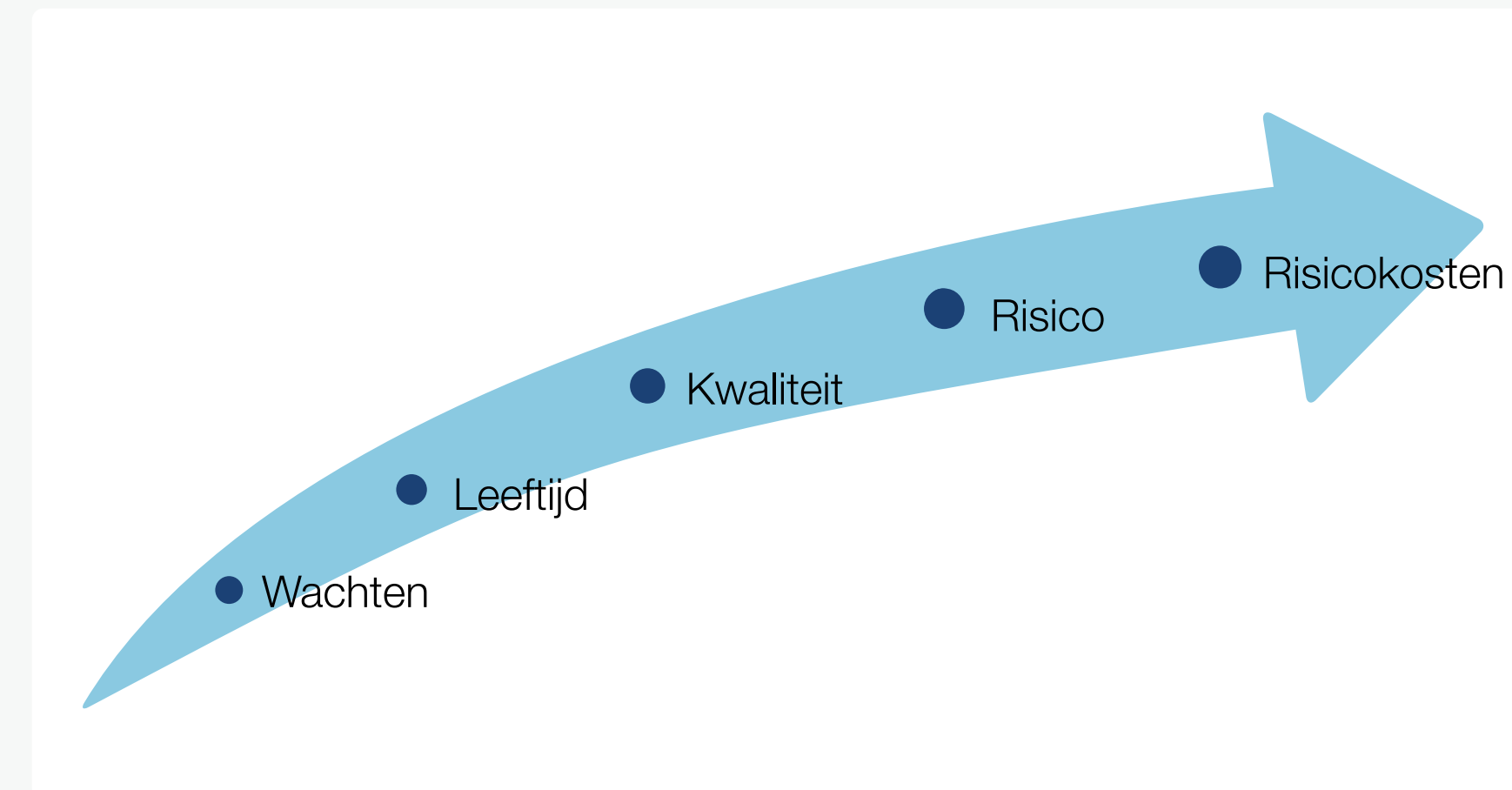
waterschap kan zeker helpen hier stappen in te zetten. Maak samen met het waterschap een meetplan waarmee je methodische de werking van het systeem in kaart brengt. Van daaruit kan je verbeteren en sturen.

Risico-gestuurd rioolbeheer

In de jaren '80 van de vorige eeuw ontstond het besef dat verouderde riolen kunnen leiden tot gaten in het wegdek en tot disfunctioneren van de riolering. Er kwam meer aandacht voor beheer en onderhoud van de riolering. De rioolheffing (toen nog rioolrecht) moest omhoog om de benodigde middelen te vergaren om verouderde riolen te kunnen vervangen door nieuwe.

Gemeenten hanteren in toenemende mate een bewuste strategie voor rioolvervanging, waarbij de afweging om een riool te vernieuwen plaatsvindt op basis van de afweging tussen de kans op falen, de gevolgen hiervan en de kosten die met dit falen zijn gemoeid. Onderstaande figuur illustreert mogelijke strategieën voor het vervangen van riolering.

- De meest eenvoudige strategie is niets doen. Wachten tot het misgaat en dan in actie komen. Een groot nadeel van deze strategie is dat je niet weet wat je kunt verwachten.
- Het sturen op leeftijd gaat uit van de generieke aanname dat een riool een x-aantal jaar meegaat en dan vernieuwd moet worden. Inmiddels onderkent men dat dit een wel erg kort door de bocht benadering is. Er is niet één levensduur. Dit blijkt ook uit de steeds frequenter uitgevoerde degradatieanalyses.

- Een andere strategie is die van kwaliteit-gestuurde rioolvervanging. Hierbij wordt louter gekeken naar de kwaliteit van de individuele rioolleiding. We hanteren dan de zogenaamde ingrijpmaatstaven, vaak in combinatie met een omvangmaatstaf.
- Als er daarnaast ook gekeken wordt naar de gevolgen van falen (in termen van ontwrichting en kosten) dan beschouwen we dit als een risico-gestuurde strategie. In deze strategie is de absolute minimale kwaliteit van een rioolleiding bepaald en is deze gekoppeld aan de gevolgen van falen.

► [Verwijzing van pagina 30](#)

- De risicokosten strategie koppelt de kosten van het falen van een rioolleiding vermenigvuldigd met de faalkans van die leiding aan de vernieuwingskosten van die leiding. Als de kosten van falen keer de faalkans hoger worden dan de vernieuwingskosten, dan is het moment van daadwerkelijk vernieuwen aangebroken. In deze benadering wordt gestuurd op de minimale kosten van de asset als moment voor vervangen.

In gemeente Steenwijkerland wordt gewerkt met risicogestuurd beheer.

► [Verwijzing van pagina 30](#)

Riool repareren, relinen of vervangen?

De rioolbeheerder kan maatregelen formuleren aan de hand van de rioolinspecties en de beoordelingen. Soms kan worden volstaan met onderhoud en reparaties. In andere gevallen is het riool zodanig verouderd dat relinen of vervangen aan de orde is. Bij relinen wordt binnenin de oude riolering een nieuwe kunststof voorziening aangebracht. Bij vervanging wordt de straat opgebroken en worden nieuwe buizen, putten en aansluitleidingen aangelegd. Rioolvervanging is daardoor een zeer ingrijpende maatregel. Dikwijls wordt tegelijk de wegconstructie verbeterd, het wegdek vernieuwd en de openbare ruimte opnieuw ingericht. Rioolvervanging vraagt daarom een goede voorbereiding en afstemming met andere vakgebieden. Relinen is minder ingrijpend en is meestal aanzienlijk goedkoper. Relinen biedt echter niet altijd een goede oplossing, zoals bij verzakte riolering. Ook in andere opzichten geeft relinen een ander product dan rioolvervanging, zo ontbreken bijvoorbeeld nieuwe putten en nieuwe aansluitleidingen, die dus anderszins aangepakt moeten worden. Belangrijk is de vraag of je het vernieuwen van de gehele weg vooral ziet als een kans of als een ongewenste kostenpost.

► [Verwijzing van pagina 30](#)

Calamiteiten door falende objecten in de riolering

Het rioolstelsel kent veel objecten die om wat voor reden dan ook kunnen uitvallen. Denk bijvoorbeeld aan pompen in de drukriolering, gemalen in het vuilwaterriool, tunnelbemalingen, verstoppingen van leidingen, scheuren in de riolering of zelf het instorten van het wegdek door zandinloop in rioolbuizen en/of putten. Bij een falen van aantal objecten kan het functioneren van het gehele systeem in het geding zijn. Het uitvallen van rioolgemalen door een defect of stroomstoring kan er bijvoorbeeld toe leiden dat het rioolstelsel geheel gevuld raakt en na enkele uren ongezuiverd afvalwater loost in een gebouw, of op straat of op het oppervlaktewater. Dit vormt een risico voor de volksgezondheid en het milieu.

Daarom is het van belang dat voor de meest vitale objecten in het rioolstelsel een concrete en werkbare calamiteitenprocedure bestaat, zodat het uitvallen van deze objecten snel kan worden verholpen.

► [Verwijzing van pagina 30](#)

Calamiteiten door externe factoren

Riolering kan een onverwachte rol spelen bij calamiteiten.

Realistische externe risico's zijn:

- ontploffingen in het riool na inloop van brandstof,
- ontruiming van woningen na verspreiding van giftige stoffen,
- uitval van de RWZI na lozing van een onbekende stof bij een ongeval,
- stopzetting van drinkwaterwinning na lozing van bluswater.

Het RWP is niet de aangewezen plek om dit uit te werken. Dit hoort thuis bij de algemene bestrijding van incidenten en calamiteiten, met een centrale rol voor de Brandweer. Elke gemeente beschikt daartoe over een model met stappen voor opschaling en organisatie.

- Van belang is dat men bij het oefenen aandacht schenkt aan het verspreidingsgevaar via riolering.
- Verder is essentieel dat de calamiteitenorganisatie snel kan beschikken over juiste informatie van de riolering.

Relaties van rioleringsbeheer met aanpalende gemeentelijke vakgebieden

Wegbeheer

Riolering, kolken en aansluitleidingen liggen in en onder de weg. Werkzaamheden aan het één beïnvloeden het ander. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.

Klimaatadaptatie

Bij de omgang met regenwater en grondwater speelt de riolering (HWA en drainage) een belangrijke rol. De inrichting van de publieke en private buitenruimte is bepalend voor de effecten van hevige regenval, droogte en hitte.

Inrichting openbare ruimte

Hemelwaterafvoer wordt sterk beïnvloed door de inrichting van de openbare ruimte. Vooral bij extreme buien speelt het spel van hoog en laag een cruciale rol, het vormt het verschil tussen gereguleerde afvoer of overlast. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.

Schoonhouden openbare ruimte

Straatvegen en kolken zuigen hebben met elkaar te maken. Een schonere straat leidt tot minder vuil in de kolken. Maar kolken zuigen is goedkoper dan straatvegen, dus de relatie is beperkt.

Beheer gemeentelijke waterlopen

Grotere vijvers en watergangen zijn in beheer bij de waterschappen. De gemeente beheert veel sloten in het buitengebied. Deze horen vooral bij de weg en bij het naastgelegen perceel.

Ontwikkelingsprojecten (woningbouw en herstructurering)

Bij deze projecten spelen talloze aspecten een rol, waaronder de gemeentelijke watertaken ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater. Klimaatadaptatie is een nieuwe uitdaging.

Uitvoeringsprojecten

Tijdens het ontwerp en de uitvoering van rioleringswerken is het van belang dat de kwaliteit wordt geborgd, zodat de rioleringsbeheerder goede objecten krijgt overgedragen.

Omgevingsvergunningen

Wateraspecten vormen onderdeel van de vergunning. Deze moeten goed worden meegenomen.

► [Verwijzing van pagina 31](#)

Opsporen foutieve aansluitingen en handhavend optreden

Foutieve aansluitingen zijn een lastig punt binnen het rioleringsbeheer. Bij het opsporen en herstellen treedt je in het domein van de particulier. Dit moet goed worden afgestemd.

Gemeentelijk vastgoedbeheer i.v.m. gemaalbehuizingen

Grotere rioolgemalen zijn geplaatst in speciale behuizingen. kleinere pompen zijn vaak voorzien van schakelkasten op het maaiveld.

Duurzaamheid en milieubeleid

Keuzes inzake beleid en beheer van riolering hebben effecten in termen van duurzaamheid en milieu.

Financiën en belasting

Rioleringsbeheer kost geld. Dit punt wordt verderop in dit RWP uitgewerkt.

Aspecten van de samenwerking tussen de gemeente en de waterbeheerder(s)

Watertoets

Dit is het proces van overleg met de waterbeheerder bij stedenbouwkundige en andere ontwikkelingen in de openbare ruimte, waardoor inzichten over het water al vroegtijdig worden meegenomen in het ruimtelijke ontwerp.

- **Locatiekeuze – ruimtelijke ordening**
Het gaat om de vraag of de plek geschikt is voor de gewenste ontwikkeling of dat het beter elders kan. Andersom kan ook, namelijk dat de waterbeheerder ruimte voor water zoekt en de gemeente nodig heeft.
- **Peilbeheer – ruimtelijke ordening**
Het waterschap is verantwoordelijk voor het peilbeheer. Het bedient daarmee de ruimtelijke functies zo goed mogelijk. Het beleid van beide overheden moet daarom op elkaar afgestemd zijn.
- **Systeemkeuze – ruimtelijke inrichting**
Het gaat bijvoorbeeld om de keuze voor een wadi omdat dit retentie geeft gecombineerd met zuivering van straatvuil en ontlasting van de RWZI.

Waterketen

De waterketen is het geheel van drinkwater via riolering tot de zuivering RWZI, dus grofweg alles in een buis ten behoeve van onze kraan in huis en bedrijf.

- **RWZI en rioolstelsels**
Het waterschap is beheerder van de RWZI, inclusief de hoofdrioolgemalen met bijbehorende persleidingen. Het aansluitende rioolstelsel is in beheer bij de gemeente. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.
- **Lozing op de riolering**
De gemeente is bevoegd gezag voor lozing op de riolering, terwijl dit mede effect heeft op de werking van de RWZI. Afstemming van beleid en handhaving is daarom nodig. Bij bedrijfsmatige lozingen gaat het ook om voorzuivering, het delen van informatie en handhaving.
- **Lozingen vanuit de riolering op oppervlaktewater.**
Uitlaten en riooloverstorten zijn nodig om hemelwater te lozen. De hoeveelheid water en de mate van verontreiniging zijn onderwerp van gesprek tussen waterschap en gemeente.

► [Verwijzing van pagina 31](#)

- Diverse andere onderwerpen, zoals deels elders besproken in dit RWP, vragen om samenwerking:
Dun water, discrepantie, afvalwater in het buitengebied, afkoppelen hemelwater, monitoring.

Waterlopen

Het waterschap voert het beheer over het watersysteem met de grotere waterlopen. Sloten in het buitengebied en in kernen vallen onder gemeentelijk of particulier beheer. Onderwerpen van afstemming zijn onder meer peilbeheer, oeverbeheer, baggeren, afvoer van maaisel en eventuele toekomstige herinrichting. Ook duikers, bruggen, beschoeiingen, kademuuren en dergelijke vergen afstemming tussen waterschap en gemeente.

Waterkeringen

Het waterschap voert het beheer over regionale waterkeringen. Onderwerpen van afstemming zijn onder meer vergunningen, recreatief medegebruik en eventuele toekomstige herinrichting.

Omgevingsvergunning

De gemeente geeft omgevingsvergunningen af. Dit geldt ook voor projecten die het waterschap wil realiseren. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.

Samenwerkingsverband Fluvius - Regionale samenwerking

De gemeenten Meppel, Midden-Drenthe, Westerveld, De Wolden, Hoogeveen en Steenwijkerland en Waterschap Drents Overijsselse Delta werken samen in de afvalwaterketen onder de naam Fluvius. Het betreft het werkgebied van het voormalige waterschap Reest en Wieden. De samenwerking richt zich op kennisuitwisseling en beoogt de kwaliteit van de uitvoering van de gemeentelijke watertaken en de afwegingen die daarbij aan de orde zijn verder te verbeteren en de kwetsbaarheid te verminderen.

De samenwerking is gestart rondom de afvalwaterketen van het BAW 2011 (Bestuursakkoord Water) en inmiddels uitgebreid met klimaatadaptatie.

Personele aspecten van de rioleringszorg

Rioleringsbeheer, inclusief de gemeentelijke watertaken, brengt een omvangrijk takenpakket met zich mee, dat de nodige personele inzet vereist. Met behulp van de Kennisbank Riolering van RIONED is een inschatting gemaakt van de benodigde personele inzet. Het is gebaseerd op inwoneraantal, areaalgrootte en geplande investeringen. Het gaat uit van landelijke gemiddelden en houdt geen rekening met lokale bijzonderheden. Het is een hulpmiddel om de lokale personeelsformatie te bespreken.

De taken zijn te verdelen in 3 hoofdgroepen:

1. Algemene taken bij het beheer van de riolering:
 - a. RWP opstellen, jaarprogramma's, overleg beheerders, afstemming andere vakgebieden, terugkoppeling, regelen middelen.
 - b. Uitvoeren van inspecties, controles, metingen en berekeningen.
 - c. Ingaan op klachten, verwerken van revisie en vergunningverlening.

De personele inzet voor deze algemene taken is gerelateerd aan het inwoneraantal.

2. Onderhoud van de bestaande voorzieningen:
 - a. Onderhoud van riolen, aansluitleidingen en kolken.
 - b. Onderhoud van gemalen en de drukriolering buitengebied.
 - c. Onderhoud van drainage en infiltratievoorzieningen.

De personele inzet voor deze onderhoudstaken is gerelateerd aan de areaalgrootte.

3. Maatregelen voorbereiden:
 - a. Aanleg van nieuwe voorzieningen.
 - b. Reparaties aan bestaande voorzieningen.
 - c. Renovatie of vervanging van bestaande voorzieningen.
 - d. Verbeteringsmaatregelen.

De personele inzet voor deze maatregelen is gerelateerd aan de investeringslijst.

Een gemeente kan kiezen om alle taken met eigen mensen te doen of om meer uit te besteden. Bij de “algemene taken” kan de gemeente bijvoorbeeld zelf het RWP schrijven en hydraulische

► [Verwijzing van pagina 32](#)

berekeningen uitvoeren of deze taken uitbesteden aan een adviesbureau. Bij “onderhoud” kan ze zelf kolken reinigen en een eigen gemalenploeg hebben of dit uitbesteden aan gespecialiseerde bedrijven. Bij “maatregelen voorbereiden” kan de gemeente zelf het ontwerp en bestek maken of dit uitbesteden aan een ontwerp bureau.

Hiernaast worden twee uitersten gegeven. Bij “zelf doen” doet de gemeente alle taken met eigen mensen. Bij “regie” wordt zoveel mogelijk uitbesteed, maar de gemeente blijft verantwoordelijk en moet coördinerende en aansturende taken wel blijven doen. De volgende kolommen tonen de situatie in de gemeente aangevuld met eventuele opmerkingen.

Voor meer info, zie de Kennisbank op de website van RIONED: www.riool.net. In de rekentool van RIONED wordt geen rekening gehouden met taken die de gemeente uitvoert in het beheer van oppervlaktewater, dus die komen er nog bovenop.

Hoofdgroep taken	zelf doen	regie	Gemeente	opmerkingen
1. Algemene taken	3,1 fte	1,4 fte	3,1 fte	
2. Onderhoud	12,2 fte	4,3 fte	3,6 fte	
3. Maatregelen	2,8 fte	6,8 fte	1,8 fte	
Totaal fte's	18,1 fte	6,8 fte	8,5 fte	

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Branche standaard gemeentelijke watertaken

Met de RIONED branchestandaard toetsen gemeenten en waterschappen of de competenties en kennis op het gebied van stedelijk waterbeheer binnen hun organisatie of in de samenwerking aanwezig zijn. Zie de website www.rioolenraad.nl en de website www.riool.net voor meer informatie. Het proces helpt om sterke en te ontwikkelen punten van een team in beeld te brengen en te vertalen tot acties. Verder kan het leiden tot elkaar versterken in de regio.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Doorvertaling afvalwater- beleid buitengebied

In het RWP is het afvalwaterbeleid geformuleerd, met een specifieke uitwerking voor het buitengebied. Er is behoefte aan een doorvertaling van dit beleid, gericht op concrete situaties. Hoe ga je om met nieuwe ontwikkelingen zoals “rood voor rood”, zorgboerderijen en “migrantenhotels”? Hoe stem je dit af in de gemeentelijke organisatie? Hoe ga je om met renovatie en vervanging van verouderde objecten terwijl je ziet dat er ontwikkelingen op handen zijn? Blijf je inzetten op een ooit gekozen systeem per deelgebied of schakel je om naar een ander systeem?

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Taakopvatting hemelwater buitengebied

In het RWP is het hemelwaterbeleid geformuleerd. Tijdens het opstellen van dit RWP ontstond (in het hele land) discussie over de vraag of de gemeentelijke zorgplicht voor hemelwater beperkt is tot de bebouwde kom of dat er ook een opgave ligt in het buitengebied. De wetstekst neigt naar de eerste opvatting, maar de nieuwe VNG modelverordening voor een heffing gericht op water en rioleringszorg neigt naar de tweede opvatting. Onder de vlag van Fluvius willen we dit voor onze regio uitzoeken.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Variantenstudie tariefsysteem rioolheffing

De bedoeling van dit project is om verschillende opties naast elkaar te zetten hoe je de lasten van de rioolheffing kunt verdelen over de verschillende groepen eigenaren en gebruikers die belang hebben bij de riolering. De eerste vraag is of je de heffing alleen oplegt voor percelen met een aansluiting op de riolering of ook bij indirecte aansluiting of zelfs aan alle percelen. Vervolgens komt de afweging tussen eigenaar en/of gebruiker. Tot slot zijn verschillende tariefsystemen mogelijk, zoals vast bedrag, bedrag per inwoner, bedrag naar drinkwaterverbruik, bedrag naar perceelgrootte, bedrag naar verhard oppervlak, enzovoorts. Elke keuze heeft specifieke voor- en nadelen. Het onderzoek wordt opgezet vanuit Fluvius en uitgewerkt per gemeente.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Systemeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) opstellen

Het SSW vervangt het basisrioleringsplan (BRP). Het BRP beperkte zich tot het rioleringsstelsel. In de huidige zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater zijn behalve de riolering ook de openbare ruimte en het oppervlaktewater betrokken. In het SSW worden alle deelsystemen van het stedelijk watersysteem, het functioneren, de beoordeling van het functioneren en eventuele maatregelen beschreven.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Hemelwaterbeleid regionaal opstellen en gebiedsgericht uitwerken

In het RWP is het hemelwaterbeleid op hoofdlijnen geformuleerd. De volgende stap is uitwerking per wijk of buurt.

Fluvius neemt het voortouw om het hemelwaterbeleid voor elke gemeente in één buurt uit te werken. Daarbij wordt gekeken naar het beleid uit het RWP en naar de uitwerkingsnotitie stedelijk water van het waterschap. Zie de principes voor hemelwaterbeleid en de checklist per buurt als basis voor dit project.

Na de pilots vanuit Fluvius volgt een uitwerking per gemeente. De uitkomst is concreet hemelwaterbeleid per buurt.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Rioleringsbeleid concreet verwoorden per perceel voor het Omgevingsplan

In het Omgevingsplan wordt in het digitale stelsel het beleid per perceel weergegeven. Het beleid voor afvalwater, hemelwater en grondwater staat hier toegespitst per perceel. Zie dit voorbeeld voor concreet uitgewerkt beleid per perceel in het Omgevingsplan.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Degradatie-analyse

Riolering heeft een eindige levensduur. Na verloop van tijd kunnen bijvoorbeeld zettingen optreden of lekkende voegen of aantasting van beton. Een belangrijke indicator is de leeftijd, maar soms zijn relatief jonge riolen toch snel versleten, bijvoorbeeld door slechte aanleg of door aantasting ten gevolge van lozingen vanuit de drukriolering. De toestand van de riolering wordt daarom periodiek geïnspecteerd met behulp van speciale rijdende camera's. Er volgt een nauwkeurige beoordeling en rapportage.

In het project degradatie-analyse wordt systematisch gekeken naar de achteruitgang van de bestaande riolering, inclusief extrapolatie naar de toekomst. Dit geeft een inschatting van de kosten voor het in stand houden van de riolering op korte en langere termijn. Dit is belangrijke input voor de berekening van de benodigde rioolheffing. Het project wordt daarom gepland in de laatste jaren van de planperiode van dit RWP, zodat informatie wordt verzameld voor de opvolger van dit RWP.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Onderzoek persleidingen

Om te komen tot een beheer- en onderhoudsplan dient eerst de conditie (lekkage, sterkte, hydraulica en zetting) van de bestaande persleidingen te worden bepaald. Dit kan door de prioritaire persleidingen te reinigen d.m.v. piggen en te inspecteren d.m.v. intelligent pigging, ultrasoon of elektroscan. Daarnaast kan veel informatie worden ontleend aan de beoordeling van persleidingen die vervangen zijn/worden. Omdat inwendig onderzoek bij persleidingen relatief duur is, ligt het voor de hand om op zoek te gaan en gebruik te maken van kennis, inzichten en ervaring die elders al is opgedaan (literatuurstudie).

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Opzetten grondwatermeetnet

Gemeente Steenwijkerland wil graag inzicht in de grondwaterstand in haar gemeente. Dit inzicht is gewenst om afwegingen en keuzes te kunnen maken en om beoordelingen te kunnen doen ten aanzien van thema's als grondwaterzorgplicht, bodemdaling, funderingsproblematiek en klimaatvraagstukken. Daarnaast biedt het de gemeente de mogelijkheid haar inwoners en bedrijven op een adequate manier te voorzien van informatie bij vragen over grondwater. De eerste stap is om te komen tot een opzet van een grondwatermeetnet. Begin van deze planperiode wordt hieraan invulling gegeven.

► [Verwijzing van pagina 35](#)

Monitoring systeem-functioneren opzetten

De bedoeling van dit project is om een systeem op te zetten waarmee het functioneren van de riolering continu in de gaten wordt gehouden. Bij afwijking volgt nadere analyse en eventueel actie.

Het is te overwegen dit project gezamenlijk op te pakken in de Fluvius regio.

► [Verwijzing van pagina 38](#)

Artikel 228a Gemeentewet

1. Onder de naam rioolheffing kan een belasting worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:
 - a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en
 - b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwater-stand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.
2. Ter zake van de kosten, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, kunnen twee afzonderlijke belastingen worden geheven.
3. Onder de kosten, bedoeld in het eerste lid, wordt mede verstaan de omzetbelasting die als gevolg van de Wet op het BTW-compensatiefonds recht geeft op een bijdrage uit dat fonds.

Begrotingsregels voor de rioolheffing vanuit het Besluit Begroting en verantwoording (BBV)

1. Afschrijvingslasten uitbreidingsinvesteringen

Dit betreft investeringen die leiden tot een toename van het aantal aangesloten percelen.

BBV: Investerings met economisch nut, dus activeren en afschrijven. Eerste aanleg wordt veelal bekostigd uit grondprijs (via grondexploitatie).

2. Afschrijvingslasten vervangingsinvesteringen (ook sparen of ideaalcomplex is mogelijk)

Voor vervangingsinvesteringen zijn er 3 mogelijkheden.

- Hoofdregel BBV is: activeren en afschrijven, zoals bij uitbreidingsinvesteringen.
- Sparen via voorziening.
- Ideaalcomplex: Bedrag voor vervanging in rioolheffing is gelijk aan (jaarlijkse) omvang vervangingsinvestering.

Bij vervangingspieken kan het tarief meestijgen of kan een combinatie worden gemaakt optie a, b en c.

3. Rentelasten investeringen

Veel gemeenten werken met renteomslag percentage: $\text{rente} \times \text{activa riolering}$. Gemeenteraad kan besluiten tot rentetoerekening over reserves en voorzieningen.

BBV – Rente: Rentetoerekening aan taakvelden is verplicht (Notitie Rente BBV).

4. Groot onderhoud of toevoeging voorziening onderhoud

Het onderscheid van groot onderhoud ten opzichte van vervanging is dat vervanging levensduur-verlengend is.

5. Klein onderhoud, toerekeningen, administratieve lasten etc.

De kosten van de overhead mogen wel mee worden genomen in de kostprijsberekening voor het tarief.

Het belang van een toelichting op de kostendekkendheid in de paragraaf lokale heffingen is toegenomen. Veel rechtszaken gaan over toerekeningen, dat vraagt om een goede onderbouwing

► [Verwijzing van pagina 39](#)

(vooraf) van alle toerekeningen aan de rioolheffing. Een actuele kostendekkingsberekening die aansluit bij het GRP en bij de verordening.

6. BTW

Gemeente mag bij berekening hoogte rioolkosten ook geraamde btw meenemen.

- Btw-Component in heffing naar concern of komt in een reserve riolering.

7. Overschot op rekeningbasis

Een overschot op rekeningbasis kan in principe vrijvallen in algemene middelen. Maar er is veel voor te zeggen: “Geld opgehaald bij de burger voor het riool blijft in het riool”.

Ook hier bepaalt de raad wat er gebeurt, veelal via de financiële verordening.

8. Voorziening riolering

Reserves zijn gereserveerde bedragen waar geen verplichtingen tegenover staan. Voorzieningen zijn gereserveerde bedragen waar wel verplichtingen tegenover staan.

Er zijn 3 typen voorzieningen voor riolering:

1. Groot onderhoud.
2. Vervangingsinvesteringen.
3. Niet uitgevoerd werk (besparing kapitaallasten).

In de ideale situatie zijn bovengenoemde voorziening en een (bestemmings)reserve aanwezig

9. Egaliseren lasten en tarieven

Schommelingen in het tarief kunnen worden voorkomen door gebruik te maken van de voorzieningen.

Gemengde activiteiten en enkele activiteiten die niet tot de riolering behoren

Gemengde activiteiten dienen meerdere doelen. Bijvoorbeeld straatreiniging. Dat wordt hoofdzakelijk gedaan voor het schoonhouden van de openbare ruimte. Maar het dient ook de riolering, omdat de kolken dan minder vaak hoeven te worden gereinigd. Van zo'n gemengde activiteit kan een gedeelte van de kosten worden toegerekend aan de rioolheffing. Het percentage van kostentoerekening is enigszins arbitrair en dient naar redelijkheid te worden gekozen. Onderstaand worden enkele gemengde activiteiten besproken:

- **Straatreiniging**

Straatreiniging dient in eerste plaats het beheer van de openbare ruimte. In tweede instantie treedt een besparing op bij het reinigen van de kolken. In de gemeente Steenwijkerland worden de jaarlijkse onderhoudskosten van straatreiniging voor 50% toegerekend aan de rioleringszorg.

- **Maaien en onderhoud sloten**

Sloten vormen een kans om hemelwater af te koppelen van de riolering en passen bij duurzaam (stedelijk) waterbeheer. Hieronder valt tevens het verwijderen van exoten, dat is noodzakelijk om de

doorstroming van watergangen te borgen. Het is verdedigbaar de kosten hiervan deels toe te rekenen aan de rioleringszorg. In gemeente Steenwijkerland gebeurt dit voor 66%.

- **Baggeren watergangen**

Het baggeren van watergangen is noodzakelijk om de doorstroming van de watergangen te garanderen, daarnaast om eventuele vervuiling vanuit de riooloverstorten en met regenwater mee gespoeld sediment te verwijderen. Voor het uitvoeringsprogramma wordt aangesloten bij het bestaande baggerplan. Het budget voor baggeren in stedelijk gebied wordt gedekt uit de rioolheffing.

- **Oeverconstructies**

Oeverconstructies houden de watergangen in het juiste profiel. Kosten voor het onderhouden en vervangen van oeverconstructies worden in gemeente Steenwijkerland voor 67% toegerekend aan de rioolheffing.

► [Verwijzing van pagina 40](#)

Onderstaand worden enkele activiteiten besproken die niet tot de riolering behoren:

- Onkruidbestrijding wordt niet uitgevoerd ten behoeve van de rioleringszorg. Enige vertraging van de afstroming op straat naar de riolering is zelfs gunstig.
- Bomen planten doe je niet ten behoeve van de gemeentelijke watertaken. In de winter kan een hoge grondwaterstand een probleem zijn die je aanpakt met maatregelen, zoals drainage. Een boom helpt niet of nauwelijks omdat de verdamping in de winter vrijwel stilligt. In de zomer verdampt een boom juist veel water en dat kan zelfs ongewenst zijn vanwege verzakkingsrisico van aangrenzende bebouwing.
- Groen-blauwe daken dienen verschillende doelen, zoals het versterken van de biodiversiteit, afvangen van fijn stof, isolatie van een gebouw en daarnaast in geval van bergingscapaciteit het vertraagd afvoeren van regenwater. De effectiviteit voor waterbeheer is beperkt en daarom worden kosten voor groen-blauwe daken niet toegerekend aan de rioolheffing.
- Sloten en bermen in het buitengebied horen niet of nauwelijks bij de gemeentelijke watertaken. Ze horen eerder bij wegbeheer, bij aanliggende percelen of bij het waterschap.
- Bestrijding van hitte hoort niet bij de gemeentelijke watertaken.

Verdeling van de lasten over huidige en toekomstige generaties

Verdeling van de lasten over huidige en toekomstige generaties:

Ten eerste is het mogelijk investeringen langjarig af te schrijven:

- a) Investerings in de riolering voor verbeteringsmaatregelen en rioolvervanging moeten volgens de regels van de BBV worden geactiveerd en langjarig afgeschreven. Afschrijven is op methodische wijze, afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur, ten laste van de exploitatie brengen van kapitaalgoederen.
- b) Dit is vergelijkbaar met het aangaan van een lening bij een bank of de eigen organisatie. Het leidt tot spreiding van de lasten over de toekomstige jaren.
- c) De afschrijving per jaar kan gaan met de annuïteitenmethode of met lineaire afschrijving.
- d) Een kenmerk van lenen is dat rente wordt betaald. Bij 5% rente en lineaire afschrijving over 40 jaar wordt bijvoorbeeld in totaal ongeveer evenveel betaald aan rente als aan afschrijving.
- e) Afschrijven heeft als voordeel dat het geld niet vooraf in een spaarvoorziening beschikbaar hoeft te zijn.
- f) De kerngedachte van activeren is dat de lasten worden gedragen door de generatie die profijt heeft van de gerealiseerde werken. Elk

rioolwerk wordt daarbij gezien als een investering met economisch nut omdat het bijdraagt aan het genereren van middelen met de rioolheffing.

- g) Bij het bepalen van de afschrijvingstermijn kijk je naar de verwachte economische levensduur ofwel de toekomstige gebruiksduur. De afschrijvingstermijn is dikwijls korter dan de verwachte technische levensduur. Soms verouderd een riool sneller of wordt een riool voortijdig vervangen vanwege hydraulische capaciteit of aanpak van de openbare ruimte.
- h) Meerjarig afschrijven voor een werk legt een soort hypotheek op de volgende generatie. Het is een maatschappelijke afweging of je het systeem met schulden wilt overdragen aan de volgende generatie.
- i) Afschrijven veronderstelt dat de maatschappij over tientallen jaren nog in staat is de lasten op te brengen.

Ten tweede is het mogelijk te sparen.

- a) Sparen kan door vorming van een voorziening, dat is een beschermde spaarpot ten behoeve van een specifiek omschreven doel. Een kanttekening bij de keuze voor een voorziening is dat je vooraf moet aangeven waarvoor de voorziening bedoeld is. De

► [Verwijzing van pagina 41](#)

geraamde uitgaven in het RWP lijken een voldoende goede basis voor het opbouwen van een voorziening.

- b) Aan het saldo in de voorziening mag rente worden toegekend, mits bij de berekening van benodigde middelen is gerekend met de contante waarde methode, dus met rente en inflatie gedurende de periode dat voor een werk wordt gespaard.
- c) De kerngedachte van sparen is dat je zorgt eerst het geld te hebben en het dan pas uit te geven.
- d) Sparen heeft als nadeel dat nu al betaald moet worden voor een vervangingspiek die pas later gaat optreden en bovendien onzeker is.
- e) Je laat de huidige generatie betalen voor het profijt van de volgende generatie.

Ten derde is het mogelijk te werken met het ideaalcomplex of versneld afboeken.

- a) Bij het ideaalcomplex wordt gestreefd naar balans tussen de inkomsten en de uitgaven in elk jaar, waarbij investeringen direct worden afgeboekt.
- b) Begrotingstechnisch is een voorziening vereist als tussenstap van de investering naar de exploitatie. Deze voorziening wordt tevens gebruikt om de kleine schommelingen tussen de jaren uit te dempen.
- c) Het streven is om enerzijds geen rente te betalen en anderzijds niet teveel te sparen.

- d) Deze vorm is goed bruikbaar voor activiteiten met een repeterend karakter, zoals veelal het geval is bij het vervangen of renoveren van riolen, gemalen en dergelijke. Het verschilt per gemeente hoe vlak of grillig de investeringslijn in de tijd verloopt.
- e) De kerngedachte bij het ideaalcomplex is dat elke generatie het systeem netjes in stand houdt door op te draaien voor het vervangen van versleten onderdelen. Je bekijkt daarbij het gehele rioolstelsel als een samenhangend systeem en niet elk riool als een afzonderlijk werk.
- f) Versneld afboeken geeft dezelfde kenmerken als het ideaalcomplex, maar is flexibeler, met name als de investeringen enigszins wisselen in de loop der jaren.

Achtergrondinformatie bij het tariefsysteem van de rioolheffing

De rioolheffing kan gericht zijn op de eigenaar of de gebruiker van een perceel. Beide worden veel toegepast in Nederland. Sommige heffingsmaatstaven passen beter bij eigenaar, andere juist bij gebruiker. De wet geeft de mogelijkheid voor een gesplitste heffing, dat is een aparte heffing voor alleen het afvalwater en daarnaast een heffing voor hemel- en grondwater. De gedachte is dat de heffing dan klaar is voor een waterketenbedrijf dat zich alleen richt op afvalwater. In de praktijk is het lastig omdat oude rioolstelsels veelal van het gemengde stelseltype zijn. Daarnaast moeten bij een gesplitste heffing ook de kapitaalslasten van oude investeringen alsnog worden opgesplitst. Het idee van een waterketenbedrijf is niet meer zo actueel.

De rioolheffing mag niet worden gebaseerd op inkomen, winst of vermogen. Wel op het profijtbeginsel of het kostenveroorzakingsbeginsel. Verder mag de heffing worden gebruikt ter ondersteuning van beleidsdoelen, mits er geen sprake is van willekeur of onredelijkheid.

Redelijke heffingsmaatstaven zijn: een vast bedrag per perceel, bedrag naar waterverbruik, bedrag naar huishoudgrootte, bedrag naar perceelgrootte, bedrag naar verhard oppervlak, bedrag naar WOZ-waarde van het eigendom:

- Een vast bedrag per perceel is de eenvoudigste heffingsmaatstaf. Het past zowel bij heffing van eigenaren als gebruikers.
- Een bedrag naar waterverbruik sluit aan bij het profijtbeginsel, want wie veel gebruikt betaalt extra. Het komt ook sympathiek en eerlijk over. Het sluit echter niet aan bij de kostenveroorzaking omdat de kosten voor de riolering nauwelijks worden beïnvloed door de mate van afvalwater. Perceptiekosten zijn hoger doordat informatie van het drinkwaterbedrijf benodigd is. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar huishoudgrootte lijkt impliciet op waterverbruik. Daarnaast doet het recht aan het profijtbeginsel omdat iedereen persoonlijk belang heeft bij de bescherming van de volksgezondheid. Perceptiekosten zijn laag doordat het bevolkingsregister goed op orde is en bij de gemeente. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar perceelgrootte sluit aan bij kostenveroorzaking. Grote percelen leiden tot extra riolering en dus tot extra kosten. Het is eenvoudig en leidt tot weinig perceptiekosten. Het past bij een eigenarenheffing.
- Een bedrag naar verhard oppervlak. Dit sluit aan bij het kostenveroorzakingsbeginsel. De kosten van de dimensionering van de riolering worden grotendeels bepaald door de hoeveelheid

► [Verwijzing van pagina 42](#)

hemelwater en dus door het aangesloten verhard oppervlak. Perceptiekosten hoger doordat extra gegevens benodigd zijn, bijvoorbeeld op basis van luchtfoto's. Het past vooral bij een eigenarenheffing.

- Een bedrag naar de WOZ-waarde. Dit sluit aan indirect bij zowel profijt- als kostenveroorzakings–beginsel. De eerste gedachte is dat een kostbaar perceel meer waardevermeerdering heeft door de aansluiting op de riolering. De tweede gedachte is dat hogere kosten vooral worden veroorzaakt door uitgestrekt wonen vanwege extra meters riolering in de weg en door groot wonen vanwege meer verhard oppervlak. Indirect horen uitgestrekt en groot wonen meestal bij een hoge WOZ-waarde. Het past vooral bij eigenarenheffing, maar komt ook voor bij gebruikersheffing. Perceptiekosten zijn laag.
- Combinaties van genoemde heffingsmaatstaven zijn ook toegestaan, zoals deels van eigenaren en deels van gebruikers, maar het wordt al gauw ingewikkeld en leidt dan tot hogere perceptiekosten.
- Bij alle heffingsmaatstaven anders dan een vast bedrag is het verstandig een minimum en een maximum te definiëren om disproportionaliteit te voorkomen.

Kwijtscheldingsbeleid richt zich op degenen die niet in staat zijn hun rioolheffing te betalen. Dit kan worden bekostigd vanuit een sociale geldstroom bij de gemeente of vanuit de rioolheffing. Het laatste impliceert dat de anderen dan meer moeten betalen. Boekhoudkundig kan het worden genoteerd als kostenpost of als vermindering van de inkomsten. Kwijtschelding komt meer voor bij gebruikers dan bij eigenaren.

Vrijstelling van de heffing wordt soms verleend voor garageboxen, ventwagens en religieuze instellingen vanuit praktische of levensbeschouwelijke overwegingen.

Kenmerken van de verordening rioolheffing 2022 gemeente Steenwijkerland

- De aard van de belasting is een gecombineerde rioolheffing voor zowel afvalwater alsook hemelwater en grondwater, dus geen gesplitste heffing.
- De heffing wordt deels opgelegd aan de eigenaar en deels aan de gebruiker van een perceel.
 - Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen woningen en niet-woningen.
 - Het gaat om onroerende en roerende zaken.
 - De heffing slaat op alle percelen, ongeacht directe of indirecte afvoer naar de riolering.
- De heffingsmaatstaf is als volgt:
 - Woningen:
 1. Eigenarendeel € 29,79
 2. Extra eigenarendeel bij (in)directe aansluiting op de riolering € 84,30
 3. Gebruikersdeel € 24,23
 4. Extra gebruikersdeel bij (in)directe aansluiting op de riolering € 63,46
 - Niet-woningen:
 1. Eigenarendeel 0,060% van de WOZ-waarde tot een maximum van € 29,79
 2. Extra eigenarendeel bij (in)directe aansluiting op de riolering € 84,30
 3. Gebruikersdeel 0,049% van de WOZ-waarde tot een maximum van € 24,23
 4. Extra gebruikersdeel voor boerderijen op de riolering € 63,46
 5. Extra gebruikersdeel voor niet-woningen, niet zijnde boerderijen:
 - De heffingsmaatstaf is nu de geloosde hoeveelheid water (afgezien van hemelwater) en deze wordt als volgt nader gespecificeerd:
 - € 63,46 voor de eerste 500 m³
 - € 63,45 en extra € 0,57 per m³ tussen 500 m³ en 2.500 m³
 - € 1.203,46 en extra € 1,15 per m³ tussen 2.500 m³ en 20.000 m³
 - € 21.328,46 en extra € 0,57 per m³ boven de 20.000 m³
 - Er geldt vrijstelling voor gemeentelijke gebouwen.

Zie de verordening voor de volledige formuleringen. Hierboven is slechts een samenvatting.

Samenvatting kostendekkingsmodel gedurende de planperiode

Jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomsten						
Gemiddeld tarief rioolheffing	€ 201,78	€ 201,78	€ 201,78	€ 207,84	€ 214,07	€ 220,49
Totaal (A)	€ 4.660.356	€ 4.660.356	€ 4.666.404	€ 4.806.396	€ 4.950.588	€ 5.099.106
Jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Uitgaven						
Oude kapitaallasten						
Oude kapitaallasten	€ 1.761.555	€ 1.692.568	€ 1.647.002	€ 1.515.711	€ 1.473.687	€ 1.405.519
Nieuwe kapitaallasten (investeringen excl. BTW)						
Kapitaallast afschrijving Lineair	€ 73.489	€ 149.978	€ 234.342	€ 318.156	€ 391.645	€ 465.134
Rente component	€ 22.034	€ 45.102	€ 72.052	€ 97.834	€ 116.686	€ 134.803
Subtotaal	€ 95.522	€ 195.080	€ 306.394	€ 415.990	€ 508.331	€ 599.937
Subtotaal kapitaallasten	€ 1.857.078	€ 1.887.648	€ 1.953.396	€ 1.931.701	€ 1.982.017	€ 2.005.455

Exploitatie						
Riolering	€ 145.700	€ 145.700	€ 140.700	€ 140.700	€ 140.700	€ 140.700
Riolering Elektra	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000
Riolering Onderzoek	€ 270.000	€ 210.000	€ 235.000	€ 235.000	€ 235.000	€ 265.000
Riolering Planvorming	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900	€ 107.900
Riolering Onderhoud	€ 593.000	€ 593.000	€ 593.000	€ 593.000	€ 597.000	€ 597.000
Riolering OS (exclusief btw, overhead en kapitaallasten)	€ 622.381	€ 623.574	€ 623.716	€ 623.716	€ 622.865	€ 622.865
Waterweg en stedelijk waterbeheer	€ 556.167	€ 586.167	€ 556.167	€ 556.167	€ 556.167	€ 556.167
Kwijtschelding en belastingen	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
Subtotaal exploitatie	€ 2.770.148	€ 2.741.341	€ 2.731.483	€ 2.731.483	€ 2.734.632	€ 2.764.632
Subtotaal uitgaven	€ 4.627.226	€ 4.628.989	€ 4.684.879	€ 4.663.184	€ 4.716.649	€ 4.770.087
BTW	€ 81.543	€ 68.881	€ 68.881	€ 68.881	€ 68.881	€ 68.881
Overhead	€ 504.429	€ 517.091	€ 517.091	€ 517.091	€ 517.091	€ 517.091
Reserve/Voorziening riolering	-€ 552.842	-€ 554.605	-€ 604.447	-€ 442.760	-€ 352.033	-€ 256.953
Totaal	€ 4.660.356	€ 4.660.356	€ 4.666.404	€ 4.806.396	€ 4.950.588	€ 5.099.106

Stand Voorziening Riolering						
Stand voorziening begin jaar	3.137.828	2.584.987	2.030.382	1.425.935	983.175	631.142
Toename/afname voorziening tijdens jaar	552.842-	554.605-	604.447-	442.760-	352.033-	256.953-
Stand voorziening eind jaar	2.584.987	2.030.382	1.425.935	983.175	631.142	374.189

